

ספרי' — אוצר החסידים — ליובאוויטש

קובץ
שלשלת האור

שער
שמיני

היכל
רביעי

פסקי דינים

על שולחן ערוך

הוצאת וחוכנס לאינטרנט
www.hebrewbooks.org
ע"י חיים תשס"ז

יורה דעה
(סימן לב—נח)

מאת

כ"ק אדמו"ר הרב הגאון הגדול החסיד והעניו
אור עולם מופת הדור איש אלקים קדוש וטהור
כ"ק שם תפארתו

מהר"ר דובער נבג"מ זי"ע

— אדמו"ר האמצעי —

נדפס לראשונה מכתב יד

הוצאה שלישיה

יוצא לאור על ידי מערכת

„ אוצר החסידים „

ברוקלין, נ. י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות וחמישים לבריאה

מאתיים שנה להולדת כ"ק אדמו"ר הצי"צ

ארבעים שנה לנשיאות כ"ק אדמו"ר שליט"א

מ פ ת ח :

94 א	פתח דבר מכ"ק אדמו"ר שליט"א	111
	פסקי דינים	
א	סימן לב. דין מכה בחוט השדרה	
4	סימן לג. דין אם ניטל הלחי ומכה בזושט	
ד	סימן לה. דין טריפות הריאה ואונותי'	
10	סימן לו. כמה דיני טריפות בריאה	
18	סימן לז. דיני אבעבועות וכרכות הריאה	
24	סימן לח. דיני מראות הריאה	
יד	סימן לט. דיני בדיקות הריאה	
32	סימן מ. דיני טריפות הלב	
יז	סימן מא. דיני טריפות הכבד	
יט	סימן מב. דיני טריפות המרה	
40	סימן מג. דיני טרפות בטחול	
כב	סימן מד. דיני טריפות בכליות	
כד	סימן מה. דין אם ניטל השליא	
48	סימן מו. דיני טריפות בבני מעים	
52	סימן מז. דיני טרפות בקיבה ובכרס	
לא	סימן מט. דיני טריפות בקורקבן	
62	סימן נ. דיני כללים בנקיבת האיברים	
לג	סימן נא. דין מחט או קוץ שנמצא בבהמה	
לד	סימן נב. דין שבר או מכה בבהמה	
לו	סימן נד. דיני טרפות בצלעותי'	
לז	סימן נה. דיני טרפות ברגל ובפרקיו	
מב	סימן נו. דיני טרפות בצומת הגידים	
מד	סימן נז. דין בהמה דרוסה מחי' הדורסת	
מח	שורת — מכ"ק אדמו"ר הצמח צדק	
מט	תיאור קצר מכתב יד הפסקי דינים	

פ ת ה ד ב ר

בוה הננו מוציאים לאור הדפוס בפעם הראשונה את פסקי דינים
לכ"ק אדמו"ר האמצעי על שולחן ערוך יורה דעה, הלכות טריפות.

לע"ע, לא נמצא תח"י גוף כתב יד קדש מהנ"ל, כי אם העתקה
אחת⁽¹⁾, ולכן אין לתמוה אם, לאחר ההגהה המרוכה שהשתדלנו בה,
ימצא הלומד איזו טעויות.

ככדי להקל על הלומד ומעיין בפסקי דינים הנ"ל, הצגנו כאן גם
פנים השלחן ערוך וכן הכאר הגולה.

* * *

להעיר אשר אדמו"ר האמצעי וכן אדמו"ר הצמח צדק ערכו, פסקי
דינים לשו"ע. ומעין זה הם הגהות הצ"צ על פסקי הרא"ש⁽²⁾ ועוד.

— וקרוב לודאי אשר הנמצא לע"ע, הוא רק חלק ממה שיצא מתחת
ידם⁽³⁾ —

ובתוכן וסגנון דומה להם הוא ג"כ הנמצא מאדמו"ר הזקן על שו"ע
יו"ד הל' שחיטה, טריפות, נדה.

ועיין הל' ת"ת לאדמו"ר הזקן רפ"כ ורפ"ג, ובהקדמת אדמו"ר
האמצעי לשו"ע אדמו"ר הזקן.

* * *

לאחרי סידור פסקי דינים הנ"ל, בא לידי גם פסקי דינים כ"ק אדמו"ר
האמצעי על שו"ע אבן העזר, הלכות גיטין, ויודפסו בקרוב איה"ש.

מנחם שניאורסאהן

מוצש"ק ג' כסלו ה'תשי"ט, ברוקלין, נ. י.

(1) תיאור קצר ע"ד העתקה זו — ראה לקמן ע' מט.

(2) נדפסו בשער המילואים לשו"ת הצי"צ חלק החידושים.

(3) בבית רבי ח"ב (ע' 36) כותב, אשר נמצא מאדמו"ר האמצעי ג"כ ערך ח"י בוגין
על שו"ע אהע"ז בכ"י, וגם על הל' נדה נמצא ממנו בכ"י.

פסקי דינים

יורה דעה

פסקי דינים

שלחן סימן לב ערוך

לב. דין מכה בחוט השדרה וכו' ו' סעיפים:

א. חוט השדרה אשנפסק רוב היקף עור החופה את המוח מריפה אף על פי שכל המוח קיים ואם לא נפסק רוב העור אף על פי שנפסק כל המוח שבפנים כשר: ב. בנסדק העור לארכו כשר וכן אם נשברה השדרה ולא נפסק החוט הוא שנתמעך המוח שבתוך החוט ונתנדנד הואיל ועורו קיים ה"ז מותרת: ג. ההוסרך המוח ונשפך וכמים או וכדונג שנמס עד שימצא החוט כשמעמידו בידו היה המעט שחוף לידו שוחה ולא היה יכול לעמוד מריפה (ל' הטור) וכן אע"פ שלא נתרכך מבפנים אלא חשהוא עב וכבד ואם מעמידין אותו אינו יכול לעמוד מפני כבדו מריפה: ד. שנחסר קצת מהמוח ונתרוקן כשר: ה. מריפות זה של חוט השדרה הוא עד פי פרשה שלישית כועד בכלל * ואם נפסק

ב א ר ה ג ו ל ה

אנרייתא חולין דף מ"ה וכו' וכדמפרש רב שם. ברמז"ס נפ"ט מה"ש מדין הנגררת לקנון נס"י ל"ד ול"ז שיסתייר צו מעט דקיל מהגררת שהחיות תלוי צו. גמשה שם ר' נ"ד. דלמרי דני רב שם. המימרא דריב"ל שם. וכפי' רש"י שם. זכפירוג הרי"ף שם. חנע"י דר' ירמיה שם ולא נפשטה והספ"פ לחומרא שם. שהיינו נתחזזו דלמרי צי רב שם. מימרא דרב יהודה שם. כנע"י שם ולא נפשטה והספ"פ לחומרא [פי' הוט השדרה כשמגיע עד הירכיים מתפלל פינול א' לנד ימין וא' לנד שמאל

פסקי דינים

סעי' ג'. שלא נתרכך מבפנים — מבע"י בגמ'. אי אמרינן חולי הוא שמכבידו. או לא ולא אפשטא ולחמרא אזלינן. חגי נתמרד ותמסמס בכלל נפסק החוט הו. דקים להו לרבנן שמתוך ליקוי זה עתיד לינקב וליפסוק. אינן אין לך פיסוק גדול מזה ואע"ג דמוח אינו מעלה ואינו מוריד. הי"מ בהפודה. אבל בהמכה לא חיי.

סעי' ד'. נחסר קצת כו' — כבר נתבאר בס"י ל"א דלהכי נקט קצת. דאם נחסר הרבה. או הי' תריקן שחוף לידו שוחה ומריפה כמו בנתמסמס. ודלא מפליג בנתמסמס בין מעט להרבה. לפי שדרכו להתמסמס כולו (ש"ך).

סעי' ה'. עד פי פרשה שלישית — החוט יוצא מן המוח וחולך ע"פ כל השדרה

שלהן

סימן לב

ערוך

אחד משני חוטי פיצולים ראשונים ושניים טריפה לאכל נפסקו חוטי פיצול השלישי כשרה ובעוף הוא טריפות החוט מעד בין האגפיים התחלת המקום שהם מחוברים בו בגוף: הגה ויש מטריפים נעוף עד מקום כלות שכינת העצם המחובר לגוף (תוס' ור"ז ומרדכי ור"ז הארוך כלל כ"ה ז"ג ותל"ו נט"ו)

ב א ר ה ג ו ל ה

וכן נהרצה וקיינות]. לשם נתיב ונפשטה. מהרמב"ם נפ"ט מה"ש וכו' ינאי דהוא

פסקי דינים

והאלי' עד סוף הזנב ומקום שהוא מתפרש ומתפצל פיצולין, הוא כנגד הירכיים, שם מתחיל לפצל ויוצא חוט א' לירך זו, וא' לזו, והאמצעי יורד לזנב, ולמטה מאותן פיצולים כנגד ב' אצבעות, חוזר עוד ומתפצל לג', ולמטה מהם חוזר עוד ומתפצל, וכן בהרבה מקומות עד סופו, ואם נפסק מן החוט עד בין הפיצולים הללו ברובו טריפה, אבל למטה מבין הפיצולים הללו כבר תשש כח השדרה להיות הבהמה טריפה בפסיקתו מפני שהירכיים מעמידים אותה ואינה מתה בכך (רש"י), והחוט הישר בשדרה שבין פיצול לפיצול, נק' בין הפרשות, והחוט שבין ב' הפיצולים בהתחלתן כשמושכין אילך ואילך, נק' פי פרשה. וחוטי הפיצולים עצמם נק' פרשות (רי"ז), ומוכח בגמ' דהפרשות עצמן של ראשונה ושני' מספקא להו, ומספקא גידון כחוט השדרה, וכן פי פרשה של שלישית, אבל פרשה עצמה של שלישית הוי כבשר בעלמא (ר"ן ורשב"א).

ועד בכלל — ודעת התוס' שם ע"פ סוגיא דהש"ס להקל בפי פרשה שלישית, וכ"ד הרמב"ם והוא נכון למעין שם, וכמ"ש הב"ח ורש"ל (ש"ך).

עד בין האגפיים — וכתב התוס' יש להסתפק אם למטה ממקום חיבורן לגוף קאמר, או למטה ממקום ששוככות על הגוף, דהיינו מסוף עצם של כנף המחובר לגוף, וכ' באו"ה בשם א"ז וסמ"ג, דיש להחמיר מספק, וזהו דעת היש מטריפי' שבהג"ה, והרא"ש הכריע דאמקום חיבור הכנפיים לגוף קאי ולרבי ינאי עד בין האגפיים ולא עד בכלל שהוא התחלת המקום כו', וזהו דעת הטושו"ע.

עד מקום כלות שכיבת העצם — והג"א בשם מהרי"ח מחמיר יותר, דאפי' אותן עצמות קטנות המונחות בגף העוף, והן מחוברות לכנפיים, הן בכלל הכנפיים, ולמטה מהם, זהו למטה מאגפיים עכ"ל, ויש מפרשים דמהרי"ח לא מיירי באותו עצם קטן שחוץ לגף המחובר לגוף שנראה מבחוץ, אלא ר"ל אותן עצמות קטנות המונחים בגף העוף המתחילים אצל הצואר, והם מבפנים בגוף ואין נראים כלל מבחוץ, והם ארוכים ואינם רחבים, ודומים לסכינים, והם מונחים ממש בגוף על הריאה, וז"ש מהרי"ח, ושמוטת גף העוף נמי דאמרינן היינו שמוטת אותו עצם, כי הוא מונח ממש על הריאה עכ"ל (ש"ך).

אם לא בהפ"מ — ר"ל דבהפ"מ יש להקל במקום שכיבת העצם, אבל אין להקל

שלחן סימן לב ערוך

והכי נהוג אס לא נהפסד מרונה. (ד"ע): ו' נבהמה שהכו אותה על השדרה במקל והלך המקל על פני כל אורך השדרה כשרה ולא חיישינן שמא נפסק החוט ואם יש במקל קשרים חוששים למקום הקשרים וכן אם לא הגיע המקל על פני כל השדרה חוששינן שראש המקל במקום שהוא כלה מכה בכח וכן אם הכה לרוחב השדרה חוששינן שמא נפסק החוט: ו' סבהמה שגוררת רגליה אין חוששינן שמא נפסק החוט: הנה אלא אמרינן שגוררת והוא כחז הרגלים נקטה (גמרא) וה"ה צעוף נמי דינא הכי (הגמ"ר בחולין ואו"ה הארוך כלל כ"ה): עבד"א כשלא נודע שנפלה אבל אם נודע שנפלה חוששינן:

ב א ר ה ג ו ל ה

רבו דרבו של ר"ל וכפי גירסתו וכ"כ דעת הרי"ף והרא"ש. גמירא דרז יהודה וכו' דס' ד' נ"א. סמהוא אמרתא דהוי זי רז הנינא דס. עטור דסס הרשנ"א:

פסקי דינים

כדעת הטוש"ע בהתחלת המקום כו' אפי' בהפ"מ (ט"ז). ונה"כ כ' דרמ"א מודה לדעת הטוש"ע בהפ"מ.

סעי' ו'. ולא חיישינן שמא נפסק החוט — דכיון שהלך המקל על פני כל אורך השדרה, א"א שיכה בכח (ש"ך). — חוששינן למקום הקשרים — משום ריסוק איברים (גמ'). וכיון דקאמר חוששינן משמע דדין נפולה גמורה יהבינן לה דאפי' הלכה, בעי שהי' ובדיקה, ולא בעי בדיקת כל החלל כדיו נפולה, דבהכאה על גבה ליכא למיחש אלא לחוט השדרה, (כ"י שכ"מ ברמב"ם ורי"ז). ובבדיקת חוט השדרה אנו בקיאי, אעפ"י שאין אנו בקיאי לענין ריסוק שאר איברים, כמ"ש רמ"א בסימן נ"ח (ט"ז).

לא הגיע המקל — פי' שבתחילת הכאתו לא הי' על פני אורך כל השדרה, והי' אם הכה ע"פ כל אורך השדרה, ונפסק המקל בשעת הכאה, צריך בדיקה, לפי שבמקום שנפסק המקל עושה חבורה ומכה רבה, כמו בראש השרביט (כלבו).

סעי' ז'. רגלי' — אחרונים, נגררים אחרי' (רש"י), כאב הרגלים נקטה, האפי' לא מזדקקים למבדק בהמות דשגרון כרעייתו, משום דשגורא שכיה, חוט השדרה לא שכיה, (בכאן נחסרו איזה תיבות בגוף הכתב מחמת טעות).

חוששינן — שמא עם נפילתה נפסק חוט השדרה, ולכן גוררת רגלי', דפסיקת החוט שכיה עם נפילתה (טור), ואע"ג דאם נפלה בלא"ה חוששינן לריסוק איברים, י"ל גם כשהלכה ד' אמות לא מקרי הליכה, כיון שגוררת רגליה, וצריך לעולם בדיקה, ואין אנו בקיאים כו' (ש"ך).

שלחן

סימן לג

ערוך

לג. דין אם ניטל הלחי ומכה בוֹשֵׁט. ובו י"א סעיפים:

א. אניטל הלחי התחתון כשרה בוֹהוּא שיכול לחיות על ידי * המראה והלעטה: הגה וכן עוף שניטל חרטומו ויכול לחיות ע"י המראה והלעטה כשר (א"ו הארוך כלל כ"ד ורוקח): ב. ניטל הלחי העליון גלהרמב"ם טריפה דוראוי לחוש לדבריו: ג. הוֹשֵׁט או ותורבץ הוֹשֵׁט שניקב לחללו בכל

ב א ר ה ג ו ל ה

אמשה חולין דף כ"ד. בהרא"ש שם נשם הגלונים. [* פי' שתחנין לו לפניו מציח הנליעה לתקום שאין יכול להחזיר]. גנפ"ח מה"ש ונתן טוֹב טעם לזה בתשונתו לחמיו לניל ושאין כמות חיה יותר מזה. דת"ה הקלר. המשנה שם דף מ"ג. ושם

פסקי דינים

סימן לג.

סעי' א'. ניטל הלחי התחתון — שנגמם הלחי מן הבשר המוטל על הסימנים, בין הלחי והסימנים, דאין עיקור כל זמן שהסימנים מעורים בבשר, (עיי' לעיל סי' כ"ד), והרמב"ם מפרש שנגמם הלחי עד מקום הסימנים, אבל כנגד מקום חיבורן נשאר מן הלחי, ולא נעקרו הסימנים ממנו, ולא מיוחד (רשב"א).

המראה — שתחבין לה עד מקום שאינה יכולה לחזור, ועד מקום שיכולה לחזור נק' הלעטה (ט"ז).

סעי' ב'. ניטל הלחי העליון, להרמב"ם טריפה — לפי שהחוטם הקבוע בו, הוא נשמת רוח חיים, הנכנסת ללב דרך הריאה עם הנשימה שנכנס מן הפה, והלחי העליון הוא כמו גג לכסות פי הקנה ואם נמצא פי הקנה מגולה לאויר, מיד תיכנס הרוח בכל נשימה ונשימה, כמו שתיכנס לתוך פי החלון, וביומה תקרר הריאה, הלב ותמות הבהמה, אין לך מי שאין כמות חיי יותר ממנה, ולפיכך מנו במשנה, נטילת לחי התחתון דחוקא בכשירות ולא העליון (רמב"ם בתשובה).

סעי' ג'. בגמ' דליב מסקינן דנקובת הוֹשֵׁט ופסוקת הגרגרת נבילה היא ולא טריפה, ופירש"י משום דאתרע מקום שחיטה דידהו וזיל הרמב"ם ז"ל, נשברה המפרקת ורוב בשר עמה, או שנפסק והקנה ברוב, או הוֹשֵׁט בכל שהוא במקום הראוי לשחיטה, היו נבילה מחיים, ואין השחיטה מועלת בו עכ"ל. ובגמ' שם אמרינן בהדיא דלא הוי נבילה דמטמא מחיים, אלא ר"ל דאם שחטה אח"כ, אע"ג דשחט במקום שחיטה נפסלה בשחיטתה קרינן ביה, ובסמ"ג כתב דנקובת הוֹשֵׁט טריפה, וע"כ מיירי מחיים, דלא הוי אלא טריפה לחוד, ויש ג"מ בזמה"ז מטריפה לנבילה (ש"ך).

תורבץ הוֹשֵׁט — מקום דיבוקו בלחי, אע"ג דלאו מקום שחיטה הוא ואם שחט שם פסולה, מ"מ דינו כוֹשֵׁט (רש"י), ובש"ס ופוסקים מוכח דנקיבת תורבץ

שלחן סימן לג ערוך

שהוא נבילה: ד' ושני עורות יש לושט ניקב א' מהם כשרה ניקבו שניהם אסורה הואפי' עלה בו קרום ונסתם טואפי' ניקבו זה שלא כנגד זה אסורה והוא שניקבו שניהם מרוח אחד דאפשר דמתרמי אהדדי. (פי' שזוזמניס להתכוין יחד): הגה וכל זה לא מיירי אלא זניכר שהנקז נל מחמת חולי אזל אס' יש לחוש שניקב ע"י קוץ אפי' לא ניקב רק הפנימי טריפה דחיישינן שאל ניקב גם החיצון וזשט אין לו זדיקה מנחון. (ז"י נשס תוספות והרא"ש ור"ן וע"פ):

ב א ר ה ג ו ל ה

בנמרא דף מ"ג וכו'. זמיראל דרנא אס' דמ"ג. חגס זו אס'. טנעיל ונפשטה אס'

פסקי דינים

הושט טריפה בלחוד הוא דהוי, ומ"מ אם שחט בתורבץ נפסלה קרינן לה, ואין לך נבילה גדולה מזו. עיי' לעיל סי' ד' (ש"ך).

לחללו — זה"ה כולהי נקובי במידי דאיכא חלל, כגון מרה וקיבה ודקין, בעינן שיהא נקובין לחלל, ובמידי דליכא חלל, כגון קרום של מוח בעינן שיהא מפולש (ר"ן ורשב"א ותוס').

סעי' ד'. ונסתם — דכל נקובי דטריפות לא מהני להו סתימה דסלקא בהו לאחר זמן, וליד לריאה שניקבה ודופן סותמתה ולסתימת כבד במרה ולסתימה דירכיים בחלחולת דההיא סתימה דמעיקרא היא (רש"י).

זה שלא כנגד זה — כגון זה למעלה חה למטה (רש"י), וליד לקורקבן דמונח ניהו, אבל וזשט דאכלה ב' ומנשמת ב' רוח, גמדא לי' ופשטא לי', ולפעמים שהנקבים מתכוונים זכ"ו, והוי נקב ממש (גמ'), ואפי' הנקבים רחוקים זה מזה, שא"א דגמדא כ"כ אעפ"כ אסור, כי אין שיעור לדבר כמה יהי' קרובים, ואין ליתן דברי חכמים לשיעורים כ"א במילתא דפסיקא (רש"ל, ט"ז).

מרוח אחד — אבל משתי רוחות, א"א בשום פנים דליתרמי אהדדי וכשירה (ב"י בשם ריטב"א).

מחמת חולי — ורואין שלא שלט החולי כלל בחיצון, דאלי"כ ניקב זה בלא זה דכשר לפירש"י היכא משכחת לה, כיון שאין נקב משהו ניכר בחיצון (תוס' רא"ש ור"ן).

אם יש לחוש — פי' אפי' אינו ידוע בוודאי שבא ע"י קוץ רק יש לחוש שבא ע"י קוץ טריפה, דבעינן שיהא ניכר שבא ע"י חולי, הא לא"ה מסתמא בא ע"י קוץ (ש"ך שכ"מ בפוסקי').

אפי' לא ניקב רק הפנימי — וכ"ש אם ניקב החיצון לחוד, (ט"ז בשם ארי"ה), והש"ך כ' דכשניקב החיצון לחוד, שפיר משכחת לה דכשר ע"י בדיקה מבפנים, כמ"ש לקמן סוף ס"ז, ודווקא שניקב ע"י מחט או קוץ במקום שאינו ידוע כגון צווארו מלוכלך בדם דלקמן ס"ח, הוא דאין אנו בקיאים בבדיקה מבפנים, כמ"ש

שלחן

סימן לג

ערוך

ה יעורות אלו החיצון אדום והפנימי לבן ואם נתחלפו שהחיצון לבן
 ופנימי אדום טריפה נוכן אם שניהם אדומים או לבנים טריפה : הגה וכל
 שכן אם יש לו שני וושטים או שני קנים לטריפה. (תשנת הרא"ש כלל כ' סימן ט') :
 נ לוושט אין לו בדיקה מבחוץ אצל דרוסה שצריכה בדיקה מפני שכיון
 שהוא אדום אין אודם הארס ניכר בו כיצד יעשה מאם עוף הוא בודק
 הקנה * מבחוץ [ושוחטו] ואח"כ מהפך הושט ובודקו מבפנים ואם בהמה
 היא אין לה תקנה : הגה ולדיקן דלין אלו נקליין נדיקה אף עוף אין לה תקנה :

ב א ר ה ג ו ל ה

יש מדיוקא דמימרא דרנא. כהרא"ש שם והרש"א נ"ה וכו"פ הטור. למימרא
 דרנא שם. ממההיל עונדא דנר לוונא וכרנ יוסף נריה דרנא שם דף כ"ה. [* פי'

פסקי דינים

הרב שם, אבל אם תחב קוץ מבחוץ במקום ידוע, מהני בדיקת הושט מצד פנימי,
 ותדע שהרי בית הכסות שניקב מצד פנים במחט כשירה, וכן לקמן סי' כתב
 השו"ע דמהני בדיקה לוושט מבפנים, והרי בסימן נ"א במחט שנמצא בחלל הגוף
 חיישינן שמא ניקב א' מהאיברים הפנימים, ואין להם בדיקה, אלא ודאי שיש לחלק
 בין מקום ידוע לשאין ידוע ודו"ק, (וכ"כ הב"ח), וכיון שהוא אדום א"א לבדקו
 למראית העין, וא"א לבדוק במחט, כדאמרינן בקרום של מוח, מפני שעורו של
 וושט רך מסתבך במחט (ר"ן).

סעי' ה'. ואם נתחלפו — דכיון דנתחלפו בוודאי שניהם נתקלקלו ועתידים הם
 לינקב, ורש"י פי' דשניהם נטולין ממקום שראויין להיות ואין לך נקובה
 גדולה מזו, (רשב"א).

אם שניהם אדומים — ואע"ג דחד הוא דלקוי ואפי' אתה רואה אותו כנקוב, הרי'ל
 כניקב זה בלא זה דכשר דחברי' מגין עליו, י"ל דל"ד לנקב קטן, דחברי'
 מגין עליו, אבל כאן שכולו לקוי אינו מתקיים ע"י השני, (רא"ש), ומשמע מלשונו
 דדווקא ככולו אדום, או ככולו לבן, אבל במקצת לית לן בה, ורובו ככולו כמו בכל
 התורה, (ב"ח ש"ך), והר"ן כ' בשם רש"י דאם נתחלף הפנימי באדומית טריפה,
 דאמרינן דרוסה היא עכ"ל, ומזה למד הב"ח להטריף במקצת אדומית בפנים
 מחשש דרוסה, אע"ג דלא אתחזק דורס לפנינו, וליתא דאפי' בהאדים הבשר
 כנגד המעיים, אין תולין בדרוסה כל זמן שלא ראינו הדורס ביניהם, כ"ש בשביל
 קצת אדומית שבושט, והר"ן לא מיירי, אלא כשיש ספק דרוסה בלא"ה ומעשים
 בכל יום שאנו מתירים כשיש בוושט קצת אדומית מבפנים, (ט"ז), ואם ניטל
 עוד א' של הושט הי' ראוי להכשיר, כמו ניגלד קרום העליון דריאה שמתקיים
 ע"י קרום הב', דדווקא משום דהכא האי' לקוי, אמרינן דגם השני יהי' לקוי,
 מחמת ששוכבים וע"ז תמיד, אבל אם ניטל עוד א' לגמרי כשר כמו בריאה,
 אבל למעשה לא נסמוך ע"ז (ט"ז).

שלחן סיבן לגלה ערוך

ז גולענין נקב נמי אין לוושט בדיקה מבחוי אלא מכפנים: ח עוף הבא לפנינו וצוארו מלוכלך בדם סאין חוששין לספק דרוסה עלבדוק כל החלל אבל חוששין לספק נקובה לבדוק מקום המלוכלך: הנה ויש אוסרין כל עוף או צהמה דלוארה מלוכלך צדס דחיישין לנקיבת הוושט ואין לנו נקיחין (הנהות אשירי פל"ט) וכן המנהג:

לת דין מריפות הריאה ואונותיה ובו י' סעיפים:

א אריאה שניקבה מריפה: ב בחמשה אוני (פי' כעין אזניס) אית לריאה תלתא מימינא ותרי משמאלא כשהכהמה תלויה ברגליה ובני מעיה כלפי הטבח שאז ימין הבהמה וימין הטבח אחד גויש לה

ב א ר ה ג ו ל ה

קורע קנת מהעור נמקוס שרוסה לשחוט]. גכפי' רש"י שס וכ"פ הרמז"ס צפ"ג מה"ט והרשב"ל נחידושיו שס והר"ן שס ורנ"י ירוסם צסס הגלואניס. סכפי' רש"י שס. עתוספות שס.

אמשנה חולין דמ"ב. במימרא דרבנא שס דף נ"ז. גמהיאל עונד' דקמיה דרב אשי וכו'

פסקי דינים

סימן לה.

סעי' ב'. מרוחקת מהם לצד פנים — והיא בין שתי העדרגות בריאה למטה (רש"י), ונקראת עינוניתא, כמו אינוניתא אונה קטנה דוורדא ע"ש קלישותה ואדומה (רש"י). — או מהשמאל — ואפי' איכא ד' בימין, או חסר א' מהשמאל מריפה (ה"ג גבי השלמת הוורדא, דלא כת"ת, ש"ך). — ב' מימין — ה"ה ד' בשמאל וג' בימין הוי חליף וטריפה, כמ"ש בהג"ה סעי' ה' (ש"ך). — כ"ז מקרי חליף וטריפה — ורש"ל כ' שאין סמך לאלו החילופים, כיון שלא הוזכרו בגמ' ואין נופל עליהם שם חליף ואין זה אלא השחתת ממון של ישראל, (ט"ז ש"ך). והב"ח כ' להחמיר בהם, היכא דליכא הפ"מ במקום שנהגו איסור. ואם יש עוד ריעותא, יש להצטרף חילופין אלו להטריף, (ט"ז). ואם האונות למטה והאומה למעלה הוי חליף גמור וטריפה, (ט"ז ש"ך בשם האחרונים). — אם חסרה או כו' — דכיון שיש בהמות שאין להם, וישנן במקצתן אין להטריף בשום שינוי שימצא בה, בין שאין לה כלל בין שימצאו ב' ג', (רא"ש בשם הגאונים). — יש לה שתיים — אפי' אין עומדות זו אצל זו (ש"ך). — בצד שמאל — אף ששינתה מקומה שרגילה להיות שם. — שני וורדות — דהא יתרת דביני וביני היא, ולא אורחא, וחדא גופא לא אפשר בה רב אשי, אלא משום דכל הגי חיווא ברייתא הכי אית להו, אבל תרתי דלית בהו טריפה, (רש"י ור"ן). ויש לתמוה, שבסעיף ג' כתב רמ"א שאנו נוהגים להכשיר כל יתרת מקמא, ואיכ' למה נוהגים להטריף שני וורדות, עם כל החומרות השייכים לה דהא משמע ברש"י ושאר פוסקי' דפשיטא

פסקי דינים

דשני וורדות הוא מטעם יתרת. וי"ל דס"ל להרב ב"י, דיתרת דוורדא אינו תלוי ביתרת מקמא, דיתרת מקמא קים להו לחכמינו ז"ל, דלא חשיב יתרת כלל, דאורחי' הכא, אבל יתרת דוורדא לאו הכי אורחא, ע"כ טריפה. וההפרש שנדע איזהו יתרת דוורדא, ואיזהו יתרת מקמא הוא, כשיש לה תואר וורד ממש כצורתה וכהווייתה, אפי' עומדת היתרת בצד שמאל טריפה, דהוי יתרת דוורדא, דהא נראה לעין דשני וורדות הן, אבל אם אין לה תואר וורד ממש, בענין שיש להחשיבו כמו יתרת, ואין לה כיס יש להכשיר, כיון שאינה עומדת במקום הוורדא ממש, ואם עומדת בימין במקום הוורדא ממש, אפי' בלא כיס, נוהגים להטריף אם יש לה תואר וורד קצת, (כ"ה בפירש"י), אבל אם אין לה תואר וורד כלל, שהיא דומה ממש לאונא יש להכשיר, אפי' יש לה כיס בפ"ע * (הרי ניכר דשני וורדות הן וטריפה אפי' אינה עומדת במקום הוורדא (ש"ך ס"ק י"ז, וכן דעת הט"ז), (והט"ז מכשיר בשמאל, ואפי' בימין שלא במקום הוורדא ממש אפי' יש לה תואר וורד ממש, ע"ש סק"ה וס"ק י"ז ובסוף הסי'). ש"ך ט"ז סק"ד, שאין הפסול משום יתרת, אלא כיון דיש יתר וכל יתר כנטול דמי, הו"ל כאלו חסרה הוורדא הראוי' להיות ע"ש.

תוארה וצורתה — לשון תואר ר"ל צורתה הרגיל בה, וא"כ כשהיא משוכה וחדודה כאונא ולא עגולה יש להטריפה, או אם אין לה חריץ כתואר וורד, או שהיא גדולה יותר מדאי כאונא הסמוכה לאומא, (ורש"ל כ' דאפי' גדולה כאונא האמצעית של ימין טריפה, וכ"מ בתוס' ומרדכי וחידושי הרשב"א, ואין הבדוקין נוהגין כן), וכן אם היא פחותה מעלה של הדס לאחר נפיחה טריפה (אגור מהרי"ז). ואפי' למאי דמכשרינן יתרת מקמא בס"ג, הכא כיון דשינתה תוארה וגדולה כ"כ, אין שם וורדא כלל, אלא אונא היא, והו"ל חסרה הוורדא, (ט"ז סק"ב, ש"ך).
כעובי אצבע — פי' גובה השורש קודם שמתחלקים יהי' כאצבע ולא משך השורש, (ט"ז), ואין מחלקי' בין דקה לגסה, כיון דעובי אצבע נק' שורש, ה"ה בגסה (ש"ך).

אעפ"י שיש בו סדק — בשורש הנשאר (ש"ך).

ואם א' הפוך — ע"ש פי' הפוך בט"ז ובש"ך, וכבר כ' רש"ל שאין זה אלא איבוד ממונם של ישראל, ויש לבטל המנהג.

ואם לא נמצא לה כיס, או שיש לה שני כיסין, או שיש לה כיס ואינה מונחת בתוכו. — ורש"ל כ' דכיס לא אדכר בגמ', אלא כיון דהבדוקי' נוהגין כן, הו"ל כדברים המותרים שנהגו בהם איסור כו' (מ"ב ש"ך), ובהפ"מ יש להקל, (ש"ך), (הג"ה). משמעות הש"ך, דאין להקל אלא ביתיר כיס, אבל לא בחסר, ומ"מ לענין דינא יש לצדד להקל גם בחסר ביש הפ"מ. עש"ך ס"ק י"ד בשם המ"ב דהחמיר משום דברים המותרים, והרי שם בחילוף צורות האונות הקיל הש"ך סק"ה בהפ"מ, וה"ה הכא נמי ע"כ הג"ה).

שני כיסין — דווקא מצד ימין דהו"ל יתיר דוורדא, אבל מצד שמאל כשר, ואם

(*) חסר כאן, וכנראה צ"ל: אבל אם יש לה תואר וורד ויש לה כיס בפ"ע: הרי וכו'.

שלחן מימין לה ערוך

עוד בצד ימין אונה אחת קמנה ונקראת עינוניתא דוורדא ואינה עומדת בסדר האונות אלא מרוחקת מהם לצד פנים הואם חסרה אחת מימין או מהשמאל או שהיו ב' מימין ונ' משמאל פריפה: הגה לורות האונות של ימין אינן דומות לשל שמאל ואם נתחלף צורתן טריפה וכן כשהאונה האמצעית של ימין גדולה מהתחתונה טריפה (מהרי"ו) ואם האונה של שמאל העליונה גדולה מאונה עליונה של ימין טריפה וכן אם האונה של ימין גדולה משל שמאל כל זה מיקרי חליף וטריפה. (מהר"א מפראג). והוורדא אם חסרה או אם יש לה שתים או שנמצאת בצד שמאל כשרה: הגה ונמדינות אלו נהגו להטריף זין נמלאו ז' ורדות או אם חסרה או שגינתה מקומה (מהרי"ו) והכי נהוג כי יש רנוותא סוצרין כן ואין לשנות המנהג וכן אם שינתה תולדה וזרחה הרגילה זה טריפה (אגור) אם נמלאו זה ז' ורדות ויש להם שורש א' כעובי אצבע אע"פ שיש בו סדק כשר (א"ז) נשם ראני"ה וכ"כ מהרי"ו) ואם אחד הפוך והשני אינו הפוך הולכין אחר היותר גדולה ואם היא אינה הפוכה כשר (נדיקות יבנים) הורדא דרכה להיות נכיס ואם לא נמצא לה כיס או שיש לה ז' כיסין או שיש לה כיס ואינה מונחת נתוכו ואף כשמניחין אותה נתוכו חוזרת ויואלת ממנה כשנופחין הריאה טריפה (כל ז והנהות מהרי"ו וקצת מפי השמועה הלכה למעשה נשם מהר"ש מזי"א) וכל אלו הדינין אינן אלא במקומות שנהגין להטריף נז' ורדות או אין לה ורדא כלל אצל במקומות

ב א ר ה ג ו ל ה

ש.ס. דסוף תימרא דרנא ש.ס. [פי' לשון אס כי היא עיקר הריאה]. ההרא"ש ש.ס. נשם הגאונים וכתב הר"ן שנראה שכ"ה דעת הרי"ף והרמב"ם נפ"ח מה"ש וכ"פ הרשב"א נז"ה וכן כתב הטור:

פסקי דינים

יש לכיס שבשמאל חלק וורדא אסור משום יתיר וורדא (ש"ך בשם הר"ף והר"י שם).

ואינה מונחת — פי' אם כשמניחים אותה בתוכה חוזר ויוצא כשנופחין הריאה, והר"ל שינתה מקומה פורתא (ש"ך). — אם חסר מקצת מן הוורדא — ולא הוי שינתה תוארה כיון שחסרה מקצתה מפני שמצרפין החתי' שבאומא, ואם נראית לעין שיש תואר וורד בין שניהם כשירה, (ש"ך בשם אביו דלא כר"ל). וכן אם נמצאו ב' ורדות, שאין להם שורש כעובי אצבע, ואין לו תואר וורד רק ע"י צירוף מכשירים, דחשיב כחדא, ועוד דבהנשאר יש תואר וורד כמיש הד"מ.

מצד שמאל — ולא דמי לנמצא העינוניתא מצד שמאל דטריפה, דהכא השורש עומד במקום הראוי, אלא שחסר קצת בראש העינוניתא, וכך הוא רגיל למצוא מצד שמאל, והיינו רבתייהו, וכן בא כמה פעמים מעשה לידי (ש"ך).

בגדיים וסלאים — והר"ף מטריף (עיין ש"ך). — אם יש לה תואר וורד בשורש שלה — ולכן אם נתקמנה העינוניתא, ולא נשאר רק שורש כעובי אצבע

שלחן

סימן לה-לו

ערוך

שמכשירין גם כל אלו החילוקים הם כשרים (נ"י) אם חסר מקצת מן הורדל יש לבדוק צלוות או צלומה מלד שמאל אם נמצאת החתיכה החסירה י"א דכשר כי כן נמצא לפעמים נגדיים וטלאים (כך מ"כ) וכן יש מכשירין אם יש לה תואר ורד נשורש שלה כעוני אלנע אע"פ שאין לה תואר ורד נראשה רק שלא תהא הפוכה ולא שינתה מקומה וכל אלו הדברים יש להקל מאחר דרנים מכשירים בכל ענין:

לו. כמה דיני טריפות בריאה. ובו י"ז סעיפים:

א הריאה יש לה שני קרומים אניקבו זה בלא זה או זה שלא כנגד זה כשרה עד שניקבו שניהם זה כנגד זה: הנה ויש מטריפים ניקבו זה שלא כנגד זה (הנהות אשירי פא"ט ור' ירוסס וא"ו הארוך) והכי נהוג:
ב באפילו נגלד (פירוש נקלף) קרום העליון כולו כשרה גאלא שצריכה

ב א ר ה ג ו ל ה

אמסקנת הנמ' חולין דף מ"ה. במיתרא דרנא שס. גהרא"ש שס נסס נה"ג וכ"כ

פ ס ק י ד י נ י ם

ויש בו תואר וורד, בוודאי כשירה, כיון שיש שורש, הרי כל הורדא קיימת (ש"ך). — וכל אלו הדברים — ואם יש שם עם כל א' מהחמרות הנ"ל עוד ריעותא מצטרף להטריף (רש"ל ש"ך). לא קאי אנמצא חסירה, או ב' וורדות, או שינתה מקומה, שהם טריפות מדינא, אלא אשאר (ט"ז).

סימן לו.

סעי' א'. או זה שלא כנגד זה כשירה — כמ"ש בקורקבן דמינח ניחא. ול"ד לוושט בסימן ל"ג (רשב"א). ולא חישינן שמא יצא הרוח בזה ויכנס בזה, ששני העורות דבוקים הם זה בזה, ועל הרוב לא יכנס הרוח ביניהם ואפי' את"ל שיכנס, כיון שאינם מכוונים זכ"ז לית לן בה (ב"י). וטעם היש מטריפין, דכיון שהריאה שואבת כל מיני משקה ומשמעת קול, גמדא לי' ופשטא לי' כמו בוושט, זימנין דמתרמי אהרדי (הג"א וט"ז). ודווקא כשהן מרוח א', כמ"ש בסימן ל"ג בוושט (ט"ז).

סעי' ב'. אלא שצריכה בדיקה — דכיון שנשתנית מבריאתה וקרומ התחתון דק צריך נפיחה שמא ניקב (רא"ש לדעת בה"ג, וכן דעת הר"ן והרשב"א). ועיי' לקמן סימן ל"ט. ולדידן דאין אנו בקיאים בבדיקה אסור (ט"ז). ודווקא בכה"ג שנגלד כולו, אבל ניקב א' מהן אין צריך בדיקה, (ש"ך שכן משמעות רוב הפוסקים). — אם נמצא בועה — אפי' של מים זכים (ש"ך). — כי הוי כקרום — פי' הקרום התחתון הוי כקרום כו' (ש"ך). — מחמת הנפיחה — ומיירי שנפוחה כדרכה, אבל אם נפוחה יותר מדאי כשירה, דאמרינן בעודה בחי' לא היתה נפוחה כ"כ

שלחן

סימן לו

ערוך

בדיקה: הגה מיהו אם מנאל זועה על מקום שנקלף העור העליון יש להטריף כי הוא כקרום שעלה מחמת מכה (נדיקות ישנים) יש לומר אם נפתח הריאה ונקרע הקרום ונחמת הנפיחה טריפה (נדיקות): ג וניקבה ועלה בו קרום ונסתם טריפה: ד הריאה שנשמע בה הברה כשנפחין אותה אם ניכר המקום שממנו נשמע ההברה מושיבין עליו רוק או תבן וכיוצא בו אם יתנדנד בידוע שהיא נקובה וטריפה ואם לא ניכר המקום מושיבין אותה במים פושרים ונפחין אותה אם בצבץ המים טריפה ואם לאו בידוע שקרום התחתון בלבד ניקב והרוח מהלך בין שני הקרומות ומפני זה ישמע בה קול הברה בשעת נפיחה וכשרה: הגה ואם שמו אותה פעם אחת נמים חמים או קרים טוב אין לה נדיקה אפילו נפושרין (נ"י נשם הר"ן):

ב א ר ה ג ו ל ה

ט"פ. דמימרא דרב יוסף דף מ"ז ודיוקא דנריית' משום דסופן ליתר וישאר הנקב כשהיה. הגם זו שם (ולאן הרמז"ס פ"ז מה"ע).

פ ס ק י ד י נ י מ

(ש"ך ט"ז). ומעשים בכל יום שנשבר הקרום מחמת חזק הנפיחה. ומכשרין לה. (בי"ח ועי' ש"ך).

סעי' ג'. ונסתם טריפה — אפי' סתימה עבה אינה מתקימת דכל נקובי דטריפות לא מהני להו סתימה. דסלקא בתו לאחור זמן ול"ד לריאה שניקבה ודופן סותמתה בסי' ל"ט, ומרה שניקבה וכבד סותמתה וכן שאר סתימות דמהני דהני הויין סתימה דמעיקרא (רש"י). ר"ל מיד שנעשה הנקב מיד יש דבר לסתום, ולא הי' בכלל נקב כלל. משא"כ בקרום שעלה מחמת מכה שנעשה כבר נקב (ט"ז ש"ך).

סעי' ד'. פושרין — כהפשרת מים של ימות הקיץ שעמדו בבית קצת אחר שנשאבו ונתחממו קצת מחום האויר (רשב"א ובה"ג ושאר פוסקי'). ועי' בסי' קפ"ח דשיעור פושרין כחמימות הרוק והכלי בימות הקיץ תהי' מחופה באבר, ובחורף להיפוך כמ"ש בסט"ז (רי"ז).

שוב אין לה בדיקה אפי' בפושרין — דמים חמים כווצי לה. (הנקב נסתם ואין זה בדיקה יפה). בקרירי מטרשי לה מקשין אותה, ואם אין נקב בעליון ויש נקב בתחתון מתקרע העליון מחמת שהוא קלוש שהקרים מותחין אותה (רש"י). ולפי"ז אין צריך אפי' בדיקת פושרין כגון שלא בצבץ בקרים כ"ש בפושרין אבל הר"ן פי' דמטרשי וסותמין הנקבים וזה עיקר (ש"ך). ומשמע מדברי הרב דמהני בדיקה זו אפי' האידנא שאין אנו בקיאים בבדיקה וכדלקמן סט"ו דהתם שאני שצריך להיות בפושרין כל מעל"ע וגם צריך הבחנה איזה קרומים חזרה לברייתה. וצ"ע גבי סירכא בכסדרן לקמן סי' ל"ט ס"ד דהבדיקה אינה מדינא ואפי' מטרפינן וא"כ כ"ש הכא. ולעיל גבי נגלד דהבדיקה מדינה

שלחן סימן לו ערוך

ה' ונמצאת נקובה במקום שיש לתלות שנעשה אחר שחיטה כגון שהעביר הטבח ידו בכח או שתלשה בכח זאו שלקחה זאב והחזירה נקובה תלינן להקל וכשרה הואפילו יש נקבים הרבה שלא במקום שינוי

ב א ר ה ג ו ל ה

ומסקנת הגמרא ס' דף מ"ט. ז'ס דף ט'. חתוספות ס' ור"ט ו'אגודה.

פסקי דינים

ומשמע דמהני אפי' לדידן ויש לחלק דשא"ה דאם איתא דיש נקב כיון שנגלד הי' מבצבץ הרבה והי' נגלה לעין כל ובוה אנו בקיאינן. וכמו כן יש לומר כאן כיון דמשמעת קול. ובאגודה לא משמע הכי (ש"ך ועי' ט"ז בס' ל"ט שם).

סע' ה'. שהעביר הטבח ידו — דהיינו במיצר החזה שמתוך הדחק היד קורעת בצפרנים (רש"י) דחוקא שיודעים בבירור שהעביר ידו בכח דאליכ' הוי' לי' שני ספיקות לחומרא שמא לא העביר ואת"ל העביר שמא לא ניקב (ט"ז). בכח — שאם לא העבירה בכח או שלא הי' המקום דחוק וודאי לא תלינן (ב"י ש"ך). זאב — או כלב שדרכן לעשות נקבים ואם לקחה עכו"ם אם ידוע שעשה בה נקבים ולא ידעינן אם הי' בה נקבים מקודם תלינן בעכו"ם. אף דלא סמכינן אעדותו מ"מ תלינן (ש"ך בפ"י רי"ו). — תלינן להקל — דאמר רב הונא נשחטה בחזקת היתר עומדת עד שיוודע לך במה נטרפה. — תלינן כולהו בזאב — דאמרינן נשך וחזר ונשך (ב"ח). וכל היכא דתלינן בזאב או בטבח כשר ואפי' הקפה לא בעי. (הגמ"ר רש"ל ס"י נ"ט) ואפי' מקיפו ולא דמי כשירה דסמכינן אחזקה דנשחטה בחזקת היתר עומדת ואמרינן אעפ"י ששניהם לאחזר שחיטה נעשו זמנין דלא דמי (שם ש"ך). — או אדום סביב הנקב — סימן לנקב חדש כשהוא רך סביבותיו וכשהוא קשה סביב נקב ישן הוא וטריפה דודאי מחיים נעשו ולא מהני הקפה דהקפה לא מהני אלא כשיש ס' כמ"ש לקמן (הגמ"ר ש"ך). — תולעים — בגמ' מורנא תולעים היוצאים מן הריאה לאחר שחיטה פריש וכשירה לפי שאנו אומרים כשהרגישו שחום הטבעי אפס במות הבהמה דחקה לצאת לבקש חמימות או אפשר שבעוד שהבהמה חי' מתוך טרדות הריאה שמרחפת תמיד בלי הפסק אי אפשר לתולעת לינקוב ולצאת (כלבו). — שנקבו — ס' כשאנו מוצאים תולעים על הריאה ויש הוכחה גלוי' ונראה לעין שהנקבים ניקבי מורנא ננהו אין צריך לדקדק אם נמצאו על הנקב או בסמוך לו ממש או שימצאו כ"כ תולעים כמספר הנקבים כי מי יוכל לצמצם בזה כיון שקיי"ל דלאחר שחיטה פריש ואנן חזינן שפרשו על הריאה בפנים אבל אם לא נמצא שום תולע על הריאה ויש נקבים בריאה ויש לתלות שהם ניקבי מורנא ע"י הכרת הבודקים שהם בקיאים ומכירים שיש בתוכה תולעים והנקבים ע"י המורנא באו. אין לסמוך עליהם כ"א שיניחו הריאה בשמש עד שנתחממים אם מתחממים ויוצאים לחוץ כשירה דאמרינן הם נקבים ממורנא באו דכי היכא דהשתא פירשו מחום השמש לבקש חמימות הכי נמי

שלחן סימן לו ערוך

תלינן כולחו בזאב: הנה ולא תלין ניד הטנח חלל אם הנקב משוך שדרכו להיות מכה הטנח חלל אם הוא עגול (מהר"י מולין) לא תלין נטנח כי אין דרכו להיות עגול וכל נקב שהוא פתוח (הגהות מרדכי פ"ק דחולין) או שהושר או אדום סניב הנקב ואפילו הוא רק אדום סניב הללעות נגד הנקב טריפה ולא תלין נשום דנר דנולאי מהיים נעשה. וכן אם נמצאו עליה תולעים שנקבוה ואין ידוע אם נקבוה קודם שחיטה או אחר שחיטה כשרה ואם אין מקום לתלות והדבר ספק אם ניקבה מחיים יעושים נקב אחר ומקרבין אצלו אם הם דומים כשרה שכמו שזה נעשה אחר שחיטה כן נעשה הראשון ואם אינם דומים טריפה כואין מדמין מריאה של בהמה דקה לריאה של בהמה גסה אלא מדקה לדקה ומגסה לגסה: הנה וי"א דאין מקיפין מנהמה זו לנהמה אחרת ואפילו ננהמה אחת אין מקיפין חלל מנסה לגסה דהיינו מאומה לאומה או מדקה לדקה דהיינו מאונח לאונח מיהו צומן הזה אין אנו נקיטין ואין לסמוך אהקפה כלל להכשיר (כל זו נשם הגאונים): ו לניקב אחד מהסמפונות (פי' קנים החלולים שנתוך הריאה) שכפנים לחבירו כגון במקום שמתפצלים זה מזה ואין בשר ביניהם טריפה שחבירו קשה ואינו מגין עליו אבל ניקב לבשר הריאה הבשר

ב א ר ה ג ו ל ה

ומסקנת הגמרא שם דף מ"ט. יתימרא דר"י ור"א שם ד"ג. ככפי' הרי"ף והרמב"ם נפ"ז מה"ש והרש"א נת"ה ונחידושי. למימרא דר"נ וכדמוקי לה נגמ' שם ד' מ"ה וכפי' רש"י ורש"א והר"ן וכ"כ הטור.

פסקי דינים

לאחר שחיטה כשהרגישו שאפס חום הטבעי דחקו ונקבו לבקש חמימות. ואם אין יוצאין לחוץ טריפה דמאן לימא לן שפירשו אחר שחיטה דהא חזינן דהשתא לא פירשו לחום השמש וא"כ אין טבעם של תולעים אלו לפרוש אחר שחיטה ואפשר שמחיים פירשו או לא נעשו נקבים אלו ע"י תולעים כלל ואפי' נמצאו בתוך הנקב כיון שלא פירשו כלל צריך בדיקת השמש אבל פירשו קצת מבחוץ על הריאה בפנים אפי' בדיקת השמש לא בעי ולא אכפת לן באינך שלא פירשו (ש"ך בפי' רגמ"ה וריא"ז וכ"ד ה"טז ורש"ל) דבדיקת השמש שכתב רגמ"ה לקולא הוא ולכך לא הזכירוהו הפוסקים. — כשירה — דודאי לאחר שחיטה פירשו ולא דתלינן מספיקא להקל מטעם דנשחטה בחזקת כו' (ש"ך שכ"ד הרמב"ם וראב"ן מכלבו ואו"ה) ובכרס ודקין ובכל האיברים שהנקב פוסלן נמי אמרינן הכי לבד ממוח (כמ"ש בטי' ל"א כד"מ ש"ך שכ"מ בכנה"ג וראב"ן ואו"ה). — לבהמה אחרת — דלא מסתבר להקל כולי האי (רש"י). — מיהו בזה"ז — ובמקום דיש עוד צד להקל יש להקל (ש"ך).

סעי' ו'. במקום שמתפצלין — ומיד שמתפצל א' מחבירו ניקב אצל דופן של חבירו דכיון דדופן חבירו הוא קשה עומד לעצמו ואינו סותם הנקב אבל

שלחן

סימן לו

ערוך

מגין עליו וכשרה: ז מריאה שנשפכה כקיתון וקרום העליון שלה קיים שלם בלא נקב אם הסמפונות עומדין במקומן ולא נמוחו כשרה ואם נמוק אפילו סמפון אחד מריפה כיצד עושים נוקבים אותה ושופכין אותה בכלי שהוא שוע באבר אם נראה בה חוטים לבנים הידוע שנמוקו הסמפונות ומריפה ואם לאו בשר הריאה בלבד הוא שנימוק וכשרה וזהו שיהא מחוי המים זך אבל אם הם עכורים או סרוחים מריפה: הגה ויש מכשירין אפילו צעקורים וסרוחים (הרא"ש והרשב"א והר"ם והר"ן וטור) ומי שהוא צקי לנדוק שלא נמוחו הסמפונות יכול לסמוך עליהו לנרדף הפסד מרובה: פ סחמר * מגוף הריאה ולא ניקבה כשרה עו"ש מי שאוסר: הגה והמנהג

ב א ר ה ג ו ל ה

ממימרא דעולא כו' וכדמוקי לה רנא סס מ"ו והרמב"ם פ"ו דין ט' ממיתרא דרב אשי סס. גהרי"ף והרמב"ם פ"ו מהא דפסל דגמרא סריתי ועכירי סס דף ל"ה וס"ל דקלי ננוי אריאה אע"ג דריאה דמליא מוגלא כשרה כלקמן מ"ס עכורים גריעי דמריאס דמרייתן שגלי' מחולי המפסיד ועתידה היא לינקב וכל העומד לינקב כנקוב דמי. סמסוגיא דגמרא אהא דר' יוחנן חסרון דנפניס לא שמה חסרון דף מ"ח תוספות צ"ס ריב"א ור"ז וטור צ"ס צה"ע וכ"פ רבינו קלונימוס הזקן וכ"כ המרדכי והג"א. *פירוש מתחילת צרייתה נכרחת חסרה קנת]. עהרמב"ם צ"ה מה"ס:

פסקי דינים

בניקב רחוק אחר פיצולו בשר הריאה שהוא רך נכנס לנקב ומגין עליו (רש"י וכפי' הרשב"א והר"ן שפי'. והרמב"ם נמי מודה בזה כמ"ש בתשובת ריב"ש סימן קפ"ט והר"ם אלשקר סי' ו' (ט"ז ש"ך דלא כהב"ח) והרא"ה בבד"ה האריך בזה להוכיח דכל שבתוך הריאה ליכא טריפות כלל בנקב אפי' מסמפון לחבירו ואינו נגד הש"ס. והוא דעת הש"ד בסי' צ"ב שתמה עליו מהרא"י בכתבים סי' ט"ו ורש"ל ורנ"ש באו"ה שלו (ש"ך).

סעי' ז'. שנשפכה כקיתון — בשר הריאה נימוח בתוך קרומים שלה ונשפך מראשה לסופה ומסופה לראשה בתוך הקרומים ובחסרון הי', שמתחילה היתה מלאה כולה ועכשיו חצי' ריקנית (רש"י) ואע"ג דבחסרה אינה כשירה אלא עד רביעית כמ"ש בס"ה, צ"ל דגרע חסרה במקום א' מנשפכה כקיתון אפי' כולה (עיי' לקמן) (ש"ך רש"ל ב"ח). — ולא נימוחו — ולא הישינן דילמא אנקב חד לחברי' או אפי' שלא לחברי' דהא ליכא בשר להגן דכיון דנתקלקלה הריאה כ"כ עד שנשפכה כקיתון אם איתא דנתקלקלו הסמפונות כו' אימחי הוי מימחי ומדלא אימחי ודאי לא אנקבו (ר"ן רשב"א). — באבר — ותהי' לבנה שהלבן בהיר וניכר בו שורייקי חיוורי. — עכורים או סרוחים — עיי' רס"י ל"ז.

סעי' ח'. חסר מגוף הריאה — פי' שנבראת מתחילת בריאתה חסירה קצת מבחוץ והעור והבשר קיים רק שנראה בה כמין סדק וקמט וחסרון מבחוץ כשירה אם מקום הגומא עולה בנפיחה דלא מפקא זיקא. ולא שלאחר הנפיחה יהי'

שליחן סימן לו ערוך

להכשיר אם החסרון ככ"ף פשוטה אצל אם החסרון ככ"ף כפופה כזה א אם יוכל להכית גומא הריא אלנע אגודל מקרי חסרון וטריפה ואם לאלו כשירה וכל זה שגראה החסרון מנתון לאחר הנפיהה אצל אם היא מנתון כשאר ריאה אלל שנתסר מנשרה מפניס אפילו מחזיק החסרון עד כדי רביעית כשרה יתר מכלן טריפה (מהרי"ו ונדיקות ישנים): ז פהריאה שנמצא בה מקום אטום כל שהוא שאין הרוה נכנס בו ואינו עולה בנפיהה מביאין סכין וקורעין (הקרוס לנד) צסמוך ממש למקום האטום קאם נמצא בו ליחה מותרת שמחמת הליחה לא נכנס שם הרוח ואם לא נמצא בו ליחה גותנין עליו מעט רוק או תבן או נוצה אם יתנדנד כשרה שהרי הרוח בא שם וא"ל טריפה: הגה ולא מקרי אטום אלל כשמראהו דומה לשאר ריאה אלל שאינו עולה נפיהה אצל אם מראהו דומה למוגלל אינו אלל טיגרי וכשר צלל נדיקה (הגהת מיימוני וסמ"ג) ואף נלטוס יראה תחלה ליתן הריאה נמים פושרין או ליתן מים פושרין תוך הקנה ולנענע אותה (הנהות אשירי) או למשמש הרנה נמקוס האטום (רוקח) ולשפוך אח"כ מה שנתוך הקנה ואם עולה אח"כ נפיהה כשרה ואפי' אם כנר נחתכה הריאה אם יוכל לנדוק ע"י שפופרת שיעלה מקום האטום נפיהה יש להכשיר (מהרי"ו):

ב א ר ה ג ו ל ה

פמימרא דרנינא שם דף מ"ז. צהרשצ"ל נת"ה. קשם נמרל.

פסקי דינים

מקום הגומא שוה, דהמטריפין נמי לא טרפי אלא כשיש גומא לאחר הנפיהה. דכל מילי דריאה כשהיא נפוחה משערינן לה (ש"ך דלא כת"ח). — ויש מי שאוסר — ואע"ג דאפי' חסרון מבפנים לא שמי' חסרון וכ"ש חסירה מבחוץ ולא נקובה. מ"מ כיון שנראה חסרון העור מבחוץ הו"ל כאלו חסירה אונא (ט"ז). ובב"י הכריע כהמכשירין. וכ"פ רש"י (ש"ך). — ככף כפופה — בין באמצע הריאה בין בשיפולה ורש"ל כ' שמחלקין בין כף כפופה לפשוטה הוא הבל ורעיון רוח. אלא כל היכא דעולה בנפיהה כשירה (גם אינה עולה יפה ע"פ סוגיית הגמ') (ש"ך ט"ז). — שנחסר מבשרה מבפנים — שנתרזקנה מאל"י מקצתה ואינה נשפכת כקיתון אך במקצתה לא נשאר כלום (רש"י). — יתר מכאן טריפה — ואע"ג דבנשפכה אפי' כולה כשירה דנימוקה לא מטעם חסירה אתינן עלה דחסרון מבפנים לאו שמי' חסרון. אלא מטעם דסוף הקרום ג"כ לימק ולינקב כיון שנימוקה כולי האי (בה"ג). ומ"ז כ' דאפי' יותר מברביעית נמי כשירה בנימוקה. ע"ש באריכות (ובהר"א) ורשב"א במ"ה).

סעי' ט'. הקרום לבד — סמוך למקום אטום דאל"כ יצא הרוח כשיחתוך באטום ושמא משם ולמטה נטמטם (ש"ך). והט"ז כ' דזה תמוה דכיון שיחתוך סביב האטום משם יבא הרוח ומה זו ראי' שמן האטום בא הרוח. וא"ל שאם יחתוך האטום אפשר שיבצבץ מחמת החתך, אלא ישאירנו שלם. וצ"ל דכל שיש אטום

שלחן

סימן לו

ערוך

י' ריאה שקשה כעץ במשמושה טריפה: (וה"ה אס קלה כעץ טריפה) (מהרי"ו): י"א שריאה שנתמססה דהיינו שנמצאת שלימה וכשתולין אותה תחתך ותפול התיכות התיכות טריפה: י"ב תריאה שנמצאת נפוחה כמו עיקר חריות של דקל אוסרין אותה * מספק: י"ג אריאה שיבשה אפילו מקצתה טריפה והוא שתהא נפרכת בצפורן: הנה ולא נשרטט נציפורן על צד הריאה ונראה שרטוט נמוכה מקרי יגש וטריפה (מלא כחונ): י"ד בצמקה גכולה אם טחמת בני אדם שהפחידוה כגון ששחטו אחרת לפניו וכיוצא בזה טריפה ואם בידי שמים כגון שפחדה מקול רעם או ראתה זיקים וכיוצא בזה או מפחד שאר בריות כגון מקול שאגת

ב א ר ה ג ו ל ה

דמינורא דרפרס סס וליכא דלמרי כפירש"י סס. שמינורא דרנז אשי סס דף כ"ג. תלשון הרמז"ס פ"ת מה"ש ה"ה מה"ל דרפרס. [*דדילמא לא נא רפרס לאסור אלא נשעיל.]. אמנורא דרנז סס דף כ"ג. במשנה כ"ד ונרייתא סס דף כ"ה וכת"ק. גהר"ל"ש והרש"ל וז"פ דלילו ונקתה חפילו יצעה אס אינה נפרכת נצפורן כשרה.

פ ס ק י ד י נ י ב

אי אפשר לרוח שיבא אפי' סמוך לו ממש, וזה דוחק, אלא העיקר כמ"ש הטור דקורעים מקום האטום ממש. וכ"ד רש"ל. — שמחמת הליחה כו' — ובחיי הבהמה ה"י אפשר שהליחה יוצאה וה"ה לדם עכוד ובשר נרקב (רוקח ש"ך). — טריפה — שהריאה בחיי הבהמה מרחפת על הלב ואם יש בה אטום אינה יכולה להכניס רוח ולהניף על הלב (רשב"א).

סעי' י"ד. קלה כעץ — אי אפשר לומר שצפה על פני המים כעץ שהרי כל הריאות צפות על פני המים מפני שמלאים רוח ואין לך קל מן הריאה והבודקים אומרים שקבלה בידם כעץ נרקב דווקא (ש"ך). והט"ז כ' שאין מציאות לטריפות זה.

סעי' י"ג. שתהא נפרכת בצפורן — אבל אם אינה נפרכת בצפורן כשירה דהדרא בריא כיון דלא שליט בה זיקא כמו אחון בכור (גמ').

סעי' י"ד. צמקה — יבשה קצת שאינה נפרכת בציפורן וקרוב הוא ליבשות גמורה, ולכך בעי דווקא כולה או רובה ככולה, אבל יבשה אפי' מקצתה טריפה כדלעיל (ש"ך ט"ז). ואם יבשה אונא שלימה אעפ"י שאינה נפרכת בצפורן דכיון דכל יבש כניטל דמי הר"ל כאלו חסירה אונא א'. ול"ד לצמקה ריאה מקצתה, דחסרון מבפנים לא שמי' חסרון, וצריך להניחה במים ולמשמש בה, או יתן מים לתוך הקנה, אם תחזור לברייתה כשירה (רש"ל בפ"י הג"א בשם בה"ג. ובהגהות נקה"כ פי' טעמא דבה"ג משום חשש אטום ע"ש). ובדיקה זו נהגת גם עכשיו כמ"ש בהג"ה ע"ש (ש"ך ט"ז).

שלחן סימן לו ערוך

אריה וכיוצא בזה כשרה: טו' זכיצד בודקין אותה (אם הדנר ספק מליזה דנר נל לה) (דעת הר"ן) מושיבין את הריאה במים מעת לעת אם היה זמן הקור מושיבים אותה במים פושרים הובכלי שאין המים מתמצין מגבו ונוזלים כדי שלא יצונו במהרה ואם היה זמן החום מושיבין אותה במים צוננים בכלי שהמים מתמצין מגבו כדי שישארו קרים אם חזרה לברייתה הרי זה בידי שמים או בידי הבריות ומותרת ואם לא חזרה בידי אדם היא ומריפה: סנה ונראה דאין לנו לסמוך על נדיקה זו כי אין לנו נקיטין ככל דנר שריך נדיקה ולא נראה שגל לה נידוי שמים אין להכשיר גלל נדיקה זו ונזהר יש לסמוך על נדיקתו: טז' וריאה שהרגיש בה במשמוש היד שמחט בתוכה אם שלימה היא נופחין אותה אם עולה בנפיחה כשירה זבין אם היא דקה או עבה בין אם נכנס דרך חודה או דרך קופא (פי' דרך גל העצ) ואם היא חתוכה מריפה חיש עליה קורט דם כנגד

ב א ר ה ג ו ל ה

דמעונדל דרנה נר נר חנה. הכפי' הרמז"ס נפ"א מה"ש אהא דמשיכלי שהימי וכו'. והסכמת הגמרא אההוא עונדל דריאה דלתי לקמיה דרנ' למי וכו'. זהרל"ש שס וש"פ משום דמפוכי הריאה רחנים. חטור מדין מחט שמאל צנית הכוסות לקמן סי' מ"ה:

פ ס ק י ד י נ י ם

סעי' ט"ז. אם הדבר ספק — דלא הוזכר בדיקה אלא בספק אבל אם הדבר ידוע שבא לה בידי אדם כגון ששחטו אחרת לפני' לא מהני בדיקה. וכן אם ידוע שבא לה בידי שמים כגון שנראה שפתחה מקול רעם או שאגת ארי' אין צריך בדיקה (והר"ן והרשב"א נסתפקו בזה. ועיי' לקמן בהג"ה). ודווקא כששחטוה לאחר זמן אבל אם מיד ששמעה קול רעם שחטוה לשעתה אין תולין בזה דהאיך אפשר דלשעה קלה כ"כ צמקה הריאה. הא ודאי למפרע נפסלה (רשב"א וגם הר"ן מודה בזה. ט"ז) — ואם נראה כו' — ורש"ל כ' דא"צ בדיקה כלל כמיש הר"ן לעיל דדווקא בדבר שתלוי בבדיקה אין אנו בקיאים משא"כ במידי דלא תליא בבקאות כמונו כמוהם (ט"ז וכ"ד הש"ך). והיכא דבדקה ולא חזרה לברייתה לכ"ע מריפה דמוכחא מילתא דמקודם לכך הפחידה ג"כ בידי אדם (ש"ך).

סעי' ט"ז. שהרגיש בה — או שבדקה בנפיחה ואח"כ נמצאו בתוך הריאה (סמ"ק). אם שלימה היא ועולה בנפיחה — כיון דלא חזינן בה ריעותא אמרינן ע"כ דרך הקנה נכנס המחט ובאה לסמפונות ומסמפון לבשר וקרומ החיצון לא ניקב. אע"פ שאין דרך הקנה לבלוע ל"א דדרך הוושט ניכנס וניקב הריאה מבחוץ וניכנס לתוכה. דאחזקי ריעותא לא מחזקינן. כיון שהובאת לפנינו שלימה ועביד מחט שניכנס ג"כ דרך הקנה תלינן לקולא (רש"י). ואעפ"י שהברזל אוכל סביבותיו ומחטר הבשר חסרון מבפנים לא שמי' חסרון. או דרך קופא. ולא

שלחן

סימן לו-לז

ערוך

המחט בחוץ טריפה אפי' היא שלימה: הגה וזמן הזה יש להטריף כל ריאה שנחל זה מחט ואין דנין בה דין שלימה (נ"י נשם סמ"ק הגהות מיימוני פ"ז ול"ו הארוך ומהר"י שער ל') אם לא נמקום הפסד מרונה אז יש להקל ולזדוק ע"י נפיתה (ש"ד סי' ז"ז צנהות): י"ז טמחט שנמצא בסמפונא רבה דריאה כשרה: הגה ואפילו נחתיכה שלא נוכל לזדוק נפיתה יש להכשיר (ר"ן וש"ד ומהרי"ו בשערים):

לו. דיני אבעבועות וסרכות הריאה ובו ז' סעיפים:

א אריאה שנמצאו בה אבעבועות אפי' הם גדולים הרבה אם היו מלאים רוח או מים זכים או ליחה הנמשכת כדבש וכיוצא בו או ליחה

ב א ר ה ג ו ל ה

בשם נמרס דנ"ח: אנהא דשחול ורז נהמן ורז חמי ורז חסי חולין דף מ"ח.

פסקי דינים

מפלגין בין קופא לבר ובין קופא לגו כדמפליגין בכבד לפי שהריאה קרובה לקנה וסימפוני הריאה רחבים. ועוד מתוך שמתנועעת תמיד בחיי הבהמה (ר"ן). ואפי' קופא לבר נכנסת לסמפון ומשם דוחקת ונכנסת לבשר הריאה שהוא רך (רא"ש). — ואם היא חתוכה — ולאחר שנחתכה נמצאת באחד החתיכות חיישינן אי הוי ריאה קמן כשהיא שלימה הייתה נקובה עד לחוץ ואפשר שהוציאה המחט חודה מעט לחוץ וחזרה לאחורי (רא"ש ור"ן. מרדכי סמ"ק). ודלא כפירש"י דדילמא דרך תושט גקובי נקיב. — יש עליו קורט דם מבחוץ — כדין מחט שנמצא בעובי בית הכוסות דלקמן סי' מ"ח. אצ"ג דבבה"כ אמרינן דאם אין שם קורט דם אפי' ניקב לחוץ כשירה (א"כ ה"ג בקורט דם תליא מילתא ומאי נפקא מיני' בבדיקה ודריק) אפשר דאין טבע כל האיברים שוים זה לזה דאין אנו אומרי' בטריות זו דומה לזו. ועוד דיש לחלק (עיי' ש"ך). — ואין דנין בה דין שלימה — כי אין אנו בקיאים בגפיחה ורש"ל כ' מה תומרא יש בבדיקה זו כו' ויש להכריע דהיכא דנפתחו ולא הרגישו עדיין במחט רק אח"כ מצאוהו בחתיכה או אין דנין בה דין שלימה אלא דין חתוכה דטריפה אבל היכא שהרגישו במחט במשמוש היד כשהיא שלימה מהני בדיקה אפי' לדידן (ש"ך).

סעי' י"ז. ואפי' בחתוכה כו' — ואפי' כשהיא שלימה לפנינו אין צריך לבדוקה (ר"ן) ולדידן דנהגינן לנפוח במקום דאיכא ריעותא כדלקמן רס"י ל"ט ה"ג צריך בדיקה (ש"ך).

סימן לז.

סעי' א'. אבעבועות — הגדלים בין עור לבשר (רשב"א). — או ליחה קשה אפי' כאבן — ואלו הן הנמצאות בבהמות שלנו ואין מראייהן דומה לריאה אלא

שלחן סימן לו ערוך

יבשה וקשה אפי' כאבן הרי זו מותרת בואם נמצאת בהם ליחה סרוחה או מים סרוחים או עכורים הרי זו טריפה: הגה ורז"ס מכשירים אפי' נעכורין וסרוחין (הר"ש והר"ן והרשב"א וטור ומהרי"ל) וכן המנהג להכשיר זעזוע נכל ענין אס לינן סמוכות: **ב** גאם סירכא תלויה יוצאה מן הבועה טריפה: הגה וה"ה זעזוע העומדת במקום שאר ריעותא אע"פ דכשר נלאו הכי כגון נגזשזשית או במקום דמשמעת קול או שהזעזוע נעלמה משמעת קול טריפה. (מלא כתוב):

ב א ר ה ג ל ה

בהרי"ף והרמב"ם נפ"ז דין י' מה"ש וטעמ' עיין נמ"ש נסי' דלעיל סעי' ז'. גמ"כ נשם הר"ש ד' ורוקח ומהרי"ו ושאר אחרונים:

פסקי דינים

למראה מוגלא ולא היינו אטום בריאה אטום אין שם צמח ואינו משתנה מן הריאה אלא שאינו עולה בנפיחה (רש"י). — ליחה סרוחה או מים סרוחים טריפה — דטפי גרע עכורי וסריחי ממלא מוגלא (דהיינו ליחה צלולה) דמלא מוגלא שכיח כל יומא דהדרא בריא אבל מים עכורים או אפי' מוגלא עכורה מראין במראיתן שבאין מחולי המפסיד ועתידה היא לינקב וכל העומד לינקב כנקוב דמי (רשב"א לפי דעת הרי"ף והרמב"ם). הג"ה. ורבים מכשירים אפי' בבוועא של מוגלא שהם עכורים וסרוחים ג"כ, דאמרינן בגמ' דחזינן להנך דקיימי כנדי וטיגרי (צמחים כבדים וכבר הוקשו כסלע) ולא אמר להו מידי ולא חשו כלל לבדקן אי הוי סרוחים או עכורים (רשב"א רא"ש ור"ן). ואע"ג דגבי ריאה שנשפכה כקיתון לעיל בסי' ל"ו סעי' ז' אין להתיר בעכורים וסרוחים כ"א בהפ"מ כמש"ש בהג"ה, התם איכא חששא דסמפונות דצריכים בדיקה א"ל דנימוחו, כיון דנמש בשרה מבפנים ונתקלקל כ"כ, אבל באבעבועות לא אתרעי ריאה כ"כ ואין חוששין לנקיבת הסמפונות כלל (רשב"א ר"ן דלא כרמב"ם).

סעי' ב'. יוצאת מן הבועה טריפה — ואפי' באונא לא אמרינן דדופן מגין עליו כדאמרינן ריאה שניקבה ודופן סותמתה כשירה והאי לא סביך ולא סריך והבועה מעידה עלי' בנקב עכ"ל הראב"ד, וכש"כ לדידן דקיריל לעולם אין הדופן מגין כמ"ש בסי' ל"ט בהג"ה דטריפה ואפי' להמכשירין שם בסביך הבא טריפה דלא אמרינן דופן מגין והיינו רביתיהו אלא על חלוקת הריאה שאו היא מתדבקת יפה משא"כ בבועה הבולטת (רש"ל). וכש"כ אם סרכא גמורה דהיינו שהיא דבוקה למקום אחר יוצאת מן הבועה דטריפה דהא סירכא תלויה מותר לכ"ע ואפי' כשיוצאת מן הבועה דה"ל תרתי לריעותא טריפה, ק"ו לסירכא דבוקה שהרבה פוסקים אינם מתירים בשום מיעוד ומשמוש כמ"ש בסי' ל"ט (ט"ז). ובוועא שיש בה מים זכים לא חשיב ריעותא כלל לענין סירכא תלויה היוצאת ממנה, למאן דמכשיר לקמן ס"ג מים זכים בסמיכי (הר"ף וכן דעת הב"ח והש"ך), והט"ז כ' דטריפה מחמת תרתי לריעותא, דמים זכים לקותא דכשירה היא והא דבסמיכי

שלחן

סימן לו

ערוך

ג' ואם יש בה שתי אכעבועות סמוכות זו לזו אסורה האפילו מלאות מים זכים ואם היא אחת ונראית כשתים נוקבים אותה כא' מצדיה אם שופכות למקום אחד אחת היא וכשרה ואם לאו שתים הם וטריפה והני מילי כשיש בהם מוגלא או מים ואבל אם הם צמחים קשים הנה וה"ה מורסא שנריאה דהיינו שקרום הריאה נכסה אותה ולינה גנוסה מזר הריאה (מהרי"ו) אף על גב דסמיכי אהדדי כשרה: הנה ולא מיקרי סמיכי אלא שאין צניהם כשני חוטי שער לאחר שנפחו הריאה (תוספות והנהות אשירי) והוא שיהיה צמה שמפריש צניהם מראה ריאה (מ"כ) יש מכשירין אפי' תרי נועי דסמיכי אם המים שבהם זכים ללולים ומתוקים (רשנ"ס ורינ"ג ומרדכי) ויש לילך

ב א ר ה ג ו ל ה

דמימרא דרנחא דק"מ ופרש"י דקיס ליה לרנחא שמחמת נקב שהיה צריאה הוא והעלה הנקב את הנועות הללו ויש עוד פ"א. ההרא"ש נשס הר"מ ור' ירוחם ועי' סק"ג וכהדה"פ. ותוס' שם נשס ר' יהודה ורבינו שמואל והג"א נשס רבי יענן וכ"כ המרדכי וע"פ.

פסקי דינים

במים זכים לא הוי תרתי לריעותא, התם התרי לקותות תלויות זה בזה שאם אתה אומר דמים זכים כשירה שוב אין סמיכי אוסר כלל דסמיכי אינו אוסר כ"א מחמת לקותא דבועא משא"כ הכא דסרכא תלוי' ובועא דמים זכים שני לקותות הן בפני עצמן ואין תלויות זו בזו לכן טריפה. בועא היוצאת מן הסרכא שבין אונא לאונא למטה מחצין לא מקרי תרל"ר. ואם יש שם חלון כיון דיש מטריפים בחלון הו"ל תרל"ר מה"ט (ט"ז). — בגבשושית — ואם עור הבועא משתנית למראה ריאה כשר כיון דיש מראה ריאה לא הו"ל כ"א חסרון מבפנים (ש"ך).

סעי' ג'. סמוכות זו לזו אסורה — רש"י פי' הטעם שאינם סמוכות אלא מחמת נקב שהי' בריאה והעלה את הבועות הללו סביביו. והרמב"ם פי' מפני שהדבר קרוב שיש נקבים ביניהם ואין להם דרך בדיקה. והרשב"א והר"ן פי' דכיון דסמוכות זו לזו מתוך שכל א' דוחקת חברתה סופו של עור הריאה לינקב והו"ל כאלו ניקב מעכשיו. ובהג"ה גזוני דמכשירין ב' בועות דסמיכי ליכא הני טעמי. — אפי' מלאות מים זכים — דרשב"ם ורמב"ן ב' מדנקט בועי משמע מוגלא דווקא מלשון פרח אכעבועות. והר"מ כ' דאף במים זכים שייך לישנא דבועי כדכתיב מים תבעה אש מבועי מים ובלשון משנה משינוחו מבעבוען. וא"כ במלאות רוח דליכא למימר הכי כשר בסמיכי (ב"ח ש"ך) עכ"ל הרא"ש וכ"כ המרדכי. — אם שופכות כו' — וצריך לראות אם בכיס א' הם מונחין אבל כשהם בב' כיסין ויש הפסק ביניהם טריפה אפי' שפכי להדדי, דמאחר שיש נקב ביני וביני שפכי להדדי א"כ חוששין לנקיבת הריאה שהרי מקרום של הריאה עלה הבועא אלא שנתקרובו אח"כ להדדי והוי כקרום שעלה מחמת מכה דאינו קרום (רש"ל בשם מהרי"ל) וכ"כ בהגהת מרדכי דגבי סמיכי (דהיינו שאין ביניהן כמו ב' חוטי שערי) לא מהני שפכי להדדי, דדווקא בחדא ומתחזיא כתרתי הוא דקאמר

שלחן סימן לז ערוך

זוה אחר המנהג (ד"ע דקדק נמהרי"ל שכ"כ נשיפולי) או לפי ענין ההפסד ושעת הדחק. ונועי נשיפולי ריאה ונמים זכים דינן כמו נסמיכי (ד"ע). נועה על חריץ וקמט טריפה דהוי כשני נועי דסמכי (מ"כ) נ' נועות זה כנגד זה נין נ' אונות כשרה. אכל נועה נגד טינרל כהאי גוונל טריפה דהטינרל קשה ומנקנת הנועה שכנגדה (מ"כ) נועה וטינרי סמוכים זה אכל זה כשר: ד זאבעבוע

ב א ר ה ג ו ל ה

טור נשם נה"ג וכ"כ התו' משמו נדף מ"ז וסיימו שטוב ליזהר שכל דנריהם דנרי קנלה.

פ ס ק י ד י נ י ם

רבא בזעינן לה כו' ודו"ק (ש"ך שכ"ד הר"מ וכן הוא בבדיקות הר"ץ דלא כמח"ב). — צמחים קשים — כאבן ואין בהם לחלוחית כלל ולאן היינו אטום דלעיל סי' ל"ו. כיון דמראיהן דומה למראה מוגלא הוי טינרי הנז' בש"ס כדפירש"י (תשובות רמ"א סי' ה' ו' ז' שנתווכח עם רש"ל בזה ע"ש) (ועיין לעיל סי' ל"ו בהג"ה). — מורסא — שקורין בלאטער שמראה הליחה שבתוכה כעין מראה אבן טוב שקורין טורקים. קרום כו' — ואם אין קרום הריאה מכסה עליהם סמיכי נינהו כבועות שבש"ס דהם ג"כ גדילים בין עור לבשר ואם סמיכי טריפה. — ואינה גבוהה מבשר הריאה — ואינו מקרי בועה אלא דבר הבולט לחוץ (רש"ל). — כשני חוטי שער — וכתב רי"ז דלפי' הרשב"א דאם יש מעט בשר אפי' כחוט מפסיק בין ב' הבועות כשירה והוא שלא יהי' שוכבות זו על זו (כ"י) וכן אם יש בכדי שתדחוק א' את חברתה אפי' אם יש ביניהם כשני חיטים ועוד טריפה לפי' הרשב"א. — במה שמפריש ביניהם מראה ריאה — לאפוקי מראה מוגלא. אפי' היא ממראות הכשירות כיון דמוגלא רבעה תחת' הר"ל סמיכי (ש"ך). נקלה עור העליון של הבועה. דהיינו עור הריאה טריפה שעור התחתון הוא עור הבועה והוא עור הבא מחמת מכה. וזה אפי' בבועה יחידית ואפי' במים זכים (ט"ז). — אם המים שבהם זכים — דבועא משמע מוגלא מלשון פרח אבעבועות כדלעיל. — צלולים ומתוקים — לאפוקי מרים או מלוחים. זהו כמו עכורים (מהרי"ו ש"ך) ובמהרי"ק בשם תוס' הר"ף כ' דאנן לא בקיאינן למבדק בין מים זכים לעכורים וכי' בדי' בשם מהר"מ סימן לדבר ע"ש. — או לפי ענין ההפסד ושעת הדחק — תרווייהו בעינן, ובלא"ה יש להחמיר. אפי' בהפ"מ דב"י כ' בשם רוב הפוסקים להחמיר. ומה גם לפי עיקר הטעם דאחת דוחקת חברתה אין חילוק (ש"ך). וכ"פ ה"ט"ז). — דינן כמו בסמיכי — דבמקום שנהגין איסור במים זכים בסמיכי ה"ה בשיפולי וכן במקום שנהגין היתר (ש"ך) בועא על חריץ — באונא עליונה של ימין במקום חריץ (מ"כ שם). — דהוי כב' בועי דסמיכי — ולפי"ז במים זכים יש להקל במקום המקילין, וטוב להחמיר כי יש לחוש לחיכוך הבועות בצלעות קטנות ובגרגרת (ש"ך). — בין ב' אונות — אפי' לטעם דא' דוחקת חברתה מ"מ כיון דבחייה הבהמה דרך האונות להיות פרודות אין דוחקות זו את זו. סע"י ד'. נוהגין לאסור — דכל יתר כנטול דמי (פי' כאלו נטל הבועא וחסירה

שלחן

סימן לו

ערוך

שנמצא בשיפולי הריאה נוהגין לאסור אם אין בשר כל שהוא מקיף בכל צד (ודווקא נועל אצל טיכראל כשר בשפולי הריאה) (דעת ענמו ומהרי"ו) ושיפולי היינו התחתית האומה או האונא אבל לא החיתוכים שבין אונא לאונא הגה וי"א דנכל מקום שיש שם חידוד מקרי שפולי ריאה (מהרי"ו וסמ"ק וכלנו) ולכן יש להטריף אפילו למעלה במקום שהריאה דנוקה לשדרה אם הוא נגד חתוך האונות שעדיין הריאה שם חדה ונקרא שפולי אצל נגד האונות כשר דלא הוי שם שפולי דגם הריאה רחנה (נדיקות) ויש לילך צזה אחר המנהג ולא אין חוט צמר מקיף נופחין אותה וממשמשין ללד נועה אם עי"כ חוט צמר מקיף כשרה (נית יוסף) והוא [שיהא] נהיקף מנשר מראה ריאה (נדי' גס מהר"ק) ולא לא היה צהיקף מראה צמר וצלו אחר כך נודקים ומומחים ונפחוה ומשמשו זה ועל ידי נקיאותן וכחן יפה שנפחו היטב ומשמשו נקיאות עשו שהי' שם היקף צמר כשר (נ"י סי' יפה)

באר הגולה

המרדכי גס ר"ש בן חפני וכו"פ מהרי"ן חנינ' ונשס ס' לידה לדרך גס חכמי טוליטולה ונשס מהר"ר מתתיהו ושכן המנהג וע"פ.

פסקי דינים

היא) וטריפה (רשב"א בחידושי) עכ"ל בה"ג וכי התוס' ותימה דמה ענין זה אצל זה ואי חשבינן ליה יתר בסוף הריאה ה"ג באמצע. ואין לאסור משום דנראין כב' בועות דהא מכשרי היכא דשפכי אהרדי ושמא הטעם דכשעומד בסוף סופו ליפסק ולינקב וטוב ליוהר שכל דבריהם דברי קבלה וכ"פ ר"ג עכ"ל וסמ"ג וסה"ת והגמ"ר כתבו הטעם משום דמתחזי כתרתי בועי כיון שנכרונו מב' צדדיו ובעבר א' חשוב כבועא א' ושל עבר הב' חשוב כבועא אחרת ויש לחוש למראית העין עכ"ל. וזה עיקר. ולכן הכשירו טגרי בשיפולי (ש"ך). — ושיפולי היינו תחתית כו' — כמ"ש בתחתית ההר ותרגומו בשיפולי טורא. דכיון דדין זה אין לו שורש בגמ' נשמע לכל מי שיפרש דברי בה"ג להקל (מהר"י בן חביב). — אפי' למעלה במקום שדבוקות — דלא כרשב"ן בן חפני במרדכי דמיקל לפי שהוא במיצר החזה והיינו רביתיהו. — בשר — כ"ש ואפי' חוט שער א' (ש"ך). — מראה ריאה — למעוטי שאר מראות אפי' הכשירות ורש"ל כ' שא"צ לאותו היקף מראה ריאה מאחר דסגי בחוט א' א"כ אין לזה מראה ריאה בודאי ועוד מאחר שהרבה גאונים מקילין בבועי בשיפולי יש להקל (ט"ז ש"ך). אבל בסמיכי שהזכר בתלמוד אין להקל (ט"ז). — ועיי' בקיאותן וכחן יפה — שאומרים שמי שנפחה לפנייהם כחו יותר יפה מן הראשון ולכך הקיפה בשר. כיון דבועי בשיפולי לא תזכר בתלמוד הבו דלא להוסיף עלה דהיינו דווקא היכא שיודעים בודאי שלא הי' חוט מקיף. ועוד דאוקי תרי לבהדי תרי ובהמה שנשחטה בחזקת היתר עומדת (אף לדידן דמטריפין הבתמה כשלא נבדקה הריאה עיי' לקמן סי' ל"ט דלא כרש"ל פ"ק דחולין) ועוד דהכא ליכא הכחשה בעדים דאפשר דקושטא קאמרי שכה האחרון הי' יותר יפה מן הראשון (ש"ך וט"ז בס"ס זה בפ"י דברי תשובות הר"י בן הרא"ש ודלא כהב"ח).

שלחן סימן לו ערוך

ל"ט גס תשונת רינ"ן והר"ש מעשה שהיה: ה טבועה בריאה ונכרת בעבר אחר אע"ג דלא שפכי אהדדי כשרה: הגה והוא דלא קיימי נמוקס סמפונות אנל אי קיימי נמוקס סמפונות דהיינו ז' אננעות מן השפולי נדקה וד' ננסה נהגו להטריף (מהרי"ל) ואין לשנות ולפילו מים זכים ננועה (מהרי"ק) ודווקא דשפכי להדדי אנל אי לא שפכי להדדי כשר לפילו נעכורים וסרוחיס. נועה שהיא תחת הורדא נמוקס הדק ויש גס סמפון טריפה דניכרת מעבר לעבר. טיגרא הניכרת מעבר לעבר דינה כנועה (נדיקות ישנים) ע"ל סימן מ"ג איזהו מקרי שופכת להדדי:

ב א ר ה ג ו ל ה

סמרדכי ושכן עשה מעשה ר' שמואל.

פ פ ס ק י ד י נ י ם

סעי' ה'. אע"ג דלא שפכי אהדדי — (בהגמ"ר מבואר דיותר מסתבר להטריף בדלא שפכי משום דמתחזי כתרי בועי דסמיכי להדדי) דס"ל להמתבר דיותר מסתבר להכשיר בלא שפכי משום דבשפכי כיון דאתרעי כ"כ דמיא לנשפכה כקיתון דלעיל סי' ל"ו ואיכא חששא דסימפונות כמיש רמ"א לקמן (ש"ך). — אבל אי קיימי במקום הסימפונות כו' — כתב הב"י דבהא סמכינן אהרמב"ם ובודקינן הסימפונות שביניהם עכ"ל ודעת רש"ל והרב דאפי' בהפי"מ לא מהגי בדיקה מאחר דאין אנו בקיאים בבדיקה זו. כדלעיל סי' ל"ו. ואף דהתם סמכינן אבדיקה זו בהפסד מרובה, הכא שאני, כיון דדרך הבועות להעלות רקבון מבפנים, אפשר דנימוחו הסימפונות ונרקבו עד שנשתנה מראית הליחה שבתוך הבועה, וא"א לראות בכלי שום חוטים לבנים (ש"ך).

ב' אצבעות בדקה — ומשמע דלא אכפת לן לחוש לסמפונות שבקצה חוץ לשיעורים הללו (ל"ח ש"ך).

ואפי' מים זכים בבועה — ורש"ל כ' מאחר דחומרא יתירה היא, ורוב הפוסקי' לא הזכירוהו אין להחמיר במים זכים, ואפי' שיפולי שהוזכר בתוס', וסמיכי שבתלמוד כתב לעיל להיפוך לילך אחר המנהג, וכשי"כ כאן. אך צריך שיהי' מתוקים, כי המלוחים וסרוחים ועכורים מקלקלי' את הסמפונות, ולא הדרא: בריא. אבל מים זכים אינם מקלקלי' כלל עכ"ל (ט"ו וש"ך). וש"ך כ' דבועה מעבר לעבר במקום הסמפונות הוי ממש ריאה שנשפכה כקיתון שהזכרה בש"ס, וגרע מינ'י, מפני שהיא בולטת, וגם אין קרום הריאה מכסה אותה, ובנשפכה אסרינן אפילו במ"ז, וכן משמע בתשו' מהר"ם סימן מ"ו, ובתשביץ ואגודה, ומהרי"ק סי' ל"ו ע"ש. וכ"מ ברשב"א ור"ן שכתבו בבועות הגדילים בין עור לבשר לא חיישינן לסמפונות, משמע דבבועות שהן מבפנים מעבר לעבר חיישינן לסמפונות, דסוף סוף יש חסרון מבפנים, והיא בכלל נשפכה כקיתון, ולא הוצרכו הפוסקי' להזכירה (עיי' בש"ך).

שלחן סימן לז-לח ערוך

ו יאבעבוע שנמצא בו נקב היכא דלא ממשמש ידא דמכחא ואינו יודע אם ניקב מחיים או לאחר מיתה מריפה: ו כבועה או סירכא שנמצאו בקנה הלב או בכל מקום חוץ מהריאה כשרה. (וע"ל סוף סימן מ"ו):

לח. דיני מראות הריאה. ובו ה' סעיפים:

א אריאה שנמצא בה (אפי') כל שהוא שחור כדיו או שהיא (דומה)

ב א ר ה ג ו ל ה

ימיתרל דלמימר שם דמ"ו וכפי' רש"י הר"ן ותוס' ורשנ"ל ועוד פוסקים. [כגון שלא היה נמוקס דחוק נמוך סחזה ח"נ שלא תלשה מלמעלה נחוקה ז"י נסי' ל"ו נס' רש"י]. כלורחות חיים ממעשה שהיה: אמיתרל דרז חולין דמ"ז.

פסקי דינים

אבל אי לא שפכי כשר — אפילו בעכורים וסרוחים, דכיון דלא שפכי אהדדי מצד זה לצד זה כמו בנשפכה ל"ד כלל לנשפכה (דהתם שריגן בהפ"מ בעכורים וסרוחים) וליכא כלל חששא דסמפונות (ש"ך).

במקום הדק, ויש שם סמפון — פי' אף דבשאר אונות אם יש חוט בשר מקיף בשיפולי אף דניכרת מעבר לעבר כשר, כיון דאין שם סמפונות ב' אצבעות בדקה כדלעיל, אבל בוורדא יש סמפון, אפי' במקום הדק בתחתיתו, וכשנכרת מעבר לעבר מריפה, אפי' חוט בשר מקיף, וכן נכון להחמיר, דלא כרש"ל, וצריך להזהיר הבודקים דכל בועה בשיפולי וחוט בשר מקיף אם היא מתפשטת בריאה למטה יותר מב' אצבעות בדקה ובגסה ד' שאז מריפה מכח מעל"ע (ט"ז).

טינרי — ובבד"ה כ' דנוהגין היתר בזה, דבועה מעל"ע חומרא יתירה היא והבו דלא להוסיף עלה (רש"ל, ט"ז, ש"ך). ואף לפימ"ש הש"ך דבועה מעל"ע הוא מן הש"ס, יש להקל בטינרי דלא מצינו חששא דסמפונות רק בנשפכה (ש"ך). — וע"ל סי' מ"ב סעי' ה' דאם עולה בנפיתת חברתה או שמתמלאת מים ע"י חברתה מקרי שפכי, וה"ה כאן, והא דלא כ' הר"ב בסמיכי דין זה משום דס"ל דבסמיכי לא מהני שפכי להדדי כמ"ש הגמ"ר (ש"ך).

סעי' ו'. היכא דלא ממשמש כו' — אבל אי ממשמש תליגן ב"י כדלעיל סי' ל"ו ס"ה, ובלבד שיעיין בצלעות אם נמצא שם ריעותא (ד"מ, ט"ז).

טריפה — ואע"ג דמקיפין בריאה (כדלעיל שם) וה"מ בריאה, אבל כיון שנעשית שם בועה אין מראה ניכר בה, ועשוי' להשתנות כל שעה, ושמא מראה אחר ה"י בה, וגשתנית כל שעה דכיון שטעמא מחמת לקותא, וכל לקותא הוי כניקב, מה לי הרבה מה לי מעט (ת' רא"ש).

סימן לח

סעי' א'. שחור כדיו — דאמר ר' חנינא האי שחור אדום הוא אלא שלקה.

שלחן סימן לח ערוך

בלמראה הבשר או שהיא גירוקה אמריל"ו בלע"ז (ונלשון אשכנז קורין גע"ל) בין שהיא כמראה חלמון ביצה בין שהיא כמראה כרכום בין שהיא כמראה כשותא טריפה זוכן אם היא כמראה הבקעת שהיא לבנה כבקעת אסורה. הויש מי שאומר דהיינו שהיא כעין חריות של דקל: הגה וי"ל דלף אס היא כלונן זינה טריפה (מהרי"ו) והכי נהוג: **ב** וכל אלו המראות אינם פוסלות עד שנופחים אותה וממרים בה בידו אם נשתנית למראה הסותר מותרת ואם עמדה בעינה אסורה: **ג** ויש

באר הגולה

במימרא דרז כהנא שס. גמימרא דרז סמא נריה דרנא שס. דמימרא דרפרס שס ללישא כחוחא כפי' רש"י שס. ההרמז"ס וליינתיו לעיל סי' ל"ו סעיף י"ג וע"ש. והרא"ש שס נשם הגאונים וכ"כ הרמז"ס נפ"ז מה"ש וש"פ. זהר"ן נשם הרא"ה.

פסקי דינים

(אלמא לקותא הוא וסופו לירקב ולינקב (רש"י)). — דומה למראה בשר — דהכי קים להו, דבהכי הוי לקותא, ובהכי לא הוי לקותא (רש"י). והרד"ה פי' דבגישתא דבשרה טריפה. בגישתא קאמרי וליתא (ר"ן). **כרכום** — אפי' כהדברים הנצבעים ממנו (ש"ך).

כשותא — הוא ג"כ צבע געל, ולא כעשבים דלקמן הנק' גרין דכשירה. ומראה זהב או שעוה. או כנף הטוס, הנק' פאזוע וכהורקת פני החולה הנק' געלזוכט. ומראה אתרוג. כל אלה מראה * וירוק הנק' געיל (אחרונים). וכמראה קריט שטיק וכמראה ויינקשל כשירה. דבכלל אדומה היא. ואינה אדומה ממש (ט"ז).

כלובן ביצה — דוקא אחר שנתבשלה אבל בעודה חי' אינה רק זהרורית וצלולה ולא לבן. ובחלמון ביצה אין חילוק (ש"ך ד"מ מהרי"ל).

סעי' ב'. אינם פוסלות עד שנופחים אותה — כי הבהמה בחי' הי' הריאה נפוחה תמיד ועומדת להניף אויר על הלב והלכך אינו נק' שינוי אלא בריאה נפוחה. (ר"ן בשם רבינו האי, והרא"ש). וממרים בה בידו — משום דשמא שום ליחה היא על הריאה שמשנה מראיתה. ובהמידוס תעבור (בי"י).

למראה המותר — וא"צ שתחזור למראה הריאה ממש. אלא למראה המותר לבד (ש"ך שכימ ברשב"א ורמב"ם וש"פ). ורש"ל כתב דבעינן שתחזור למראה הריאה ממש דכיון שנתקלקלה קצת צריכה להיות בבירור בהכשר בלי שום לקותא (ט"ז).

סעי' ג'. ולא מחמת מוגלא — כגון צמחים שמשנים העור למעלה מחמת מוגלא שתחתיו כשירה, ודכתב לקמן אם יש הרבה גוונים ממראות

* בכתי פני כאן מקום תיבה אחת.

שלחן

סימן לח

ערוך

מי שאומר שאין מראות הללו פוסלות אלא כשהשינוי בעור מחמתו ולא מחמת מוגלא שבתוכו: הגם וכן אם נל השנוי מראה מכה שער שחור או דם בלרר המונח בריאה כשר (מלא כתוב נשם ר"י מולין): ד האם אינה שחורה בדיו אלא כמראה הכחול (שקורין בלשון אשכנז בל"ה וזומה לרקיע) או טירוקה יככרתי או שהיא כמראה הכבד. (או כמראה הטמול) (נ"י ונ"י נשם מהר"ק) או שהיא לאדומה מאפילו בתכלית האודם כשרה הגם וי"א אם יש מכה בדופן נגד הריאה האדומה טריפה ולריך לנדוק אחר זה (הר"ש נשם הר"מ) (והכי נהוג). נאפילו היא כולה כך. סוכן אם יש בה הרבה גוונים מאלו המראות הכשרות כשרה: ה עיש בה קליפות כמו נתק והיא שלימה כשרה:

ב א ר ה ג ו ל ה

חנימרל דרנל שס. טשס ומדרני נתן. ימסקנת הגמ' שס. כמימרל דרנל כהנל שס. לשס מדר' נתן. מהר"ש שס. גמסקנת הגמ' שס דף מ"ו. סמימרל דרנל חזותל שס וכפירוש רש"י. ענ"ז שס.

פסקי דינים

הכשירות כשירה אבל ממראות הפסולות פסולה איירי נמי כשהשינוי בעור מחמתן. וכ"פ האחרונים (ש"ך דלא כל"ח).

סעי' ד'. הכחול — והוא מראה לנו"ר ואינו לא ידוק ולא שחור (רש"י).

ככרתי — עשבים (רש"י). כללא דמילתא, ירוק הנק' בל"א גרי"ן או בלא"ו כשר, והנק' גע"ל טריפה (רש"ל ש"ך).

וכשירה — ובמראות הכשירות לא בעינן אפי' שיתלבנו קצת בנפיחה (רש"ל ש"ך).

אם יש מכה בדופן נגד הריאה — דכיון דנצרך הדם מחמת מכה סוף העור לינקב וטריפה, דמספק מדמין עור הריאה לעור דשמונה שרצים שהוא עור גמור, ותניא בהן נצרך הדם אעפ"י שלא יצא (דבעור גמור הו"ל חבורה שאינה חוזרת וסופו לינקב ולצאת (רש"י)). ולא דמי כלל לאדמויי דממילא דכשירה (הרא"ש בשם רבינו אפרים).

טריפה — ואם חוזרת למראה ריאה אחר הנפיחה כשירה, דאילו לא האדימה אין איסור מחמת מכה שבדופן אלא דחוששין לניקב, כיון שהאדימה ושלטה בה מכה שבדופן, אי"כ לא גרע משאר מראות הפוסלות דקיי"ל דהוי כנקובה ואפ"ה אי חוזרת למראה ריאה כשירה, וה"נ כל שהלך האודם אחר הנפיחה הו"ל כאלו לא היתה אדומה כלל (ט"ז וכ"ד הש"ך, דלא כהר"ץ ובי"ח). ורש"ל כתב להכשיר אפי' כשאינו עולה בנפיחה, שכל הפוסקים חולקים על רבינו אפרים וס"ל דאדומה כשירה בכל גוונים, ויש לסמוך עליהם בהפ"מ (ט"ז וכ"ד הש"ך).

שלחן סימן לפ ערוך

לט. דיני בדיקות הריאה. ובו כ"ה סעיפים:

א אין צריך לבדוק אחר שום טריפות מן הסתם הו"ך מן הריאה צריך לבדוק בבהמה וחיה אם יש בה סרכא וכל הפורץ גדר לאכול בלא בדיקה ישכנו נחש: הגה ונהגו גם כן לנפוח כל ריאה אפילו לית נה ריעותא (ש"ך ונדיקות) ונקטת מקומות מקילין שלא לנפחה רק אם היה נה סרכא עונרת על ידי

ב א ר ה ג ו ל ה

ארש"י בחולין ריש דף י"ג אהא דאמור רנן זיל נתר רונא וכ"פ הרשב"א נת"ה.

אפי' היא כולה כך — דהדרא בריא (גמ'). ובין שהיא אדומה בתולדתה שלא נבלע בה דמה או שהיא אדומה ביותר ובא מחמת לקותא. דאין הפרש בין אדומית לאדומית כשהוא ממילא (רא"ש).

מראות הפוסלות דהוי לקותא א"צ שיכניסו תוך ב' הקרומים ובבשר אלא אפי' המראה למעלה על הריאה בלבד ולא ניכנסה בקרומים כלל היא מראה פסולה וטריפה. מדלא הזכירו הפוסקים במראות פסולות שיקלפו עור העליון ויראו בתחתון אם נכנסו בו המראות. וכן בדרוסה מצינו דזיהרא מקלי קלי וסופו לינקב. ה"נ בלקותא דמראות פסולות (ט"ז). ופ"ח כתב דבעינן שיכנסו תוך הקרומים מעל"ע, רק שבבשר א"צ שיכנס שאין שינוי מראה אלא בעור, דכיון דטעמא משום נקובה, דומיא דנקב בעינן שהוא מפולש מעל"ע. ולא אמרינן כל שסופו לינקב כנקוב דמי אלא בזיהרא דמקלי קלי ובנחמרו בני מעיה, אבל בלקותא אין לנו מסברא לומר כן. ע"ש שהביא רא"י לזה. שינוי מראה פוסל גם בריאה דעוף. לכתחילה אין לבדוק ריאה של עוף, אא"כ נולד בו חשש (רמב"ם) פ"ח שם.

סימן לט.

סעי' א'. אין צריך לבדוק אחר שום טריפות — גבי מנא האי מילתא דאזלינן בתר רובא כתב רש"י: דמכל הני דמייתי התם לא שמעינן דאזלינן בתר רובא היכא דאפשר לברר הדבר אלא ודאי דהלכה למשה מסיני דסמכינן ארובא אפי' היכא דאפשר לברר. א"נ מאחרי רבים להטות קי"ל בין רובא דאיתא קמן בין רובא דליתא קמן, דמ"ש האי מהאי, ואהא מילתא סמכינן ולא בדקינן כל י"ח טריפות (משום דרוב בהמות כשירות הן) אעפ"י שאפשר עכ"ל. (ונחלק עליו רבו ר"י הלוי) והוא היש מחמירין שבהג"ה ס"ב. דלא אזלינן בתר רובא אלא היכא דלא אפשר אבל היכא דאפשר לא (מרדכי והג"מ, עיי' ט"ז).
חוץ מן הריאה — דעלולה לטרוף מפני הסרכות ושאר טריפות דשכיחי בה (ש"ך). ובדיקה זו מדבריהם ולא מדאורייתא (ר"ן שכ"מ בירושלמי).
וחי' — דחי' אינה נקי' מן הסרכות יותר מגדיים וטלאים (ריב"ש סי' ע"ז) ועיי' לקמן.

שלחן סימן למ ערוך

משמוש וכן עיקר: **ב** במי שקרע במן הבהמה וקודם שתבדק הריאה בא חיה או נכרי ונטלה והלך לו ה"ז מותרת ואין אומרים שמא נקובה או סרוכה היתה: הגה ויש מחמירין אם נאנדה הריאה (זה"ג ורמב"ן ור"י הלוי) ואין להתיר רק במקום הפסד גדול או נגדיים וטלאים והיות שאין סרכות מלויות זהם. (טור צ"ס צה"ת): **ג** גבא עכו"ם או ישראל והוציא הריאה קודם שתבדק והרי היא קיימת נופחין אותה: **ד** זאנא הסרוכה

ב א ר ה ג ו ל ה

בל' הרמז"ס פי"א מה"ש וכ"כ רש"י שם מהא דרז הוולא שם דף ט' וכ"כ הרמ"ז ונעה"ע והר"ן והרשב"א צ"ה. גהרמז"ס שם. דמימרא דרנא שם מ"ו.

פסקי דינים

ונהגו ג"כ לנפוח — ואי נאבדה בלא נפוח לכ"ע כשירה, כיון דנבדקה מבפנים ולית בה ריעותא (ש"ך שכ"מ בש"ס).

רק אם הי' בה סירכא — וכן כל שאר ריעותא כדאמרינן בש"ס גבי ריאה דאוושא ואטום וכה"ג. וזה לשון הרמב"ם לעולם אין נופחין אלא א"כ נולד דבר שגורם לחשש (ש"ך).

סעי' ב'. ונטלה — ואם השליכה או אבדה במזיד הו"ל כמבטל במזיד איסור של דבריהם שנת' דינו בסי' צ"ט (ריב"ש סי' תצ"ח. ש"ך).

ואין אומרים שמא כו' — דסמכינן ארובא דרוב בהמות כשירות הן, ואהא דאמרינן נשחטה בחזקת היתר עומדת ואין מפרסמין הדבר (רש"י). והשיב לפני רבותיו שהיו מחמירין בדבר, אתמול אכלנו מחלבה ועכשיו נחזיקנה בטרפיפה (ר"ן). ויותר מוז דאפי' ניקבה היכא דמשמשא ידא דטבחא תלינן בטבח אע"פ שנקובה בפנינו וכש"כ היכא שנאבדה, דאחזקי איסורא לא מחזקינן (רא"ש). ויש מחמירין דלא סמכינן ארובא היכא דאפשר (כדלעיל). ורב הונא נמי מודה בריאה דיש בה כמה מיני טריפות (מרדכי, הג"א). ולכ"ע בדיקת הריאה דרבנן הוא, ונשחטה בחזקת היתר היא, ותלינן כל ספק שבא אחר שנבדקה הריאה לקולא, ומש"ה תלינן בטבח. ואם יש לתלות בלאחר שחיטה ע"ל (ר"ס נ' בהג"ה). והאוסרים לאו מדינא אסרי אלא דס"ל שחכמינו ז"ל שהצריכו בדיקה החמירו לאסור אפי' בדיעבד בלא בדיקה כדי לחזק דבריהם, כדי שלא ישלוך כל אחד הריאה בלא בדיקה, ומה הועילו חכמים בתקנתם (ב"ח. ש"ך).

בגדיים וטלאים — וכן עגלים הרכים, כמ"ש לקמן סי"ג (ש"ך).

סעי' ד'. אונא הסרוכא לאונא — דעת רש"י ז"ל וסייעתו שאין סירכא בלא נקב, שמתוך שהריאה שואבת כל מיני משקה נעשה עב בתוכה ויוצא מעט מעט דרך הנקב ונקפה ונעשה קרום, ואעפ"י שהקרום סותם את הנקב הא קיי"ל קרום שעלה מחמת מכה אינה קרום, שסופו ליסתר. והא דכסדרן

שלחן סימן למ ערוך

לאונא או לאומה בין סרוכה מעט בין סרוכה כולה שלא כסדרן טריפה *כסדרן כשרה אפי' בלא בדיקה (מיהו אם נזקיה ונמלא אם נקב טריפה) (נ"י) ואין נקרא כסדרן אלא הבשתים זו אצל זו מחיתוך של זו לחיתוך של זו וואפי' היא באלכסון ואפי' יש בה פילוש. אבל מגבה של זו

ב א ר ה ג ו ל ה

[לפי' רש"י מפני שאין סירכא נלא נקב וכו' ויואל מעט מעט דרך הנקב ונעשה קרום לע"פ שסותם הנקב קרום שעלה מחמת ווכה צריאה אינו קרום דסופו ליסתר אצל כשהיא סרוכ' כסדרן חזרתה סותמתה ומגינה על הנקב והקרום הולך וחזק. והתוס' פי' דהסירכא רגילה לנא צריאה נלא נקב מתוך שהיא שואבת כל משקה והא דטריפה שלא כסדרן היינו משום שסופה להתפרק ותשונה כנקונה כיון שסופה לינקב וכתנ הנ"י שכ"נ דעת הרמז"ס שם]. הל' הטור נשם כל ש"פ. ושם נשם הגאונים וכהרה"פ.

פ ס ק י ד י נ י מ

כשירה, גהי שבמקום ששוכבות זו אצל זו אינם מתפרקות, לא יהא אלא קרום שעלה כו'. כתוב התוס' לדעת רש"י דאע"ג דקרום שעלה אינה קרום שסופו ליסתר, היינו כשאינו סרוך בשום מקום, אבל כשהיא סרוכה במקום שאינה עומדת להתפרק הסירכא סותמתה ומגינה יותר שהקרום הולך וחזק עכ"ל. והרשב"א והר"ן כתבו לדעת רש"י הטעם בכסדרן משום דאונא חברתה סותמתה ומגינה עלי', והר"ל כריאה שנקבה ודופן סותמתה דכשירה. (והרא"ש כתב לדעת רש"י דשלא כסדרן אין רגילות להעלות הקרום, ואם לפעמים מעלה קרום סופו ליפסק, אבל בכסדרן רגילות להעלות קרום לפי ששוכבות זו אצל זו, וגם אינו נפסק עכ"ל). ודעת התוס' והרשב"א והר"ן דרגילה הסירכא לבא בריאה בכל מקום בלא נקב מתוך ששואבת כל מיני משקה, והא דשלא כסדרן טריפה היינו משום שסופו להפסק ולינקב עור הריאה, וכל העתיד לינקב כנקוב דמי, אבל כסדרן היינו ריביתיהו ולא מפרקי. והראב"ד ס"ל דכסדרן היינו ריביתיהו והסרכא באה מחמת דוחק רביצתה ולא משום נקב ומ"ה כשרה, אבל שלא במקום ריביתיהו מחמת נקב היא באה וקרום שעלה כו' טריפה (ר"ן). בין סרוכה מעט — לא מפרקא בכסדרן. — בין סרוכה כולה — מפרקי בשלא כסדרן (ר"ן).

אפי' בלא בדיקה כו' — דאורייתא הכי (ר"ן). וכתב סמ"ג דתלי בפלוגתא אם יש סרכא בלא נקב, דלדברי האומר אין סירכא בלא נקב בעי בדיקה (ועיין לקמן בהג"ה).

ונמצא שם נקב טריפה — כ"כ סמ"ג. והעיסור כתב דסתימא מעליא היא כחלב טהור שסותם (ב"י). וכתב הר"ן דלשיטת רש"י דאין סירכא בלא נקב הי' ראוי להתיר בנקב ממש בלא סירכא, כיון דיש היתר לאותו נקב בסרכא מחיתוך לחיתוך, וטריפה לא היא אלא היכא שא"א שתהא לה תקנה

פסקי דינים

כדאמרינן דאי מבדרי לה סמי חייא לא חשיב מכה בו כדי להמית. כיון שהיתה יכולה להעלות ארוכה, ובהדיא אמרינן ובשר בשדה טריפה, מה טריפה דאינה חי' כיון שנטרפה אין לה תקנה כו'. אלא שי"ל מפני שאין כל הנקבים שווים. יש נקב ראוי להעלות בו סרכא ויש שאין ראוי שתעלה בו סרכא, ואלו היינו בקיאים בכך אפי' קודם שתעלה בו סרכא היינו מתירים אותה כיון שיש לה תקנה, אלא מפני שאין אנו יודעים אנו אוסרים כל נקב מחמת הספק, אבל כשעלתה בו סרכא הוברר הדבר שלא נטרפה מעולם עכ"ל.

ואפי' היא באלכסון — מראשה של זו לסופה של זו, כיון דהיינו רביתיהו לא מפרקי (לפי"ד התוס', וחברתה מגינה לפי"ד רש"י).

וצריך בדיקה — בפושרין דוקא, כדי שירגיש בנקב כ"ש (רא"ש גבי ריאה הסמוכה לדופן). וצריך להניחה כולה בפושרין ולשרותה בהן (ר"ן וט"ז).

ומאחר שאין אנו בקיאים כו' — ומה שאנו נוהגין לבדוק בנפיחה ואין מניחין כל הריאה בפושרין ושמינ רוק על מקום הסרכא וסומכין ע"ז להכשיר אם לא תבצבץ, היינו לחומרא דוקא, כשעברה הסרכא דוקא ע"י מיעוץ ומשמוש או מצריכין בדיקה שאם תבצבץ מטריפין לה ואם לא תבצבץ כשירה מצד הדין, שהרי אין כאן סרכא. אבל כשאינה עוברת ע"י משמוש, ועיקר הסמיכה על הבדיקה להכשיר כשלא תבצבץ, בזה אין אנו בקיאים לסמוך על בדיקתנו לקולא, שמא אם הי' מנפח כראוי הי' מבצבץ, דאין אנו בקיאים בנפיחה. והבודקים הסומכים על הבדיקה להתיר גם בספק איסור כשאנו מבצבץ, הם מאכילין טריפות, ולפי"ז לעיל סי"ג גבי נטלה עכ"רם והיא קיימת, וגבי נגלדה לעיל סימן ל"ו ס"ב, לא מהני בדיקה לדין, כיון שעיקר ההיתר הוא ע"י בדיקה (ט"ז ועיי' סי' ל"ו ס"ה מ"ש הש"ך בזה).

ויש אומרים להכשירה — בלא בדיקה (ש"ך, אחרונים וכן נוהגין).

עד חציין — וגם כשנפרדו האונות עד שנראה מקום הסרכא, לא מקרי בהכי שלא כסדרן (ש"ך דלא כבד"ה).

אפי' מפולש — פי' דאיכא חלון, ולמעלה מחציין טריפה בדאיכא חלון, ובדליכא חלון אפי' נדבקו מראשן לסופן כשר (ט"ז ש"ך בשם רש"ל וב"ח). — ובין אומא לאונא — כשיש חלון למטה מחציין רש"ל אוסר וכן הט"ז, כיון דר"ת כתב קבלה רב מפי רב שחלון טריפה בכסדרן, אלא שאנו מתירין בכסדרן למטה מחציין. ובין אומא לאונא שהרבה גדולים אוסרין אפי' בכסדרן כ"ע מודי עכ"ד. והרב בהג"ה סי"ח מכשיר גם בין אומא לאונא למטה מחציין (כ"ד הב"ח וש"ך).

כמין קרום — דק שקורין טיל"א, ונסמוך על הבקיאים שיודעים אותו (ב"ח), וכשהוא עב נחשב לסרכא, וביי כתב דמי מפיס לשער שיעור העובי והדקות, ע"כ אין להקל ולחלק, וכ"מ בפוסקים שכתבו שתמא, וכ"ד הרב בד"מ דאין לחלק, וכן נוהגין להכשיר בכ"ע (ש"ך).

שלחן סימן למ ערוך

לגבה של זו או אפילו מחיתוך לגב או משיפולי לשיפולי או משיפולי לחיתוך או אפילו מחודה של זו לחודה של זו שאצלה או אפילו מחודה של זו לחיתוך של זו שאצלה נקרא שלא כסדרן: הגה וי"א לפילו נכסדרן לריך נדיקה שאין נקב נריאה ומאחר שאין לנו נקיטין ננדיקה כל מקום דליכא ריעותא יש להטריף כל סרכא (הגהות מיימוני וכל זו) וי"א להכשירה אם היא מעיקר האונות עד חניין (מהרי"ו) אפילו מפולש וכן נוהגין להכשיר כי האי נכסדרן וכן אם יש כמין קרום בין אונא לאונא או בין אומה לאונא כסדרן יולא מעיקרו עד אמצעיתו אין להטריף דרך הוא להמלא כך ואין זה סרכא. ואין דרך קרום זה לימלא אלא בין אונא לאונא או בין אונא לאומה אלא לא נשאר מקומות (נ"י) ואם נמלא נשאר מקום אינו אלא סרכא וכל מקום שהסרכא כשרה אף אם יש סרכא תלויה גם נאותן סרכות והוא נקרא סרכא כפולה כשר (נ"י):

ה' ואם נסתפק אם היא בגב או בחיתוך וכשנפחים אותה הרבה נראה שהיא בחיתוך וכשאינן נופחין אותה כל כך נראית הסרכא שהיא בחוץ כשרה: ו' העינוניתא דוורדא לכל מקום שתסרך טריפה טאפי' לכיס שלה ואפילו יכולה נדבקת בו וזהו הדין לכל יתרת דכל היכא דסריכה טריפה: הגה מיהו אם הוורדא נדנקה למטה נשורש שלה עם הכיס שלה יש להכשיר דהיינו רזיחיהו (נית יוסף נשם מהר"י ל' חנינ):

ב א ר ה ג ו ל ה

זתזנת הרשנ"א. חרש"י ותוספות והרא"ש למימרא דנאל שם דף מ"ו. טהרמנ"ס שם וש"פ. ינעה"ע וכ"כ הטור. כפורחות מייס.

פסקי דינים

מעיקרו — שאינו מפולש, אבל אם יש בו חלון דינו כסרכא (ש"ך).

עד אמצעיתו — נראה דלאו דווקא, דאין הכי נמי עד יותר מאמצעיתו, דאל"כ אין חילוק בין סרכא לקרום (ש"ך).

סרכא תלוי' — יוצאת מן הדיבוק שבין אונא לאומא, הוא שקורין סרכא כפולה. ואם נסרכה באותה אונא או אומא עצמה כשירה, ולא אמרינן שמא סרכא זו מהאומא וראשה הב' נסרך באונא (מחיתוך לגב וכה"ג) דהוי לי' ס"ס, ספק מחמת הריאה ספק מחמת הדיבוק, ואת"ל מן הריאה שמא בא ראשה הא' במקום שנסרכה אלי' ראשה הב' (ב"י וש"ך). ודווקא כשאין בשר הריאה שתחת הסרכא מקמיט בנפיחה כמ"ש בהג"ה ס"ט (שם ועיי' ט"ז).

סעי' ה'. כשירה — פי' שנסרכה בשפת האונא כסדרן, ונסתפק אם הוא מחיתוך לחיתוך או מחיתוך לגב, כיון שיש להסתפק אם בחיי' הייתה נפוחה הרבה או מעט, העמידה על חזקת היתר משנשחטה, דרוב בהמות כשירות הן ורובא דאורייתא (רש"י, רשב"א).

סעי' ו'. לכל מקום שתסרך טריפה אפי' לכיס שלה — דכולהו לגבי דידה

שלחן

סימן מ

ערוך

מ. דיני טריפות הלב. ובו ו' סעיפים:

א הלב יש לו ג' חללים אניקב לאחד מהם טריפה בואפילו אם חלב טרפש הלב סותמו גאבל אם *שומן הלב עצמו סותמו כשר: הגה וי"א דלא מהני סתימת שומן הלז וכלאי' נסמוך ס"ס זה (כך משמע ממורכי פל"ט והג' אשירי) ויש לחוש לדבריהם: **ב** דניקב ולא הגיע לחלל האם מחמת חולי כשרה ואם בקוץ או במחט טריפה: **ג** ונמצא מחט בלב אע"פ שאינו ניכר בחוץ טריפה וזהו הדין אם נמצא במרפשא דליבא: הגה מיהו אם לא נמצא רק נסמפון הגדול שנלז וקופה לזר דהיינו לזד חלל הלז אם ראש המחט כנרעין של תמרה כשרה (ד"ע נפירוש נה"ג) דחליק דנכנס דרך הגררת לסמפון שנלז ומאחר שראשו למטה אין סופו לנקוז והנהמה תפלוט אותו ע"י כיחה וניעה: **ד** הקנה הלב שהוא קנה שומן שיורד בין ב' ערוגות הריאה וכן המזרק (פי' כעין קנה) הגדול שיוצא ממנו לריאה שניקב לחללו במשהו טריפה (וע"ל ס"ס ל"ד): **ה** טניטל הלב בין ביד בין מחמת

ב א ר ה ג ו ל ה

אמשנה תולין דמ"צ וכדמפרש שם נגמרא דף מ"ה. במימרא דרז נחמן שס. גנ"י ממשמעות דנרי הר"ן והסמ"ק. [נפירוש שומן הלז עשוי ככונע והלז נחנא נון]. דמשנה שם דכ"ה. הטור וכ"כ הרש"א נה"ה. וטור נשס נה"ג. וזהרש"א נה"ה הקלר דלא מחלק בין קופא לגיו או לזר. חלייתיו לעיל נסי' ל"ד. סתוס' שם נדף מ"צ וכ"כ הרא"ש שם והרמב"ם נפ"ז מה"ש.

פסקי דינים

שלא כסדרן נינהו. ואפי' כים שמונחת בו, פעמים הרבה יוצאת ממנה (ר"ן).

נדבקות בו — אע"ג דדבוקה טובא חיישינן דלמא מפרקי (עיטור).
(מכאן ועד סוף סימן זה — חסר)

סימן מ

סעי' א'. ג' חללים — א' חלל גדול, חלל האמצעי, וא' חלל קטן. הרבה חדרים הקטנים יש לו סביב (גמ').

טרפש הלב — פירש"י שומן הלב העשוי ככובע והלב נחבא בו, וכיון שעשוי ככובע לא מיהדק ואינו סותם, וכיון דלא ממעטינן אלא טרפשא דליבא שעשוי ככובע משמע ששומן שעל גביו סותמו כשר (ב"י). עיי' ט"ז ס"ק ב' כדאיתא ס"ס זה שאין מועיל שם סתימת השומן. והב"ח פי' דשם מיירי נמי בטרפש הלב. דאי בשומן עצמו מה שינוי ראו בו במה שהיי' דבוק ואדוק בו, שהרי כך גידולו (ט"ז). ואין דבריו מוכרחים. וכן משמע ברמב"ם וכלבו ואו"ה דבשומן הלב עצמו לא הוי סתימה (ש"ך וכ"מ דעת הט"ז).

שלחן סימן ס"מא ערוך

חולי פריפה: ו' יש מי שאומר שאם שומן הלב דבוק בלב ואדוק מאד מפרדין אותו בסכין ואם נמצא שם או בעובי הלב קורט דם אסור ואצ"ל אם נמצא בחללו: הגה נ"ר הדם נעוני הנשר הרי הוא כקורט דם וטריפה (או"ה הארוך) ע"ל ס"ס ל"ז נדון לנ שסרך למקום אחר:

מא. דיני פריפות הכבד. ובו י' סעיפים:

א' אנימל הכבד פריפה באא"כ נשתייר כזית במקום גמרה וכזית במקום חיותו שהוא תלוי בו ויהיו כשני זיתים הללו כל אחד שלם במקומו אבל אם היה מתלקט או כרצועה או מרודד פריפה: ב' שיעור זה דכשני זיתים אפי' בשור הגדול הובעוף הכל לפי גדלו וקטנו:

ב א ר ה ג ו ל ה

יהג"ח והמרדכי נח"ז מעשה לפני ראני"ה: אמשה חולין מ"ב. במשנה ד' כ"ד. גכר' זירא. דכרנ אדא בר אהנה וכרנ פפא דמזריך לתרווייהו. הטור וכ"כ הרשב"א צת"ה והר"ן.

פסקי דינים

סעי' ו'. יש מי שאומר — כתבו בלשון יש מי שאומר, משום דלא מסתבר להטריף אפי' בטפת דם, מפני שלא הגיע המכה עד לחלל הלב, דאפי' תימא שהלב כולו לקוי, מ"מ לא הגיע לפניו (רש"ל, ש"ך). — ואצ"ל אם נמצא בחללו — ר"ל אם נמצא בעובי הלב ונתפשט עד לחללו, דאי בחללו לבד ודאי קורט דם לא מעלה ולא מוריד, דהלא בכל הלב יש דם בחללו (ש"ך) וכ"מ בהג"א ומרדכי ואו"ה).

אם * נמצא עצם בתוך הלב — מעשה הי' באשכנו בשור והכשירוהו חכמי הדור, לפי שכך נמצא בלב הצבי כשנתקשה הדם נעשה עצם. ואפשר שיהא נמצא כך לפעמים גם בבהמה (כ"ח, ש"ך). והט"ז חולק דמה מועיל שנעשה מדם הלב אם הוא מונח בענין שבמחט הי' בו איסור מצד סופו לינקב, סוף סוף נוקב הוא כמו מחט. ותו דאפי' את"ל בצבי כשר, אין ללמוד מין אחר ממנו, כמ"ש הרשב"א בסי' נ"ב עכ"ל.

סימן מא

סעי' א'. במקום חיותו — שהכבד הי' משם, דהיינו מקום תלייתה כשהיא מעורה ודבוקה תחת הכליות. ל"א ביתרת הכבד, והן טרפשינ (רש"י וכ"ד רי"ו והכלבו דבמקום תלייתה בטרפש הי' מקום חיותה). הלכך בעינן ג' זיתים באלו ג' מקומות (או"ה, ת"ח, ש"ך).

(*) ש"ך סוף סק"י.

שלחן

סימן מא

ערוך

ג' יבש הכבד עד וזשנפרך בצפורן טריפה והוא שיבש כולו ולא נשתייר כזית במקום מרה וכזית במקום חיותו: הגה ואם יבשו אלו הנ' זיתים לנד נמי טריפה. ממוק הכנד דהיינו שדם יולא מנשר הכנד שנימוק והיה לדם טריפה (רוקח) אע"פ שנשתיירו ז' הזיתים לסופו לרקב הכל (ד"ע) יש אומרים כנד שקשה כאלן טריפה (רוקח) והוא שלא נשתיירו זה ז' זיתים הנזכרים שלא נתקשו: ד' ההתליע הכבד טאפילו במקום מרה ובמקום חיותו כשרה: ה' ינעקר הכבד במקומות הרבה ומעורה בטרפשיהון כאן מעט וכאן מעט כשרה:

ב א ר ה ג ו ל ה

והרא"ש גני ריאה שינשה נשם זה"ג וש"פ. זטור והרשנ"ל נת"ה. חנרייתא שם דמ"ח. טטור והרשנ"ל נת"ה. ינעיל שם נגמ' ד' מ"ו ונפשה.

פ פ ק י ד י נ י ם

סעי' ג'. יבש הכבד — דכל יבש כנטול דמי, כדאמרינן בריאה ובאוזן בכור (רא"ש בשם בה"ג).

שנפרך בציפורן — וה"ה אם משרטט בציפורן על בשר הכבד ונראה השירטוט בתוכה מקרי יבש, כמ"ש לעיל סימן ל"ו סי"ג בהג"ה (ש"ך).

ואם יבשו אלו הב' זיתים כו' — ואע"ג דכה"ג איבעי לן בש"ס גבי גלודה (עיי' לעיל סי' ל"ט) ולא איבעי לן הכא גבי כבד, משום דפשיטא הוא לאיסור, כיון דעיקר חיותה ניטלה (ש"ך שכן הוא ברמב"ם בהדיא, וכן דעת הרשב"א דלא כרש"ל).

נימוק הכבד כו' — אעפ"י שנשתיירו ב' זיתים, ובפ' מי שאחזו (שממנו למד הרוקח דין זה) מבואר דאינו טריפה אלא בשלא נשתיירו הב' הזיתים, כמו בניטלה, דקאמר התם לדמא דאתא מפומא, אי מכבדא קאתי לית לי' תקנתא ואי מריאה אית לה תקנתא, והא איפכא תנן ניטל הכבד כו' ריאה שנקבה טריפה, ומשני כיון דמפומא קאתי (שדם הכבד שהוא למטה מן הריאה עולה למעלה ונפיק דרך הפה אימור אתמח כולא כבדא ולא נשתייר ממנו כלום, ע"כ). וגם הרוקח היא גופא קמ"ל דנימוקה הוי כניטל, אעפ"י שהכבד כולו דם, אבל אינו אסור רק בנימוחה כולה, דמ"ש מקשה כאבן דלקמן. והב"ח כתב דברוקח מפרש פי' אחר דלא כרש"י דכיון שיוצא דם דרך הפה ודאי שיש שם ריקבון ושדי תיכלא בכולה, וליתא (ט"ו וכ"ד הש"ך, וכ"ה בתשובת מ"ב סימן נ"א) זולת אם נפלה מן הגג ונמצא הפסד צורה בכבד. עיי' סי' נ"ח סעי' ג'.

שקשה כאבן טריפה — ובהפ"מ או לעת הצורך יש להקל בזה (א"ר, ש"ך).

סעי' ד'. אפי' במקום מרה כו' — דהתלעה הדרא בריא (ט"ו), ודווקא כשיש בין הכל לבד נקב התולעי' כזית בשר במקום מרה ובמקום חיותה, וא"ת פשיטא, י"ל דקמ"ל דלא אמרינן כיון דאתלע כ"כ סופו ליתלע ולקלקל בכולו, וזהו סברת הר"ן להחמיר ועיקר (רש"ל). וא"כ אם ניטל כולו, והשני זיתים שנשתיירו התליעו טריפה, דאין כאן ב' זיתים מלבד נקב התולעים

שלחן סימן מא ערוך

1 כמחמא שנמצא בכבד בין שבא לפנינו שלם בין שבא חתוך אם צד

ב א ר ה ג ו ל ה

כמהייל עונדל דמחטל וכו' וכרז לשי גס דף מ"ח.

פסקי דינים

(וכ"ה ברא"ה בבד"ה דלא כמ"ה והב"ח ות"ח). אם לא שהתליעו בענין שלא חסרו הב' זיתים משיעורו (ש"ך).

סעי' ו'. בין שבא חתוך — דבריא שטרופותה מחמת עצמה אסרינן בחיתוכא אפי' לגאוו, שמא יצאה לחוץ וחזרה לאחוריו. אבל כבד שאין טריפותו מחמת עצמו דבישרא בעלמא הוא, ליכא למיחש להכי, ואלו יצאה לחוץ עד שניקב אחד מהאיברים שנקובתם במשהו, לא הייתה חוזרת לאחוריו כיון שאינה מתנועת כריאה (ר"ן).

אם צד העב שלו לחלל ובהמה — וחודה לצד הסמפון, או ע"כ לא באה דרך הסמפון לבשר אלא מבחוץ, דהיינו דרך הוושט דדרכו לבלוע לדקין ומהדקין לחלל הבהמה ונקבו ומשם נכנס בחודה תוך בשר הכבד לצד הסמפון. אבל אם הקופא לצד הסמפון, ודאי דרך הסמפון באתה, דאי מבחוץ לא הי' אפשר לה לינקב וליכנס בקופא תוך הכבד ואין לחוש שמא מצד אחר של הכבד באתה, ושם הי' חודה לבשר הכבד, דוודאי סברא היא דכאן נמצא כאן הי', דמסתבר לומר טפי שבאה לכאן דרך סמפון מלומר שבאה מצד אחר מבחוץ לכאן (ט"ז). כלפי חוץ — אבל אם חודה יוצאה לחוץ אפי' דרך סמפון אתאי טריפה. כדאמרינן בקוף שניקב לחלל, דחיישינן שמא נקבה א' מאיברים שנקובתן במשהו (ר"ן דלא כהרשב"א דמחלק בין קוף שנכנס מבחוץ בכח, אבל במחט שנכנס בנחת אין חוששין לכך, ועיי' לעיל סק"ד). ודעת סמ"ק ואו"ה וש"ד כהרשב"א (ש"ך).

שאנו תולין כו' — והרשב"א כ' לדעת הרי"ף והרמב"ם פי' אחר בקופא לגאוו או לבר (היפוך מרש"י) דאם חודה לצד חלל הגוף טריפה לפי שהכבד רחוק הוא מן הקנה, וכל שהוא נכנס וחודו למטה עד הכבד שהוא מהלך רב ועובר במקום צר, חוששין שמא דרך כניסתה נטתה כאן או כאן ונקבה קנה הכבד שהוא במשהו, כמ"ש לעיל בסימן ל"ד. משא"כ בריאה שהיא קרובה לקנה ומקום רחוב הוא כו'. ואי קופא לצד חלל הגוף כשירה, דא"א לה לנקוב בקופא ואעפ"י שנכנסה בדוחק, ולעולם תלינן דדרך סמפון אתא ולא דרך הוושט, כרבנן דמכשרי. וא"ת אי דרך סמפון אתא האיך נתחבה, י"ל כל שהוא לפניו, כח המושך שבאיברים מושך ודוחק עכ"ד (ובה"ג דלעיל סי' מ' ס"ל כפירוש זה) (ט"ז).

פונה לצדין — שהיא תחובה ביותר בעובי הכבד (ב"י, ש"ך, ט"ז) וודאי דרך הוושט נכנסה דאלו דרך הסמפון, לא היה אפשר להתעקם לגמרי ולתחוב בעובי הכבד.

שלחן

סימן מא

ערוך

העב שלו לצד חלל הבהמה אפי' כולו טמון בכשר הכבד טריפה ואם צד הדק שלו כלפי חוץ כשרה שאנו תולים לומר דרך סמפון בא שם (ויוקא שז הענ פונה לזד הסימפון לזל אס פונה לזדדין זכל ענין טריפה) לבד"א במחט גסה אבל בדקה אין חילוק וטרפה ושיעור גסה כשיעור גרעין של תמרה: ז ממחט שנמצא בסמפון גדול שבכבד והוא סמפון הקנה שנכנס בתוכו וכן אם נמצא בסמפון גדול של ריאה כשרה: ח ניקב מרפש הכבד נקב סמפולש מצד הכבד מרפה עאבל אם נסרכה בסירכא בצלע כשרה: הנה ואס נסרך טרפש הכז לזית הכוסות יש לזדוק זכרס שזולאי

ב א ר ה ג ו ל ה

לז"י. ממשמעו' הנמ' סס פי' ואפי' קופל לזר. נטור זסס זנה"ג. סל' המדכי זסס הגלוזיס. עזס וכ"כ זתה"ז.

פ ס ק י ד י נ י מ

ובדקה אין חילוק — בין קופא לצד חלל הבהמה בין כלפי הקנה אפי' טמונה כולה בתוך הכבד, שהרי ראוי לניקב בצד העב שלה, וחיישינן שמא דרך הושט נכנסה (ש"ך). ומחטין שלנו דין דקה להם (בא"ה).

סעי' ז'. בסמפון הגדול — זכיון שלא נקבה מידי וזדאי סמפונא נקט ואתאי. ולפי' הרשב"א נמי כיון שהוא רחב הרבה לא נקבה מאומה. כשירה — אפי' חתוכה הכבד. וכן בריאה (ט"ז).

סעי' ח'. ניקב טרפש הכבד — אין נקב פוסל בו מצד עצמו אלא מטעם דחיישינן שסופו לינטל כולו, כדאמרינן בהוריק הכבד כנגד בני מעיים (הג"א). ולפיכך כל שנסתם והעלה ארוכה לא חיישינן תו שניטל הכבד ע"י כך (ב"י).

מצד הכבד — אבל ניקב שלא מצד הכבד כשירה. ושאר פוסקים לא חלקו בכך (ב"ח). והט"ז כתב דאתי למעוטי אותו חלק מחצר הכבד הפרוש על דופן הבהמה דאין נקב פוסל בו שהדופן מכסהו, אע"פ שאינו דבוק ונכנס לתוכו, מ"מ אין הרוח נכנס בתוכו ובסתימה כל שהוא מהני כדלקמן, ואינה טריפה אלא משתתחיל לירד בחלל הבהמה דרך הפסקה על הכבד באויר החלל עכ"ד. והש"ך כתב דיוקא מצד הכבד טריפה, כי הטרפשא היא רחבה ביותר מן הכבד, ובצד ימין הטרפשא אינה מבוטת מן הכבד ויכול להיות שם הנקב רחוק מן הכבד. והב"ח כתב דהאי מצד הכבד צריך להיות חצר הכבד, וט"ס הוא עכ"ל.

אבל אם נסרכה כו' — זכיון שאין הנקב פוסל בו מצד עצמו, מהני לו סתימה שע"י הסירכה, ולפי"ז בין עלה עלי' קרום מחמת מכה או שאר קרום הוי סתימה (ש"ך). ואפי' חלב טמא סותמו כשר (ט"ז).

ניקב חצר הכבד במקום דמשמשא ידא דטבחא כשר — ואם נמצא סביביו חוטין לבנים כמו חלב אז הוא נקב ישן וטריפה (ד"מ בשם מהרי"ל).

שלחן סימן טא-מב ערוך

יש סס קון אלו מחט שניקצה ועל ידי זה נזה סירכא זו (כן מלאתי צנדיקות ישנים) ורליתי מעשה והכי נהוג: **מ** פנמצא מחט במרפש ספק טריפה*: **י** צנמצאו שני כבדים בבחמה או בעוף טריפה דכל יתר כנטול דמי והוה ליה ניטל הכבד:

מב. דיני טרפות המרת. ובו ט' סעיפים:

א אמרה שניקבה טריפה בואם ניקבה כנגד הכבד והכבד סותמו כשרה: נסררה המרה למקום אחר כשרה (מרדכי פא"ט וא"ו הארוך) (וע"ל סי' מ"ו):

ב א ר ה ג ו ל ה

פטור נזס נה"ג. [י"סוייס וכל ספק טריפה לליסור.] צהרל"ג נזס נה"ג אהת דרז הונל סס נדף כ"ח: אמשנה סולין דף מ"ג. במימרא דרז ילחק נר יוסף סס דף מ"ג.

פסקי דינים

סעי' ט'. בטרפש — פי' אפי' כולו מכוסה בטרפש, דחיישינן שמא נקב א' מהאיברים הפנימים בכניסתה לשם. אין הבדק צריך לבדוק בטרפש אם יש בו נקב דסמכינן ארובא, זולת בסירכות הריאה דשכיחי (ט"ז).

סעי' י'. דכל יתר כנטול דמי — פירש"י יתר א' כחסר א' כנגדו, והוי כבעלת רגל א'. וכן שני כבדים הוי כאלו נטלו שניהם (ולפי"ז אפי' אינם דבוקים במקום מרה ומקום חיותה טריפה) (ש"ך). והרמב"ן פי' כנטול דמי, כנטול ממקומו המחובר ומקומו עמו קאמר. ולפי"ז דווקא כשהם מחוברים במקום מרה ובמקום חיותה הוא דטריפה. והרשב"א פי' דכנטול הוא לבדו קאמר, כלומר כאלו נטול ממקום שנתחבר שם, והלכך כל אבר יתר שאם ינטל ממקומו עושה אותו טריפה אסורה ואם לאו כשירה. ולפי"ז יתרת הכבד לעולם כשירה, דכשאתה נוטל את היתר אין עושה אותו טריפה, אפי' דבוקים במקום מרה ובמקום חיותה. ולמעשה יש להחמיר כהרמב"ן עכ"ל. ודעת הרמב"ן ורי"ז כפירש"י וכן עיקר (ב"י). עיי' סי' נ"ה. מיהו כתב רש"ל דאם הב' כבדים מתחילים למטה מאותו כזית שבמקום מרה ומקום חיותה כשירה לכ"ע כמו ביתרת רגל שיוצא למטה מארכובה עיי' סי' נ"ה עכ"ד. וצ"ל דגרע טפי אם נמצא כבד יתר שאינו דבוק כלל לכבד מאם דבוק למטה מהב' זיתים, שאינו נראה אלא כתלתלי כבד (ש"ך).

סימן מב

סעי' א'. טריפה — ואם יש לתלות בידא דטבחא או בסכין תלינן כדלעיל סימן ל"ז בריאה (ב"י, ש"ך עיי' שם בשם הרשב"א).

שלחן

סימן מב

ערוך

ב גנמולה ביד או חסרה טריפה: ג דאם חסרה המרה קורע הכבד שתי וערב ומועמו בלשונו אם יטעום טעם מר כשרה הואם לא טעם טעם מר יצלנו בגחלים ויטעום אם יש בו טעם מר כשרה וא"ל טריפה (ואף עכשיו נוכל לסמוך על טעימת הכבד) (פסקי מהרא"י סימן ל'): ד ונמצאו שתי מרות טריפה דכנמולה דמי וואם היא אחת ונראית כשתים נוקבין אותה ואם שופכות זו לזו אחת היא וכשרה ואם לאו שתיים הם וטריפה: ה האם נקבוח ולא היו שופכות זו לזו ואח"כ נפחו זו ועלתה גם חברתה בנפיהה זו או שהטילו מים באחת מהם ועל ידי כך נתמלאה גם חברתה מים כשרה: ו טאע"פ שהן שתי מרות גמורות רק

ב א ר ה ג ו ל ה

גהרא"ש שם על המשנה וכ"כ הרמז"ס נפ"ו מה"ש והתוס' והרש"א והר"ן. דטור נשם נה"ג. השם נשם הראשון. והרא"ש שם והרמז"ס שם. זהרא"ש שם וש"פ ונלמד מדין תרי נועי דסמיכי להדדי לעיל סי' ל"ז ומדין תרי סניא דיני לקמן נסי' מ"ז. חנ"י נשם מעשה שאירע כך. סכתני מהר"ר ישראל סי' רס"ו מדין הדקין וכנ"ל.

פ פ ק י ד י נ י ם

כנגד הכבד — במקום דיבוקה בכבד, וחיבור הכבד סותמו כו' (רש"י).
ואם ניקב הכבד ג"כ כנגדה טריפה (שם רשב"א, ש"ך).

למקום אחד כשירה — הטעם דלא אמרינן אין סירכא בלא נקב אלא בריאה ששואבת כל מיני משקה (ט"ז). וטעם דאפשר דבשאר איברים לא תוי סירכא בכלל אלא הפשטת הלחות, דלא כרש"ל סימן נ"ו וכמ"ש בספרי (ש"ך).

סעי' ג'. וטועמו בלשונו — אעפ"י שאסור לטעום דבר מאכל לידע אם יש בו איסור, כמ"ש בסימן צ"ו ב' רש"ל, הכא שאני דמילתא דלא שכיחא הוא שתהא המרה נטולה לגמרי והרגילות הוא שנבלעת במקומה, וקרוב הדבר שיטעום טעם מרה (ש"ך).

טעם מר כשירה — דבלועה היא במקומה, כמו שאמרו רז"ל כבד כועס ומרה זורקת בו טפה (הג"א, ש"ך).

ואף עכשיו כו' — כי רבו מכשירים בחסרה מרה, וכדאי הם לסמוך עליהם עכ"פ בכה"ג (ד"מ, ט"ז).

סעי' ד'. נוקבין אותה — כדלעיל סי' ל"ז גבי תרי בועי דסמיכי וכדלקמן סי' מ"ז גבי תרי סניא דיבי (ש"ך).

סעי' ה'. כשירה — ומה שלא נשפכה דרך חברתה כשניקבה בתחילה הי' מחמת עובי הליחה (ב"י).

סעי' ו'. כרוחב אצבע — ולקמן סימן מ"ז דבעינן ג"כ רוחב אצבע למעלה.

שלחן סימן מב ערוך

שבמקום דיבוקן בכבד כמו רוחב אצבע היו כאחת כשרה אפילו אי לא שפכי אהדדי יהוה הדין אם מתחלתן הם שתיים ובסוף הן מתערבות ונעשות אחת כשרה: ז' נהיו שתי מרות בכבד אחת הנה ואחת הנה וסמפון אחד שופך מרה לשתייהן וכשאדם זוקף האחת חוזרת ליחה למקום שהסמפון מחלק מרה ושופך לשתייהן אבל כשהן שוככות כדרך שהן עומדות בחיי הבהמה אין שופכות זו לזו יש להכשיר לבבהמת ישראל: הנה מרה הניכרת מענר לענר של כנר אי שפכי להדדי חזק היא וכשרה (כך פי' דברי המרדכי שהניח ליסור והיתר הארוך) ואי לא שפכי להדדי טריפה: ח' מיש מיני עופות שאין להם מרה כמו תורים וכני יונה ואין לאסרן כיון שכל המין כך נוהצבי אין לו מרה בכבד אבל יש לו למטה סמוך לזנבו: הנה מי שצד לפניו עוף שאינו מכיר מינו ולא מנול לו מרה אין אומרים ודאי כל מינו אין להם מרה אלא אמרינן מסתמא יש לה מרה עד שידוע

ב א ר ה ג ו ל ה

ינ"י מדנריו. כתשו' הרשנ"א סי' ג' וסי' שס ומ"מ אפשר להקל וכו'. לדעת המחנר. מהר"ש ש על המשנה נשם נה"ג והג"א שם וש"פ. גכל נג.

פ ס ק י ד י נ י ם

התם שאני משום שצריך המאכל לצאת. הלכך צריך להתערב למטה ולמעלה. משא"כ הכא (ש"ך).

סעי' ז'. אין שופכות זו לזו — גראה דוחדאי לא מקרי שפכי אהדדי. אלא בדשפכי אהדדי מעצמן בחיי הבהמה כשהן עומדות בכבד דומיא דשפכי אהדדי דבתרי סניא דיבי דכשחוזרים ומתערבים שופכים במקום א'. ומ"מ אפשר להתיר משום דכל שסמפון א' שופך במקום א' לפיהן של שתי המרות. הרי הן כא' שאין אלו אלא כמרה א' גדולה. והסמפון שופך באמצע ומאמצעה מתרחב והולך ושולי' נוטה זה לכאן וזה לכאן. אך טוב ליהדר ולחוש לסברא הראשונה עכ"ל הרשב"א בתשובה. וכיון דהרבה פוסקים מכשירין לגמרי בשתי מרות. פסק השו"ע להכשיר בכה"ג בבהמת ישראל (ש"ך).

אי שפכי להדדי — אע"ג דבריאה (לעיל סי' ל"ז) אמרינן איפכא. היינו משום סמפונות. משא"כ דניטלו הסמפונות דכשירה (ד"מ, ש"ך).

טריפה — דהוי כמו שתי מרות.

סעי' ח'. כיון שכל המין כך — זהו טבע שלו. ומ"מ אין להתיר בשביל זה שאר בהמה וחי' ועוף שאין להם מרה כדאמרינן גבי עינוניתא דוורדא. דשאני התם שכל מין בהמות א' הוא. אלא שזו דקה וזו גסה. אבל עופות חלוקין הן במינן זה מזה ואין ללמוד אלו מאלו (רא"ש).

והצבי כו' — קבלה דאילים אין להם מרה (אגודה, אר"ה, ש"ך).

שלחן סימן מב-מג ערוך

שמן זה אין לו מרה. (תשו' רש"א סימן ק"ח): מן סגרעין שנמצא במרה אם היה כמו גרעינה של תמרה שאין ראשה חד *מותרת ואם ראשה חד כגרעינה של זית אסורה שהרי ניקבה אותה כשנכנסה וזה שלא יראה הנקב מפני שהוגלד פי המכה: הגה וכל שכן אם מולא מחט או קוץ נמרה דטריפה. (ל"ו הארוך):

מג. דיני מרפות בטחול. ובו ו' סעיפים:

א. אנימל הטחול כשרה: ב. הטחול ראשו הא' עב והשני דק כבריית

ב א ר ה ג ו ל ה

סויומרה דרב אשי דף נ"ט. [דלמריין דרך הקנה נכנסת לסמפון הכנז ומשם למרה דע"פ שאינה יכולה ללאת דרך הסמפון כשרוצים להוציאה למרי' שע"י הכענוע שנענע הנסהמה נהליכתה ימים רבים נכנסה לשם]:
אמשנה חולין דף כ"ד.

פסקי דינים

סעי' ט'. שאין ראשה חד מותרת — דוודאי דרך סמפון הכבד נכנסה ודרך הקנה. דאי דרך הושט נכנסה אינה ראוי' לנקוב ולצאת משם וליכנס כאן דרך נקב. ואע"ג שאינה יכולה לצאת עכשיו כשרוצין להוציאה לפי שהסמפון דחוק. מ"מ ע"י נענוע הבהמה בהליכתה ימים רבים נכנסה תמיד מעט מעט במקום דחוק במקום שאינה יכולה עכשיו לצאת (רש"י).
שהרי ניקבה אותה דרך כניסתה — כיון דשני ראשי' חדים היא נכנסת במקום דחוק ביותר. חוששין שמא נקבה דרך כניסתה (רשב"א לדעת הרי"ף והרמב"ם, רש"ל). והתוס' והרא"ש כתבו הטעם דאפי' מאן דמכשיר במחט שנמצאת בריאה בסמפונא רבא. דחוק ואתאי. דווקא במחט תלינן שבאה דרך סמפונות. אבל גרעין של תמרה שב' ראשי' גסין ואינן יכולין לבא בריוח דרך הסמפונות. חיישינן שמא ניקב הושט וחזר ונכנס בכבד עכ"ל. והר"ן כתב דהכא אין טריפותא מטעם דדרך הושט באתה. דמרה הרי היא כסמפונא רבא. דוודאי דרך סמפונא רבא באתה. כיון דלא חזינן נקב כלל. כדלא חזינן בסמפונא רבא. אלא אפי' את"ל דרך הקנה נכנסה. מתוך שעור המרה רך ודק חוששין שמא אחר שנכנסה במרה נקבה אותה. ומשור"ה אפי' רבנן דמכשרי בריאה מודי הכא. אבל בשאר איברים שעורן עב. אם נמצא בחללן מחט אעפ"י שנקובתן במשהו כשר. אם לא נתחב שם. כדאמרינן גבי קוץ שישב בושט. אבל נמצא לא עכ"ל. ועיי' לקמן סי' נ"ו סעי' י' גבי מחט שנמצא בדקין.
וכ"ש כו' — ואין חילוק בין קופא לבר או לגאוו (ד"מ, ש"ך).

סימן מג

סעי' ב'. בראש העב — וכל מה שבאותו צד אפי' מקום הדק שבשפתו דין עב יש לו (ט"ז).

פסקי דינים

נקב מפולש — ואף אם העור של הטחול נשאר קיים אינו מועיל להכשיר (אם לא נשתייר כעובי דינר זהב, ועיי' נה"כ) דאין העור בכלל סתם טחול, אלא קרום שעל הטחול מקרי, כמ"ש בסימן ס"ד (ט"ז).

אשר נמצא באיזה גליל עגלים שיש בטחול שלהם נקב מפולש וסביב הנקב מבפנים מקיף עור הטחול וניכר שנבראת כן, ובכל פעם נמצא הנקב במקום א', כיון שהעור קיים אין שם נקב עליו אלא שם חסרון, כדאמרינן בריאה שיש לה כמין גומא וסדק מבחוץ והעור והבשר קיים, לעיל סימן ל"ו. ואף הרמב"ם שם דאוסר היינו משום דריאה שחסרה טריפה, משא"כ בטחול שחסרה כשירה, מה לי חסרה כולה מה לי חסרה מקצתה, והאי נקב עגול ניכר שנברא כן, הוי בכלל חסרון ואין איסור אלא בנקובה אח"כ, דאמרינן שמכת הנקב יגרום לקלקל שאר הגוף, משא"כ כאן שאין שום מכה אלא חסרון, וחסרה הטחול כשירה. והיינו דלא כתב הרמב"ם נברא נקוב גבי כל אבר שניקב כו', לקמן סי' נ', דבכלל נברא חסר הוא ואין שם נקב עליו (ט"ז). ונה"כ חולק, דבתשובת הרשב"א כתב דווקא שנמצא בדקין, שנראה מענינו שנברא כן, ואומרים קצת אנשים שכן דרכם של רוב בהמות, אין שומעין להם, אלא אנו חוששין שמא מנגיחות הבהמות נעשה ונתרפא עד שסבורים שנברא כן, וה"נ דכוותא מאן לימא לן שנברא כן, שמא הקרום שמקיף מבפנים היא שעלה בו אח"כ עכ"ד.

ואם ניקב נקב שאינו מפולש כו' — מיירי כשאין מחט תחוב לפנינו, דאי איכא מחט וודאי טריפה כדין מחט שנמצא בחלל הגוף, וכמ"ש לעיל במחט שנמצא בטרפשו, ורש"י דנקט כאן מחט מיירי בענין שאין כאן חשש לנקובת שאר האיברים, כגון שראינו שבא מצד החוץ להטחול (ט"ו, ש"ך ודלא כהב"ח).

כעובי דינר — עיי' לקמן רס"י מ"ו דבנקובת הטחול אינו מועיל סתימת הלב או בשר, אלא צריך שיהי' מבשר הטחול עצמו (ט"ז).

ואפ"י נחתך במקום הדק — אבל במקום העב יש פוסקים דנחתך כשירה, ודווקא נקב טריפה, דהכאב הולך ומכאיבה ביותר ושוב אינה חי', משא"כ בנחתך, ורוב הפוסקים חולקים עליהם (דלמאי דמפלגינן בין קולשי' לסומכי' לית לן שינוי' דנקב לחוד ונחתך לחוד) (ר"ן, ש"ך).

נקרעת הטחול כו' — כ"ז מיירי בראשה העב (ש"ך), ומ"ש במעשה דהמרדכי במים עכורים עד סומכי', הא קמ"ל, דלא תימא שסופו לירקב הכל (עיי' ט"ז).

בשינוי בשר — דהבשר לקוי מחמת השינוי דחשבינן ל"י כנתמסמס דאין אנו בקיאים בגרירה שהרופאים גוררים, כמש"ל סי' נ', אבל שינוי מראה לחוד אינה פוסל אלא דווקא כשנפלה לאור, כמש"ל סי' נ"ב (ש"ך, ט"ז). **שלם כשר —** דהיינו שישתייר כעובי דינר זהב, והא קמ"ל, דלא אמרינן שסופו לירקב הכל כשהמים סרוחים, אבל מ"מ בעינן שיהי' שלם כשיעורו כדינר זהב, דלקותא זאת הוי כניקב (ט"ז, ש"ך דלא כב"ח).

שלחן סימן מג ערוך

הלשון באם ניקב בראש העב נקב מפולש טריפה ואם ניקב נקב שאינו מפולש גאם נשאר תחתיו כעובי דינר זהב מותר. פחות ככאן הרי הוא כמפולש וטריפה אבל אם ניקב הדק כשרה: הגה ואפילו נחתך במקום הדק כשרה (טור) נקרע הטחול או נימוקה או לקחה נשינוי נשר דינה כניקבה (שערים) וכן כל מקום שהנשר רע ונרקז דינו כניקב ואם מים נטחול אפי' עכורין וסרוחין אם הנשר סניציו שלם כשר. (נ"י נשם מרדכי)*:

ג. דיש מי שכתב שכל מה שדבוק לחרם קרוי עב ולא יותר: ד. העובי דינר זהב לא ידענו שיעורו ומ"מ נראה שהוא פחות מחצי עביו: ה. ונמצאו ב' מחולים כשרה וזאפילו דבוקים זה לזה בצד העב: הגה ויש מחמירים אם נמצא כמין טחול נגד העצ (הגהת ש"ד ומהר"י מולין*) וטוב להחמיר אם לא במקום הפסד מרובה: ו. הטחול העוף עגול כענבה ואינו דומה לשל בהמה לפיכך אין הנקב פוסל בו:

ב א ר ה ג ו ל ה

במסקנת הגמרא אלינא דר' עזירא שם דף כ"ה. גל' הרמז"ס נפ"ו מה"ש. [*ונתורת חטאת פסק דווקא כעובי דינר זהב]. והג"א וכו"כ ר' ירוחם. הטור נשם הרשנ"א נת"ה הקצר וסיים שם דהא נשתיר קלמרי. והרמז"ס נפ"ו מה"ש. זרש"י והרא"ש וכו"נ מדגרי הרמז"ס מדלא חילק נזה. [*לדעת הרמז"ן שפי' כל יתר כנטול דמי היינו כחילו ניטל ממקומו המחובר לו ומקומו עמו וכשמחובר נגד העצ ישאר השני נקוב בסומכ' וטריפ' וכו"כ הרשנ"א שיש לחוש למעשה להחמיר נגד תורה]. והרמז"ס שם וכתב עליו הרשנ"א שכנר הורה זקן והניחו הטור:

פ פ ק י ד י נ י ם

סעי' ד'. מחצי עובי' — של אותו טחול במקום שהוא עב (ש"ד). דהא נשתיר קלמרי ועוד דמסתמא דמלתא עובי דינר זהב אינו כחצי עובי הטחול (רשב"א).

סעי' ה'. בצד העב — דהעיקר כפירש"י, דכל יתר כנטול דמי כאלו נטלו שניהם, וניטל הטחול כשר. ולפי' הרשב"א דכנטול היתר לבד דמי, והרי יכול לינטל א' וישאר חבירו קיים, א"כ נכנס א' בחבירו בענין שאם ינטל א' מהם לא ישאר בחבירו כעובי ד"ז (ב"י ססי' מ"א).

כמין טחול — דבעינן יתרת כיוצא בעומד, כמ"ש בסי' נ"ה (ד"מ). בצד העב — לחוש לסברת הרמב"ן ורשב"א בפי' כל יתר כנטול דמי, כנטול עם מקומו שמחובר בו, והו"ל נקב בסומכ'. ובהפ"מ כדאי הם הרמב"ם והרא"ש והטור ורי"ז וב"י לסמוך עליהם, דפסקו כרש"י (ש"ד). וב"ח וט"ז מחמירים אפי' בהפ"מ.

סעי' ו'. ואינו דומה לשל בהמה — וכיון דא"א לחלק בו בין קולשי' לסומכ'י אלא או כולו בקולשי' או כולו בסומכ'י, הלכך אינו בכלל מה שאמרו כל טריפות שמנו חכמים בבהמה כנגדן בעוף, כיון דא"א להשותו בבהמה, אבל

שלחן סימן מד ערוך

מד. דיני טריפות בכליות. ובו י' סעיפים:

א אניטלו הכליות כשרה בלפיכך אם נבראת בכלייה אחת או בג' כוליות כשרה וכן אם ניקבה הכלייה או נחתכה אפילו עד מקום חריץ כשר: ב גלקתה הכלייה והוא שיעשה כשרה כבשר המת שהבאיש אחר ימים שאם תאחוז במקצתו יתמסמס ויפול והגיע חולי זה עד הלובן שבתוך הכלייה הרי זו טריפה (מכת חרז דינו כלקתה הכלייה) (הנהגות אשירי) וכן אם נמצאת בכלייה ליחה אע"פ שאינה סרוחה או

ב א ר ה ג ו ל ה

אמשה חולין דף נ"ד. בהרי"ף והרא"ש שם מזכירין ואת שתי הכליות וכו' נכרות ל"ט. ג' הרמז"ס נספ"ת מה"ש וכגו' הרי"ף רנו וכ"כ הרשנ"ל והרא"ש וש"פ.

פסקי דינים

תימא כיון דמ"מ טחול יש בו, אדרבה הוי ל"ל כיון דא"א לחלק בו, נעשה הכל כסומכי' ויהא טריפה בכ"מ. אלא שאפשר כיון שטריפות ניקב הטחול חידוש הוא, דהא ניטל כשר, אין לך בו אלא חידושו בלבד עכ"ל הר"ן לדעת הרמב"ם. אבל דעת הרשב"א לאיסור, אלא שכתב מה נעשה שכבר הורה זקן. והרא"ה אוסר (וכן דעת רש"ל ובי"ח). וראוי להחמיר לעצמו (ט"ז, ש"ך). כל מה שאמרו בנמוק או לקוי בטחול בצד העב, היינו כשמתחיל הלקוי מבחוץ והולך עד לפנים, אבל אם הטחול מבחוץ שלם בלי שום ריעותא אף שמבפנים כולו לקוי בלי שיעור עובי ד"ז כשירה דחסרון מבפנים לא שמי' חסרון (ט"ז, פרי"ח).

סימן מד

סעי' א'. בג' כליות — אפי' דבוקים במקום החריץ, דניקב כשר אפי' הגיע למקום החריץ (בי"ז).

ניקבה — וה"ה נחסרה. ואע"ג דהמססה דלקמן דטריפה משום דכאלו אינו, אי"כ כ"ש נחסר, הרי כתב הרא"ש הטעם דביותר מזיק לה כאב הלקותא שיגדל הכאב ומפסיד גם מקום החריץ, משא"כ בנחסר (ט"ז). כתב באו"ה ניקב הכלייה דווקא ע"י מחט, אבל ע"י חולי לא גרע מנתמסמס דלקמן. וצריך להתיישב בדבר, מאחר דהפוסקים כתבו סתמא נקבו או נחסרו כשירה, משמע דאין לחלק (בי"ת, ש"ך).

או נחתכה — עיין לקמן ס"ב.

עד מקום כו' — ועד בכלל כשירה (ש"ך וט"ז).

מקום חריץ כו' — לובן שתחת המתנים שנבנס תוך הכליות (רשב"א). שהגידים מעוררים שם והיא אמצעית הכלייה (רש"י).

סעי' ב'. לקתה הכלייה — והוא שמחמת חולי לקה הבשר ונתמסמס עד

פסקי דינים

שהרופא גוררו ומעמידו על בשר חי. ואע"ג שנטלו הכליות כשירה. גמירי דע"י המסמסה טריפה (גם בריאה פסול כמ"ש לעיל סי' ל"ו). ואע"ג דניקב או נחתך אפי' הגיע למקום חריץ כשירה. כי יותר מויק לה כאב הלקותא מכאב החתך או הנקב (רא"ש). והכא לא בעינן שתתחיל המסמסה מבחוץ, אף ע"ג דבריאה חסרון מבפנים לא שמי' חסרון. הכא מאחר שעיקר הלקותא אינו אלא במקום חריץ, א"כ כשהגיע המכה בלובן הכוליא אין זה חסרון מבפנים אלא בחוץ, שהרי הלבון שתחת המתנים נכנס בתוך הכוליא ואח"כ יוצא מן הכוליא לחוץ וגלוי הוא (רש"ל, ט"ז).

עז הלובן — לאו דווקא, דבעינן שיגיע תוך הלובן (ש"ך שכ"מ בש"ס ופוסקי').
מכת חרב — היינו אפי' לא נבקעה לשנים, דבנקעה לשנים אפי' בדרך אחר טריפה, דכתיב יפלה כליותי, ובכלל לקותא הוא (רש"י דמ"ג). ולא היינו נחתך דבסעי' א' דכשר, דמכת חרב היינו כדרך שמכין בחרב בכה, והיינו לקתה הכוליא, אבל נחתך בנחת כשירה (ש"ך, ובי"ח וט"ז כתבו דהכא מיירי בנקעת לשנים, דאל"כ היינו נחתך דכשר).

עז הלובן — היינו תוך הלובן דווקא כדלעיל, דעיקר הטריפות תלוי בלובן, ולהכי כתב לקמן סעי' ג' שאם לא היתה הלקותא אלא בלובן לתוד טריפה (ש"ך וכ"כ הט"ז). ודעת הר"ש בן חפני וראבי"ה בהג"א דדווקא בלקותא דחרב אמרינן דבעינן שיגיע הלקותא למקום חריץ, אבל לקותא שנתמסמס או מוגלא או עכורים וסרוחים אפי' לא הגיע למקום החריץ טריפה (וכן נבקעת לשנים, אפי' שלא במקום חריץ טריפה). ולפי"ז אפי' במעט מוגלא רחוק הרבה ממקום חריץ טריפה (ש"ך). וכן ראוי להורות למעשה (ט"ז).

ואם לא הייתה הבועה מבחוץ — אלא מבפנים צריך שתגיע הליחה למקום חריץ (וע"ז אמרינן בגמ' מליא מוגלא, דמשמע דמלאה בעינן דהיינו שיגיע למקום חריץ), אבל אם הבועה בולטת לחוץ ויש בה מוגלא, אפילו לא הגיע למקום חריץ טריפה (רש"ל, ט"ז).

אפילו הגיעו ללובן שבה — דלא גרע מניקב או נחתך, דאפי' הגיע למקום חריץ כשירה, וההיא מעשה דבהג"א המעשה הי' כך (ט"ז).

דם דינה כמים — מדלא חשיב דם בהדי סרוחים ועכורים (הג"א). דמים זכים לאו דווקא ליחה לבינה אלא כל שאינם עכורים ממש מקרי מים זכים, מאיזה מראה שיהי'. ולכן מראה כרכומי כמראה הדבש כשירה (בי"י). וד"מ כתב דטעמא דדם הוא כמ"ש האו"ה כיון דהכוליא כולה דם אין זו לקותא, אבל במראה הדבש יש לפסוק כמ"ש הרשב"א דמים עכורים מקרי, דמחוי בשר הכוליא הוא שנתערב בהם, דמים עכורים היינו שנתערב עפרורית המים בהם כמעין גרפש, וכן כאן אם לא שנתערב בהם מחוי הכוליא לא נעכרו, ומים זכים היינו ליחה לבינה ומים ואע"פ שיש להם לדון ולהקל, בשל תורה הלך לחומרא, וראוי לאסור, עכ"ל הרשב"א בתשובה, וזה דעת רמ"א שהגי' לאסור כמראה הדבש, ולא הגי' לאסור בדם (ש"ך וכ"ד הט"ז).

כרכומי — מראה געל שהוא כשר, כמש"ל סעי' ח' (ש"ך).

שלחן סימן מד ערוך

שנמצאו בה מים עכורים או טרוחים הרי זו טריפה וזהו שיגיעו עד הלובן אבל אם נמצאו בה מים זכים כשרה אפי' הגיעו ללובן שבה (ואפי' נמצאו המים זכים נשלחופית קטנה ככוליא כשר) (מרדכי פ"ט) והוא נמצא בה דם דינה כמים והוא נמצאת מלאה מים שמראיהם רע אבל לא היו עבים ועכורים אלא מראיהם כרכומי כמראה הדבש כשרה וי"ש מי שאוסר (והכי נהוג): ג האם לא היה הלקותא אלא בלובן אע"פ שכל שאר הכוליא בריאה טריפה: ד שנמצאו ככוליא אכנים כשרה: ה יכוליא שהקטינה טריפה. וכמה תקמן ותמרף בבהמה דקה עד כפול ופול בכלל טריפה ובגסה עד כענבה בינונית וענבה בכלל טריפה כדוקא שהקטינה מחמת חולי אבל היתה קטנה בתולדתה כשרה וזהיכי ידעינן אי הוי מחמת חולי או לא אי חוינן שהקרום שלה כוונן בידוע שמחמת חולי הוא ואם אינו כוונן אלא שעשוי כמדת כוליא מוכחא מילתא שמתחלת ברייתה היתה כך וכשרה: ו מיש מי שכתב שכשאמרו ניטלו הכליות כשרה היינו כשניטלו ביד או כשנבראת כך אבל אם ניטלה על ידי חולי כיון שהקטינה לפחות מכשיעור כבר

ב א ר ה ג ו ל ה

דטור וכ"כ הרש"א נת"ה. ההג"א נש' נה"ג ולו"ה כלל כ"ג וכל זו. ונ"י מדנרי הג"א. זתשונת הרש"א. חנ"י ממשמעות הגמרא וכדין הוריקה הכנז נכזית נמקום שהיא חיה. טהרוקת ול"ח נשם מעשה וכו'. יתסקנת הגנורל שס דף כ"ה. כהר"א ש"ס והרש"א נת"ה וש"פ וכ"מ מדנרי רש"י. לל' הר"ן שס. מכלל זו לפי דעת הראש"ד.

פסקי דינים

סעי' ד'. אבנים כשירה — כי משם יורד לגיד הצרוה עכ"ל הרוקת. ומשמע דאפי' נמצאו במקום חריץ כשירה. וכ"כ בת"ח. דמאחר שדרך האבן לגדל בכליות, והוא מהל' הרופאים. אין להטריף אפי' במקום חריץ. ודעת הא"ח שמביא ב"י, דבעי' שלא יגיעו למקום חריץ (ש"ך).

סעי' ה'. כפול ופול בכלל — דכל שיעורי חכמים להחמיר במידי דאורייתא. ואי אמרינן עד ועד בכלל הוי חומרא אמרינן. וכן אפכא (ר"ן). ובה"ג כתב דכפול וכענבה כשירה. וכ"ד ראב"ן וא"ו, דלא כפי' מהרי"ן חביב דקאי על עובי הכוליא (ש"ך וט"ז).

סעי' ו'. ואיך תחזור להכשירה — ורש"ל חולק ע"ז, דלמה לא תחזור לכשרותה מעצמה, דווקא בידי אדם אמרינן גבי צומת הגידין שאינו חוזר להכשירו. והרי בריאה דאנקבא וסביך אח"כ בבשרא מכשרינן אעפ"י שקודם הסיבוב היתה טריפה עכ"ל. וליתא דליך כלל לריאה דעיקר טריפותה משום נקב וכבר נסתם הנקב, משא"כ הכא. ועוד דהתם שאני דסתימא דמעיקרא הוא, כדפירש"י ז"ל וכמ"ש לעיל סימן ל"ו (ש"ך וכ"ד הטי"ז ע"י בו).

שלחן

סימן מד

ערוך

נאסרה ואיך תחזור להכשירה כשגמרו לכולת ולהמק ולפי זה צריך לבדוק אם הכים שלהם מלא חלב ניכר שזה תחלת ברייתה וכשרה ואם נמצא שם חלל ומקום ריק ניכר שהיו לה כליות אלא שנימוחו וטריפה: ז נאם היו ג' כליות או יותר והקמינו היתרות ונשארו שתיים כהלכתן שלא הקמינו כשרה: ח שיש מי שכתב דלובן בכוליא לקותא היא וכל שינוי מראה פוסל בה: ט כוליא שהאדימה כולה או מקצתה כשרה: י מאין טריפות בכוליא של עוף:

ב א ר ה ג ו ל ה

נהג"א. טור גס נעה"ע. עהרוקת. פטור גס רש"א גס גזולי המורים והוא הרמז"ס צפ"י מה"ש ולגור גס מהרי"ל:

פסקי דינים

סעי' ז'. כשירה — דווקא כשהשלישית אינה עומדת בשורה עם השנייה אלא במקום אחר, אבל אם עומדת זו אצל זו ולקתה א' מהם מאן לימא לן שהיתירה לקוי, דלמא שאינה יתירה לקוי והו"ל לקותא בכוליא דטריפה. וכ"כ הב"ח. והט"ז כתב דוודאי שם יתירה על כל א' מהם, וכל שנשארו שתיים כהלכתן אמרינן שהם הכליות שלה עכ"ד. ורש"ל כתב להפך דאם הג' אינן עומדות בשורה א' ולקתה א' מהב' טריפה (ובהכי מיירי ראב"ן שכתב כשיש ג' כליות והקטינה א' מהן טריפה). וצ"ע לדינא (ש"ך).

סעי' ח'. דלובן בכוליא — ולא גמרינן מריאה שאין הלובן פוסל בה. שאין מראיתן שוה, שהרי מראה הריאה מושכת ללובן והכוליא לאדמומית (אלא דקשה מדלא פריך והרי לובן כו'. — בה"ט). וצריך שיגיע הלובן למקום חריץ ובמה נכר דלקוי הוא, והלא כבר הוא לבן, וי"ל כיון דא"א למיקם עלה דמילתא טריפה מספק דספק דאורייתא הוא (רש"ל וב"ח).

פוסל בה — אע"ג דכל שאר האיברים אין שינוי מראה פוסל בהן חוץ מריאה שאני כוליא דלקותא פוסל בה, ושינוי מראה הוי לקותא כדאיתא בש"ס וכמש"ל סי' ל"ח (ש"ך).

וירוק ככרתי — אינו בכלל שינוי מראה שאינו לקותא כלל, כדאמרינן גבי ריאה, מטעם שלא נפל בו דמו, והיינו ירוק גרין או בלאו, אבל ירוק געל אין להתיר דהא לענין דם גדה קיי"ל לקמן סי' קפ"ח דאינו נוטה לאדמומית אפי' לקולא, וכן משמע לעיל סימן ל"ח גבי ריאה (ט"ז ש"ך לפי דעת הטור דלא כת"ח). דעת הט"ז להטריף בשינוי מראה בכוליא אע"פ שלא הגיע למקום חריץ, כמ"ש בריאה בשינוי מראה לעיל בסי' ל"ח, מטעם דסופו לקלקל הכל עכ"ד.

סעי' י'. כוליא של עוף — שהרי טריפות שבכוליא וטחול לא מנו אותם

שלחן סימן מה ערוך

מה. דין אם ניטל השליא. וכו' ב' סעיפים:

א אבהמה או עוף שניטל האם שהולד מונח בה כשרה: הנה וכו' ש יקנז דכשר ויש מחמירין לאסור נתיקנז או נימוק (תוס' ורוקח והנהגת ש"ד סי' פ"ח נזס ח"ז וכו' כלל כ"ה) ויש להחמיר אם לא נמקום הפסד מרונה: ב ניטלה שלחופית שמי רגלים נקוים לתוכה בכשרה ויש גאוסרין.

ב א ר ה ג ו ל ה

אמשנה חולין דף כ"ד ונגמרא כ"ה. בטור נזס רלנ"ן וכן הסכים הרא"ש. גזס נזס ר"ח וכ"פ נזערים והגמ"י פ"ח מה"ש נזס התוס' וכ"כ הרוקח:

פסקי דינים

חכמים בבהמה כדי שיהי' כנגדן בעוף, ולפיכך לא נתנו חכמים לכוליא שהקטינה שיעור בעוף (רמב"ם). ואע"פ שיש לדון ולאסור, כבר הורה זקן (רשב"א). והטעם שכליות העוף סגורים בעצם ואין מגיעים שם בני מעיים (מהרי"ל, אגור). ומטעם זה התיר הר"ש תרנגולת שנפחה כוליתה כביצת תרנגולת ושחורה כדיו (א"ח). לפי שאין שום טריפות נהג בהם, ואין להחמיר בהם יותר מאילו ניטל ונחתך (אגור שם).

סימן מה

סעי' א'. או עוף — שנוטל המעי שהביצים מונחים בו. ובגמ' במעשה דר' סימאי ור' צדוק מספקא לן אי הורו בטרפחת לאיסורא כר' טרפון שהאכילה לכלבים (סנהדרין ל"ג). וכתב ר"ח דכיון דסלקא בתיקו אזליגן לחומרא, ואע"ג דחשיב לר"ט טועה בדבר משנה, יש לחלק בין בהמה לעוף שחיותו מועט (תוס'). והתוס' לא גרסי הכי, והעלו דניטל הטרפחת אפי' בעוף כשירה, וכ"ד הרא"ש והרשב"א והר"ן. ושלא במקום הפ"מ יש להחמיר כדעת ר"ח (ש"ך וט"ז). כ"ש ניקב — לפי הכלל דקיי"ל סי' נ' כל אבר שניקב טריפה כשי"כ ניטל, וא"כ אם הי' ניקב טריפה הי' גם ניטל טריפה (ד"מ). ויש המחמירים — הוא הרוקח. וליתא דמנין לו לחלק בין נימוק וניטל. ואין להוסיף על הטריות (ב"י, רש"ל). וכ"מ בתוס' דמ"ח ע"א ואגודה שם (ש"ך). אלא שלא במקום הפ"מ יש להחמיר (ט"ז, ש"ך דלא כהב"ח).

אבל בנטלה האם לכו"ע כשירה — וכן בנחתך, כדאיתא בש"ס בהדיא (בסנהדרין שם).

אם נמצא מחט תחוב בשלל של ביצים דינו כדין מחט שנמצא בחלל הגוף (רש"ל, ט"ז).

סעי' ב'. כשירה — לפי שלא מצינו טריפות זה בגמ', ואין להוסיף על הטריות. ומקום חיבור השלחופית הוא בין דיבוק הירכיים אצל החלחולת ומתמצין

שלחן סימן מה-מו ערוך

(והכי נהוג לטרוף אפילו נתיקב) (טור נשם ר"ח והגמ"י פ"ח מה"ש נשם התוספות ריש דף ת"ח ולאגודה וכו"ה נהגהה ש"ד סי' פ"ח נשם א"ז וד"מ נשם מהר"א"י ומהרש"ל נל"ו שלו סי' נ"ו נשם ראני"ה ור"י):

מו. דיני מריפות בבני מעים. וכו' ו' סעיפים:

א. אניקבו הדקין מריפה ואפילו ליחה שבהן סותמתן אינה סתימה ואפילו היא דבוקה בהן הרבה עד שאין יכול להוציאה אלא על

ב א ר ה ג ו ל ה

אמסקת הנמרל חולין ד"כ דלין הלכה כרשנ"ג נזה.

פסקי דינים

לתוכה מי המשקין פסולת הגוף, ואף אם נטל מי השתן מתמצים למקומן, ואין להם כח לחזור לגוף אלא יוצאים לחוץ, כמו חלחולת שניקבה וירכיים מעמידים אותה, וכן שמעתי שיש בני אדם שמי רגלים שלהם יוצאים תמיד, ואומרים הרופאים שהשלחופית שלהם ניקבה או ניטלה, והמים המתמצים מן הגוף יוצאים מיד בהגיעם למקום השלחופית, ואותם בני אדם חי' כמה שנים (רא"ש). ויש אוסרים דשמא הוי בכלל נקבו הדקין (תוס').

סימן מו

סעי' א'. ליחה שבהן — הוא הצמר העשוי כגלד שגוררין אותו מבפנים (ר"י ב"י).

חלב טהור — כגון דקים שנקבו וחלב הכנתא סותם את הנקב כשירה דחלב טהור אדוק הוא מאוד (מחובר יפה בבשר), אבל חלב טמא, כגון כרס או המסס שניקב וחלב המכסה את הקרב סותמן אינה סתימה, לפי שאינו חיבור דלא מיהדיק שפיר אלא תותב כשמלה (רש"י). ואפי' מחט תחוב בנקב וחלב טהור סותמו כשר (ש"ך). ובשר גמי סותם (רמב"ם). וכתב בא"ה דדווקא בדבר שנקובתו במשהו מהני סתימת חלב או בשר דהא בכ"ש שאינו מפולש סגי, אבל בדבר שצריך שיעור לנקובתו ולחסרונו, כמו נקובת הטחול בסומכי' דלא סגי שיהי' נשאר שלם במשהו למעלה אלא צריך שישתייר חלק גדול כעובי דינר זהב, וא"כ אם נקבה ולא גשתייר כעובי ד"ז לא מהני סתימת חלב או בשר, דדילמא אינו סותם כ"כ כעובי ד"ז אלא מבשר הטחול עצמו צריך שיהי' כדינר זהב, וכן בכל דבר שיש שיעור לחסרונו (ט"ז ש"ך בפ"י א"ה). וחלחולת דלקמן סעי' ה' שאני כמ"ש לקמן, ובשר סותם היינו דווקא בבשר שאצלו בתולדתו, כמו הדרא דכנתא דבסמוך וסימפונא דאינקב לחברי', דאליה לא עדיף משומן דאינו סותם ככה"ג כמ"ש בהג"ה (ש"ך). וט"ז כתב דבבשר סותם אפי' בשל אבר אחרי, כמו ריאה שנקבה ודופן סותמתה.

שלחן סימן מו ערוך

ידי הדחק בואם חלב טהור סותם כשרה שכל חלב טהור סותם. טמא אינו סותם גחון מקרום שעל חלב וחלב שעל גבי *הכרכשתא (פי' מעי הדנוק צפי הטנעת) שאע"פ שהם טהורים אינם סותמים וחלב חיה שכנגדו אסור בבהמה אינו סותם הוהעוף כל שומן שלו סותם: הגה ואינו סותם אלא צאתו אצל שהשומן דנוק צו נתולדתו אצל אס סותם נקב של אצל אחר לא מקרי סתימה וטריפה (נ"י צ"ש תוס' והרא"ש והרשב"א):

ב יצאו הדקין לחוץ והוחזרו מאליהן כשרה ואם החזירן אם נתהפכו אף ב א ר ה ג ו ל ה
בשם מ"ט וכרנ. גמימאל דרנ נתמן שס וכתרתי ליסני דאיתא שס. דנעיל דר' זירא שס ונפשה. ההתוס' שס צ"ש ר"י וסייס שס דמיהדק שפיר. ומשנה שס ד' כ"ו וכלוקימתא דרנ שמואל צר ינתק שס.

פסקי דינים

שעל חלב — שהוא עשוי ככובע ולא מיהדק שפיר, כמ"ש בס"י מ' (ט"ז).
שעל גבי הכרכשתא — היא חלחולת שבסעי' ה' (ש"ך). וחלב שעל גבי עשוי קרטין קרטין חטים עגולים ועשוי ככובע ולא מיהדק (ט"ז).

וחלב החי' — אע"ג דהאי נמי חלב טהור דשרי באכילה, מ"מ אהדוקי לא מיהדק (גמ').

והעוף — שלא מצינו כנגדו טמא סותם, דמיהדק שפיר (תוס'). וע"ל סי' מ"ט.
באותו אבר — כגון דקין שנקבו והכנתא סותמו שהוא שומן שלהם ותמיד שוכבים בו ואדוק הוא מאוד והוי סתימא מעלייתא, אבל חלב של אבר זה הסמוך לאבר אחר, כגון ריאה הסמוכה בשומן חלב, סתימא זו אינה כלום דאין שומן לריאה ואין זה שומן שלה, ואפי' בחלב העשוי ככובע לא אצטריך למעוטי אלא בחלב שגידולו על אותו אבר כטרפשא דליבא (תוס' רא"ש רשב"א דלא כרש"י).

סעי' ב'. הוחזרו מאליהן — דכל שנבנסו מאליהן חזקה שנבנסו כסדרן בלא היפוך, אבל אם הכניסו שוב אינה יכולה לחיות דכתיב הוא עשך ויכוננך מלמד שברא הקב"ה כונניות באדם (לשון בסיס) שאם נהפך א' מהן (שירדו מבסיסו ושוב אינם מתיישבים) שוב אינם יכולים לחיות (גמ', רש"י). ואם אותן שהחזירן לא אסיק אדעתיה לדקדק בזה וכה"ג חיישינן שמא נתהפכו, אבל אם ידוע שלא נתהפכו כשירה (ש"ך ל"ח).

ונמצא מהופכין טריפה — ודעת ראב"י דאם לא יצאו לחוץ כשר בין נתהפכו מעצמם בין ע"י אחר (הגהש"ד רש"ל ש"ך).

שום ריעותא — אין ר"ל שלא יהי' ניכר שום ריעותא עכשיו, שהרי אין לך ריעותא גדולה מזו שנמצאו המעיים בין עור לבשר, אלא ר"ל שלא יהי'

שלחן סימן מו ערוך

ע"פ שלא ניקבו טריפה שא"א שיחזירוהו כמות שהיו אחר שנהפכו ואינה חיה וה"ה אם לא יצאו ונמצאו מהופכיין טריפה: (ל' רמז"ס פ"י מה"ז דין ט"ו) הגה וכן אם נמצאו המעים זין עור לנשר ונמצא תפור אם יש לחוש שילאו ונתהפכו חזל אם לא נמצא אם תפירה ולא ניכר אם שנקרע ולא היה ניכר זה שום ריעותא כשרה (א"ו הארוך כלל כ"ה): ג' זהדרא דכנתא (פ"י המעים דקין סונזין סניז לשומן שלהם הנקרא אנטרילויא) שניקב אחד לחבירו כשרה שחבירו מגין עליו הוא"צ לומר אם ניקב לכנתא שהכנתא חלב טהור הוא וסותם: ד' טמחט שנמצאת בדקים טריפה דחיישינן שמא ניקב: ה' חלחולית

ב א ר ה ג ו ל ה

זמיתרא דרז נחמן ס דף מ"ח. חטור. טהר"ן ס.

פ פ ק י ד י נ י ם

ניכר ריעותא מחיים, דהיינו שהלכה בטוב קודם שחיטה, דליכא למיחש לריסוק איברים ונפילה (ש"ך דלא כלי"ח ע"ש).

סעי' ג'. לחבירו — ולא ניקב חיצון שבכולם (רש"י). ואפי' החיצון אם הכנתא סותמו כשר (ב"י).

סעי' ד'. חיישינן שמא ניקב — כדחיישינן במרה מתוך שהולכין בהיקף וקרומן רך יש לחוש שמא אוכלים ומשקים שהולכים בהם דחקה וניקבם, ונקב משהו אין לו בדיקה עכ"ל הר"ן, ולמאן דמכשיר במחט במרה כמש"ל בסי' מ"ב מכשיר גם כן, ולפיכך כתב באו"ה מעשה שנמצא מחט בדופני הדקין לארכן (פירש"י תחובה אורך המחט בעובי הדופן לארכן — רש"ל) ולא ניקבו לחוץ והכשירוהו, דאורח"י הוא ליכנס דרך חלל הוושט (משא"כ בבית הכסות עיי' לקמן סי' מ"ח) עכ"ל, ובהג"ה שם בשם הגאונים דדווקא נמצא באורך הדקין כדרך המאכל (פ"י מונחת בחלל הדקין) ואינה תחובה עכ"ל ד"מ, ודעת הש"ך להתיר בהפ"מ כשנמצא לאורך הדקין כמ"ש או"ה, דדווקא במרה חיישינן כיון דלית לה דוכתא למיפק אלא מונחת במרה כל שעה, משא"כ בדקין עכ"ד, והט"ז כתב דיש להחמיר בנמצא בחלל הדקין אם ראינו שהתחילה קצת לינקב, כיון דהר"ן אוסר אפי' במונח ואינו תחוב כלל, אין להקל כולי האי אפי' בהפ"מ.

סעי' ה'. במשהו טריפה — וחלב שלו שהוא טהור אינו סותם, כמ"ש בסי' (ט"ז).

במקום שהוא דבוק בין הירכים — שהירכיים מעמידין אותה (סותמין אותה שהרי אדוקה בהן — רש"י). ואעפ"י שבכל דבר שיש שיעור לחסרונו לא מהני סתימת בשר, הכא שאני דהירכיים מעמידים אותה, הואיל ודרך המאכל לירד למטה שוב אין דרך הרעי היוצא דרך הנקב לחזור לאחוריו וליפול תוך

שלחן סימן מו ערוך

והוא מעי האחרון שהוא שוה בלא עיקום והרעי יוצא ממנו יאם ניקב במשהו טריפה כמו שאר מעים כמה דברים אמורים שניקב לחלל הכמון אבל אם ניקב במקום שהוא דבוק בין הירכים כשר ואפילו נימל כ"מ הדבוק בין הירכים כשר והוא שישאר ממנו כמלא ארבע אצבעות בשור הגדול ובדקה לפי שיעור זה הגדול לפי גדלו והקטן לפי קטנו ואם באותם ארבע אצבעות ניקב כיש אוסרים במשהו לויש מכשירים עד שינטל רוב רחבו: ו מאם סירכא יוצאת מהדקין או מאחד משאר איברים שנקובתן במשהו ונסרכה לדופן או למקום אחר כשר דלא אשכחן *בועה וסירכא אלא בריאה: הנה ומ"מ יש לדקדק שלפעמים ימלאו זועות הרנה ועל ידן נסתמו המעיים ולזו הוא טריפה ויש לנדוק ע"י קש או נוזה אם נסתמו (גם זה שם):

ב א ר ה ג ו ל ה

יש דף ל' וכרנא משמיה דרז נחמן. כטור נשם י"א וכ"פ הרמז"ס נפ"י מה"ש וכ"כ מדברי הרש"א זת"ה וכ"כ ר' ירוחם וכ"מ מדברי הר"א"ש. לשם נשם הרז ר' יונה. (ומהרי"ן חנינ). מתה"ד נשם א"ת. [וכתב מהרש"ל שכל מקום שאמרו חכמים ניקב טריפה נריך לפתוח הנועה ולא נשאר העור שלם תחתיו כשר זין מים זכים זין מים טרוחים אצל אם הנשר רע הוי כנקב אצל זריאה נוהגין להכשיר ולא נדקין נמידין:

פ ס ק י ד י נ י ם

חלל הגוף, מפני שמקום דחוק הוא השדרה מלמעלה ועצמות האלי' מכאן ומכאן מחוברים בהסתום (רש"י — ש"ך ס"ק ג').

ד' אצבעות — ויש מפרשים בטרא דתורא הוא ב' אצבעות (תוס', ר"ן, ש"ך).

ובדקה — דהיינו צאן, כשיעור קישור החיצון של אצבע הגדולה דהיינו ב' אצבעות (ראב"ן). ואחד לגבי גדי וטלה כשר (רוקח וש"ך).

במשהו — ובהפ"מ יש לסמוך איש מכשירין עד רובו, עיי' מ"ה ובד"ה (ש"ך).

רוב רחבו — רש"ל פי' דבעינן שינטל הרוב מכל אותן הד' אצבעות כפי מה שהוא, אם נוטל הרוב בין הכל טריפה ואם לאו כשירה, כגון אם הוא ד"א אורך וד"א רוחב או אינה טריפה אם ניטלה ממנה רצועה רוב האורך דהיינו רחבו משהו וארכו ב' אצבעות ומשהו, וכן אינה טריפה בנטלה ממנה רצועה כזו לרחבו לחוד, אלא בעינן שינטל מכל אותן הד' אצבעות שהוא הנק' תפיסה שהוא ב' אצבעות ומשהו על ב' אצבעות ומשהו (נה"כ בפ"י דבריו). ודעת הש"ך דאף אם רוב רחבו הוא פחות מב' אצבעות ומשהו מטריף נמי ברוב רוחבו לחוד, וכן ברוב אורך לחוד שהוא ב' אצבעות ומשהו (עש"ך).

סעי' ו'. ונסרכה לדופן — ובדקו המעיים מבפנים ולא מצאו שום ריעותא שהעור שלם ואינו רע (תה"ד).

ימצאו בועות הרבה — ויש לחתוך הבועות ולראות אם ימצא בהן לחות לקותא הוה וטריפה, ר"ל בענין שהבשר שתחתיו נתמסמס, אבל כשתבשר

שלחן

סימן מח

ערוך

מח. דיני טרפות בקיבה ובכרס וכו' י"ב סעיפים :

א אקיבה (קיבה) הוא כים שנמעי הנהמה שהמאכל נכנס לכרס ונסוף הכרס שקורין פלגן עשוי ככונע וקרוי צית הכוסות והמאכל נכנס מנזית הכוסות להמסס וממסס לקיבה ומסקינה לדקין) שניקבה טרפה בואם החלב *שעל היתר סותם הנקב כשרה אבל שעל הקשת אינו סותם: **ב** גכרם שניקב טריפה דואין לו דבר שיסתום אותו שהרי החלב שעליו אמור: הנה תולעים שנמלחו בכרס כשר ומן הפרש הן גדילים או הנהמה אכלה אותן (ש"ד סימן מ"ז): **ג** הבשר החופה את רוב הכרס והוא המקום מן הבטן שאם

ב א ר ה ג ו ל ה

אמשנה חולין מ"ב. בשם מ"ט ו'י' וכלישנא קמא לחומר'ה הרי"ף וכו' מ' מדברי הרמז"ס זפ"ו. [פי' שהקינה עשויה כקשת ומצחון קרוי קשת ומנפנים לעגול קרוי יתר]. גשם נמשנה. דל' הרמז"ס זפ"ו מה"ש דין י"א. הל' הרמז"ס זפ"ט מה"ש

פסקי דינים

שתחתיו יפה, אין טעם כלל לאסור (ש"ד). ותרנגולת שיושבת על הביצים יש להחמיר בהן יותר מחמת חלישותן (ד"מ ב' הג"ה אר"ה).

סימן מח

סעי' א'. שעל היתר — הקיבה עשויה כקשת, וחלב שעלי' מבחוץ נק' דאקשתא, וחלב שמבפנים לעיגול נק' דאיתרא כלומר שבמקום יתר שעל הקשת ופליגי ר"י ור"ע, ובני בבל נהגו כדברי האומר דחלב טמא הוא דהוא קלוף ונקטף, וכמש"ל סימן ס"ד בהג"ה די"א דמדינא אסור דאיתרא, אבל לענין סתימא כיון דבני א"י אכלי' לי' דמחוקי לי' בחלב טהור, לדין מסתם לא סתימ, בתמי' נהי נמי דלא אכלינן לי' דבתר ב"ב גררינן, להכי מיהא מחוקינן לי' בחלב טהור להיות סותם (רש"י), והרמב"ם פי' יתר, חוט משוך כמו יתר, כמש"ל סי' ס"ד.

סעי' ב'. ואין לו דבר כו' — ואפי' ניקב במקום שהטחול דבוק בו אין הטחול סותמו, דקרום שעל דד הטחול המחובר לכרס חלב טמא הוא, כמש"ל סי' ס"ד, ואפי' במקום דק של טחול יש עכ"פ איסור חלב ואינו סותם (ט"ז). **החלב שעלי'** — פי' חלב הדבוק בכרס עצמו שהוא תחת הפריסא, שקורין טרפה לייליד, נחלקו בו ר' יואל ור' אפרים וקיי"ל כר' אפרים, כמש"ל סי' ס"ד, וכיון דלר"א חלב גמור הוא ועונש כרת, לאו חלב טהור מקרי אפי' לענין סתימה (ט"ז סי' ס"ד).

שנמצאו בכרס — פי' מונחים מבפנים, ואם יוצאין לחוץ ואינו ידוע אם יצאו קודם שחיטה, דינם כמו בריאה לעיל סי' ל"ו (ט"ז, ש"ד).

סעי' ג'. בשר החופה — זהו קרום עב העובר על כל החליל, וישנו מן החזה

ערוך

סימן מח

שלחן

יקרע יצא הכרס אם נקרע בשר זה מריפה אע"פ שלא הגיע קרע זה לכרס עד שנראית אלא כיון שנקרע רוב עובי הבשר הזה או ניטל מריפה וזכמה שיעור הקרע הזה בארכו אורך טפח ואם היתה בהמה קטנה ונקרע רוב האורך הבשר החופה את הכרס אף על פי שאין באורך הקרע טפח מריפה הואיל ונקרע רובה: ד האם נקדר הבשר הזה בעיגול או באורך אם היה יתר מכסלע והוא כדי שיכנס בו ג' גרעיני תמרה זו בצד זו בדוחק אם יש בה אוכל הנשאר סביבותיה כשאוכלין אותה או בריוח כשאין בהם שום אוכל כלל הרי זה מריפה שאם ימתח קרע זה יעמוד על טפח: ה האם נתמסמס בשר זה

ב א ר ה ג ו ל ה

דין ה' ו' מהמנהג שם מ"צ וכדמפרש לה ר' יוסי נר תנינא לחומר דף כ"ג וכ"כ הרש"א נ"ח נ"ה והר"ש ג"פ והמרדכי. וכרני יהודה נמשנה שם וכדמפרש לה שם ר' נתימין נר יפת וכו' הרי"ף והרמב"ם שם ג"פ. זוכתה הנ"י וכו' דה"ה לרוב רחבו דה"ה סתמא תקן. חל' רמב"ם שם מיימרל דרנ ננינא וכו' ודרנ יוסף שם. טמיימרל דרנ יהודה וכו' שם דף מ"ג וכפ"י רנינו אפריס הר"ש ג"פ והרש"א נ"ח.

פ ס ק י ד י נ י ם

ועד הירכיים, והכרס הקרוי פנצ"א מיעוטו נחבא בצלעות החזה ורובו תחת אותו קרום, ורואים כמה יש מן אותו הקרום כנגד רוב הכרס, ואם נקרע שם רוב ממה שיש כנגד הכרס מריפה (בבהמה קטנה כדלקמן — רש"י). ואם במקום הכרס כלה ולמטה נקרע אותו קרום כשירה (שם).

שאם יקרע — דווקא ע"י חולי, אבל אם נעשה ע"י קרץ מריפה במפולש אפי' בפחות מטפח, וטעם שמא נקבו המעינים כמ"ש בס"י נ"א (ט"ז).

רוב עובי הבשר — זהו דעת הרמב"ם, אבל הרשב"א השיג עליו וכתב דלא מטרפא אלא בנקרע מפולש משני עבריו עד שנראה הכרס הפנימי. וכן דעת רש"י ורי"ו (ובה"ג ומרדכי בשם ראב"י והוא האיכא מ"ד ברי"ף) (ש"ך וכ"ד הט"ז).

או ניטל ממקומו — שיש בו חסרון (ש"ך). ועיי' לקמן סעי' ד'.

רוב אורך — וה"ה רוב רוחב (ב"י, ד"מ). וה"ה בבהמה גדולה ששיעורה טפח אין חילוק בין ארכה לרחבה (ש"ך).

סעי' ד'. או באורך — פי' שנחסרה במפולש באורך, וכשתעשה מן האורך עיגול יהי' כסלע. ובסעי' ג' דניטל בארכו טפח מריפה, מיירי אפי' היכא שהרצועה אינה רחבה בענין שאם תעשה ממנה עיגול לא יהי' שליש טפח, ואפי' כיון שארכה טפח מריפה (ש"ך דלא כד"מ, שההיקף של האורך משערינן כהיקף העיגול, דאיכ' הו"ל למימר בגמ' נקדרה צריך בהיקפו טפח, ול"ל למימר כסלע, ודו"ק).

שלחן סימן מה ערוך

עד שהרופא גוררו חשוב כניסל: הנה ואין לנו נקיטין נזר שהרופא גוררו ולכן כל מקום שנשתנה מרלית הנזר דינו כניטל. (מרדכי ונ"י נשם הנהות מיימוני):
 וימחם שנמצא בחלל הקיבה או הכרס דינו כמחם שנמצא בבית הכוסות: ? כהמסס ובית הכוסות דבוקין זה בזה ואם ניקבו במקום חבורן אפילו הנקב מפולש מזה לזה כשרה ואם הנקב בשאר צדדים שאינם דבוקים יחד לאם הנקב מפולש מעבר אל עבר טריפה ואם לאו כשירה בין בהמסס בין בבית הכוסות: הנה ויש אומרים בהמסס אפי' נלא נקב מפולש (טור נשם רש"י ור"י הארוך ות"ה) והכי נהוג אם לא נמקום הפסד מרובה שאלו

באר הגולה

ינ"י לדעתו נשכ"כ הרשנ"א נתשנה. כמשנה שם דף מ"ג וכפירוש רש"י שם. לחוס' נשם ר"ת שם נשנת דף ל"ו וכן הפסכים הרשנ"א והר"ן והמרדכי נשם ראני"ה נשם אביו והטור.

פסקי דינים

אם יש שם אוכל כו' — והרמב"ם וטור לא הזכירו חילוק זה, והטעם דבגמ' אמרינן בציפוי דוחקא כו' ואנן לא ידעינן כמה הציפוי, סתמו הדבר להחמיר אפי' כשנכנסים בלי אוכל כלל (רש"ל, ט"ז, ש"ד).

שאם ימתח קרע זה — אציגול קאי דכל שיש ברחבו טפה יש בהקיפו ג' טפחים, וחוט המקיף את הקדירה לכשימתח יעמוד על טפה, נמצא רוחב הסלע שליש טפה (תוס', רא"ש). וכשנקדרה באורך, אם ימתח בכפל שפתו אל שפתו עד שיהי' כציגול יהי' טפה, כל שיש כסלע באורך (ט"ז).

סעי' ז'. המסס ובית הכוסות — בסוף הכרס שקורין פנצ"א עשוי ככובע וקרוי ביה"כ, ושפת דופןו כפולה וב' דפנות כפולים ואדוקים זה בזה ושומן מחברם, והוא המקום שביה"כ והמסס מחוברין, כשאתה מבדילן יש דופן לזה ודופן לזה ובאמצע הן שופכין זה לזה, והמאכל נכנס מביה"כ להמסס ומהמסס לקיבה ומקיבה לדיקין (רש"י).

אפי' הנקב מפולש — מחללו של זה לחללו של זה כשירה, דבלא"ה שופכין זה לתוך זה (שם).

בשאר צדדים — אעפ"י ששוכב שם ע"ג המסס ומדובק שם בשומן אינו סותם, דחלב סמא הוא (ש"ך בשם התוס').

ואם לאו כשירה — ולא חיישינן שמא ניקב כולו והבריא כדחיישינן בושט, דודאי כרס שהוא נח לעולם, אם איתא דעבר מעבר לעבר בתחילה, כמו שהי' אז כך הי' לו למצוא עתה וגם קרום לא הי' יכול לעלות שם. כי המחט העומד שם הי' מעכבו מלעלות, ומדלא נמצא עתה כ"א מצד א' אי"כ כך הי' מתחילה ולא ניקב מעולם מעבר לעבר. אבל גבי וושט דאכלה ב"י ופע"י ב"י כיון שהוא מתנענע תמיד איכא למיחש שמא מעיקרא נקבו שני העורות ומחמת

שלחן סימן מח ערוך

יש לסמוך למכשירין: ח מאם נמצא באחד מהם תחובה מחט או

באר הגולה

מזרייתא סס דף כ' ודף כ"א.

פסקי דינים

הנענוע חזרה המחט ונכנסה קצת בפנים ואז עלה הקרום מבחוץ, דמסתמא עליית הקרום אינו יכול לעלות כ"ז שהמחט שם עכ"ל הר"פ בהג"ה סמ"ק, וכ"ה ברא"ש בשם ר"ת (ש"ך לקמן ס"ק י"ט).

ויש אוסרים בהמסס — מפני שדופנו דק ואין לו סתימה, משא"כ בביה"כ דחברי' מגין עליו (רש"י). והיה בביה"כ במקצתו שהוא דק ואין לו אלא עור א' (ר"ן ור"י) לדעת רש"י, דלא כהדרישה ש"ך ס"ק י"ג). והתוס' כתבו לדעת רש"י הטעם דחיישינן שמא יצאו לחוץ וחזר והבריא כדחיישינן בושט, ובעובי ביה"כ שיש לו שני עורות הוא דאין חוששין שמא הבריא, אבל בהמסס שדופנו דק וכן אפי' שני עורות דוושט כיון שהם דבוקים זע"ז חיישינן (כ"מ בר"ן וכ"ה בתה"ד סימן קס"ה ע"ש). ולפי טעם זה אינו אוסר כ"א כשהנקב בא ע"י מחט וקוץ או חיישינן שמא ניקב והבריא, אבל אם ניכר שנעשה ע"י חולי ולא שלט החולי רק במקצת דליכא האי חששא דכשר, או שאכלה מחט בפנינו ושחטוהו מיד ולא נקב לחוץ (ט"ז בשם התוס') אפי' בלא הפ"מ (ט"ז, ש"ך).

אפי' בלא נקב מפולש — ואפילו בדיקה לראות אם ניקבה בחוץ לא מהני אעפ"י שהוא במקום ידוע, דשמא הבריא כ"כ עד שאינו ניכר (ש"ך שכי"ה בר"ן וברשב"א). ומשמע דבהמסס טריפה אפי' ליכא קורט דם מבחוץ, דאי איכא קורט דם מבחוץ או אפי' בביה"כ טריפה, כמ"ש בסעי' ח'. מיהא בעי קורט דם מבפנים, דא"כ נימא אחר שחיטה נתחב בהמסס, דאם איתא דקודם שחיטה נתחב הו"ל למסרד (ש"ך ס"ק י"ד).

סעי' ח'. הופכין אותו ובודקים כו' — והבדיקה היא חיוב לראות אם יש שם קורט דם (וכ"ש אם נקב לחוץ) מבחוץ דהוי כנקב לחוץ כמו בכל ספק טריפות שנמצא בהם ריעותא. ולפי"ז אם נמלח והודח וא"א לבדוק טריפה מכח ספק, וכמ"ש רמ"א לקמן ע"פ תשו' רשב"א כל מקום כו', ולא כמו שמקיל רמ"א בהפ"מ בנמלח והודח, ונמשך אחר פי' הבי' ברמב"ם ורא"ש (ט"ז). והש"ך כתב דהבדיקה לראות אם הוא מעבר לעבר חיוב כיון שהוא נקוב לפנינו מצד א', אבל בק"ד איכא למימר כי היכא דליכא ק"ד מבפנים הי"נ ליכא מבחוץ, ואע"ג דבריאה בסוף סי' ל"ז מצריכים בדיקה, שאני ריאה דקרומיו דקים מאוד ולכן י"א (שהם הרמב"ם והרא"ש) שאין צריך בדיקה כלל, וא"כ אף אנן השתא דלא בקיאינן בנמצא ק"ד, כמ"ש רמ"א לקמן, יש לסמוך אהמקילין בנמלח והודח כיון שהי' ידוע שלא ניקב לחוץ והרי הוא בחזקת היתר, והבדיקה לראות

פסקי דינים

אם יש ק"ד הוא להוציאה מחזקת היתר, א"כ כל כמה שאין ק"ד בבירור כשר. אבל תשובת הרשב"א דלקמן בהג"ה מיירי שניטלה המחט ומפני דקותה לא ניכר מקום נקיבתה וא"א לבדוק אם ניקבה לחוץ לכן טריפה, כיון דצריך בדיקה להכשירה שהרי בספק איסור עומדת שמא ניקב לחוץ וכל כמה דלא בדק לה להוציאה מחזקת איסור טריפה. ודעת הרב להכשיר בהפ"מ אף היכא דנאבד ולא הי' ידוע אם ניקב לחוץ. וכ"ד רש"ל (עיי' ש"ך ס"ק כ"ג כ"ה. וס"ק ל"ב ל"ג. ודו"ק).

עלי' ק"ד — אבל סביבות הנקב כשירה עד שימצא ק"ד נגד פי המחט ממש שנראה שעבר לחוץ וחזר לפניו, ומתוך כך הוא כנגד פי המחט ממש (ב"י, ש"ך).

וטריפה — דאם אין שם מכה ק"ד מנין (גמ').

ואם לאו כשירה — אפי' בהמסס לדעת המחבר. ולדעת רמ"א יש להטריף בהמסס שלא במקום הפ"מ (ש"ך).

מעט מעור החיצון — של ביה"כ, ואפי' מאן דאוסר בהמסס מודה הכא, דבדבר שדופנו דק איכא למיחש שמא הבריא דאין דרך המחט לנקוב רק מעט קצת לארכו, ובדופן דק בדבר מועט שתפס תעבור הדופן, אבל בדופן עב שיש לפניו ליכנס ולעבור הרבה ועדיין לא תעבור את כל הדופן לית לן למימר שהבריא. עיי' תה"ד שהאריך בזה (ש"ך דלא כת"ח).

והוא שלא מלחו ולא הדיחו — המחבר למד זה מתשובת הרשב"א דלקמן. וליתא דגם הרשב"א מודה הכא דכשר וכמש"ל (ש"ך ס"ק כ"ג).

ואפי' ראש העב שלה לצד חוץ — וחודה לצד חלל ביה"כ, דבכה"ג בכבר טריפה דאמרינן דרך הוושט נכנס כו', הכא כיון דאיכא אוכלים ומשקים אימר אוכלים ומשקים דחקה (גמ').

ויש מקילין כו' ולא בדק מבחוץ אם הי' עלי' ק"ד — אבל הי' ידוע שלא ניקב לחוץ דקיימא בחזקת כשירה כדלעיל, אבל אם לא הי' ידוע אם ניקב לחוץ טריפה אפי' בה"מ. ודעת הרב להכשיר אפי' בכה"ג בהפ"מ, וצ"ע (ש"ך ס"ק כ"ה).

סביב המחט — וזהו החילוק שבין מצד א' לשני צדדיו, דבמצד א' בעינן כנגד פי המחט ממש כדלעיל (ב"י). ועוד יש חילוק דבמצד א' אף אם יש ק"ד מבפנים דמוכח שנעשה מחיים, כיון שאין ק"ד מבחוץ שניכר שלא מעבר לעבר כשר. אבל משני צדדיו אפי' בק"ד מבפנים לחוד דמוכחא דנעשה מחיים טריפה (ט"ז וכ"ד הש"ך).

וכ"ש עליו — דמסתמא אם הוא רחוק קצת מן הנקב כרוחב קש וכה"ג נמי טריפה (ש"ך).

ואם לאו לאחר שחיטה כו' — ואע"פ דכל נקובי דעלמא אע"ג דליכא דם טריף מר, הכא דאיכא מחט ואם איתא דקודם שחיטה מסרך הוי סריך דם במחט (גמ').

ש"חן סימן מח ערוך

ק"ץ ולא ניקב מעבר אל עבר נחופכין אותו ובודקין אותו מבחוץ אם ימצא עליו קורט דם כידוע שניקב כולו וטריפה ואם לאו כשרה (אפי' לא נשאר רק מעט מעור הטינון שלא ניקב) והוא שלא מלחו ולא הדיחו סואפי' ראש העב שלו לצד חוץ: הגה ויש מקילין להסיר אם לא ניקב מעט לעזר והודח ומלח או שנאזר ולא נדק מנחוץ אם היה עליו קורט דם (כך משמע

ב א ר ה ג ו ל ה

גנ"י לדעתו מדברי הראש"ח והר"ן מעונדל דרבי שם ד' נ"א. ס"ס בגמרא דף נ"ט דאימר אוכלין ומשקין דתקוה.

פ ס ק י ד י נ י ם

אם לא מלחו — בזה כ"ע מודו דכיון דניקב משני הצדדים ה"ו בחזקת איסור, והבדיקה היא כדי להכשיר להוציאה מחזקת איסור, וכל כמה שאינו ידוע בבירור שאין שם ק"ד הרי באיסורו הוא עומד (ש"ך ס"ק כ"ח).

אפילו אם אין בו ק"ד — דכשנמצא נקב בלא מחט כיון שאין לו להדם דבר לדבק בו, מתקנה הוא בלחלוחית הבשר והולך לו (רש"י).

דהוי' כאלו הדיחו ומלחו — דאפי' אם ניקב מצד א' וקודם שבדקו לראות אם ניקב לחוץ מלחו והדיחו כשר בהפ"מ, ה"נ בגאבדו או לקחו המחט (אבל כשהי' ידוע שלא ניקב לחוץ, רק קודם שבדקו אם יש ק"ד מבחוץ מלחו והדיחו, כבר כתב לעיל דכשירה בהפ"מ), וכן דעת רש"ל, והבי"ח מטריף בכה"ג אפי' בהפ"מ וכמש"ל (ש"ך וכ"ד הט"ז כמש"ל).

מאחר שניקב מב' צדדיו — והבי"ח כתב דיש להכשיר בהפ"מ אף בזה"ו, ובהמסס בדליכא ק"ד מבפנים אם לא ניקב מב' צדדיו כשר, ואפי' להאוסרים היינו דווקא בדאיכא ק"ד מבפנים, והיא גופא חומרא בעלמא, והבו דלא להוסיף עלי', דנימא דאין אנו בקיאים (ש"ך ס"ק ל"ד).

ולא נתחב בהן כלל כשר — ואם נמצא ק"ד או מכה מבחוץ אפי' לא נתחב כלל טריפה, דאם אין שם מכה ק"ד מנין, וכמ"ש בבושט סי' ל"ג ס"ס בהג"ה עיין שם (ט"ז ש"ך, ופרי"ח מיקיל עיי"ש).

ויש מקילים — הם הרמב"ם והרא"ש, וגבי ישב לה קוץ בבושט הביא הרא"ש ראי' מביה"כ דא"צ בדיקה מבחוץ ע"ש, וליתא להשגות הבי"ח על הבי"ח מריאה דצריך בדיקה אם ניקב לחוץ, דה"ה ה"נ בעי בדיקה, אלא אחר ק"ד הוא דא"צ, כמש"ל (ש"ך ס"ק ל"ב).

ויש לסמוך עליהו בהפ"מ — אע"ג דכבר כתב לעיל דיש להקל בנמלח והודח, אתא לאשמעינן דאף דאנן השתא לא בקיאינן בק"ד ונהגינן להטריף בנקב מב' צדדים בלא ק"ד, איכ' כיון דאיכא ריעותא דמלחו והדיחו יש להטריף דלמא איכא ק"ד מבפנים ואין אנו בקיאים כמש"ל, מי"מ כיון דיי"א דא"צ בדיקה כלל אפי' לכתחילה, יש לסמוך עליהו בהפ"מ אף בזה"ו (ש"ך), והט"ז חולק

שלחן סימן מח ערוך

נהגות סמ"ק) (*) ויש לסמוך עליהו נמקום הפסד מרונה. עואם עבר המחט מעבר אל עבר ועודנו תחוב בו בודקים אותו אם נמצא קורט דם סביב המחט (וכל שכן עליו) (מרדכי) בידוע שקודם שחיטה ניקב כולו ופריפה ואם לאו אחר שחיטה דחק ועבר וכשרה מאם לא מלחו ולא הדיחו דכיון שהמחט עודנו שם אילו עבר מחיים היה הדם סביבו צאבל כשאין המחט לפנינו אמור כשניקב כולו אפילו אין בו קורט דם: הגה כל מקום שריך זדיקה אם לא נדקוהו כגון שנאנז או לקחו המחט משם טריפה דהוי כאילו הדיחו ומלחו (רשנ"א סי' תש"ס) יש אומרים דנזמן הזה דאין אנו נקילין נזדיקות יש להטריף אם נקצה המחט משני נדדין אפי' לא נמלא קורט דם ולא חלודה דאין אנו סומכין גזה על נדיקתנו מאחר דניקב משני נדדין (א"י) ואו"ה הארוך והכי נהוג. מחט או קוץ הנמלאים נהמסס ונית הכוסות נחללו ולא נחנז נהן כלל כשר בכל ענין וא"צ שום נדיקה (הנהגות מיימוני) ויש מקילין דאפי' נדיקנ המחט מלד אחד אין נריך לנזוק מנחוץ אם יש עליו קורט דם (רמנ"ס והרא"ש) ויש לסמוך עליהו אם הוא הפסד מרונה וא"ל לנזוק כגון שנמלה או הודח או נאנז: **מאם נמצא עליה חלודה דינה כנמצא עליה קורט דם: הגה וכן אם נמלא**

באר הגולה

[*וכן כלע"ד מחשונת הרשנ"א סי' ר"ג ושפ"ד ותש"ס והניאם הנ"י דלא כתנ הרשנ"א דהלכה לה הנדיקה ומטרפיין לה מספק אלא היכא שהיתה המחט תמונה זו ונקונה מנ' הנלדים וקודם שנדקו אחר הק"ד הודח או הומלה או שהיתה המחט תמונה נכרס וקודם שנזדקה אם ניקצה מנ' הנלדים או לאו ניטלה ממנו ולא ידעין מקום הנקב לנזוק אם יאל המחט מעל"ע אצל נמקום שנזק שלא יאל תונה א"צ לנזוק אחר הק"ד וכן כלע"ד מדנרי הר"ן שם ומדנרי הטור והארכתי גזה נתשונה ע"פ מעשה שהיה פה נלמשטרדם והסכים לזה הרנ הגאון מהר"ר מענדל ר"מ ואנ"ד דק"ק פראנקפורט ינ"ו ושאר חכמים וכן מנלתי אה"כ נמהרש"ל שם נחולין]. על' הטור מנרייתא הנ"ל. פ"ס נ"ס הר"ר פרץ והרשנ"א נתשונה והנהגות סמ"ק. צטור וכ"כ הרשנ"א נתשונה. קר' ירוס.

פסקי דינים

על רמ"א וכתב דהבדיקה חיובית היא ובכל גווני דא"א לבדוק ספק טריפות הוא. סעי' ט'. חלודה — דכיון דהעלתה חלודה יש הוכחה שזה ימים עברה מב' הצדדים. ואע"ג די"ל דשמא המחט הי' מלאה חלודה קודם שנכנסה ואחר שחיטה היא שגמרה לנקב מב' הצדדים. מ"מ כיון שאנו רואים ב' הצדדים נקובים לפנינו בקצת הוכחה סגי לומר דמחיים ניקבה. א"כ האי חלודה היינו אפי' נמצאת סביבות פי הנקב. ואלי לא הי' באה החלודה מחמת מכה מחיים לא היתה מתרחבת כ"כ (ב"י).

מבחוץ נגד המחט — דוודאי הוכחה יש שניקב המחט נקב מפולש וחזר לאחוריו דאל"כ חלודה זו על צד החיצון דביה"כ מניין (שם). ורש"ל כתב דבניקב מצד א' לא מעלה ולא מוריד. והבי"ח מטריף בכל ענין (ש"ך).

שלהן סימן מה ערוך

חלודה מנחון נגד המחט אם ניקב מזל ח' טריפה כלילו מנאל שס קורט דס. (נית יוסף): י רזה שאמרנו מצד אחד כשרה היינו מבפנים כלפי הרעי דאי צד שבחוץ כלפי חלל הגוף אפילו לא ניקב כלל אלא שנמצא מחט בחלל הגוף שטריפה: יא המחט שנמצאת בקורקבן וכולה נבלעת

ב א ר ה ג ו ל ה

רהתו' והר"ן והמרדכי וש"פ. שדאי מגואי עייל ודאי הפנימי נקון אלל שעלה נו קרום ולי מנרתי אתל חייטי' שמל ניקב ח' מהאינריס שנקינתן נמשהו ול"ל לעמוד על ספיקן ננדיקה. ההרשנ"ל נמשונה סי' שע"ד.

פסקי דינים

סעי' י"א. תולין להקל — דהמחט בא מבפנים, לפי שדרך הושט לבלוע ודרך שם נכנס עם האוכלין, אלא שנסתם הנקב, שע"כ א' מהנקבים נסתם, וא"כ תולין במה שדרכו, ועוד העמידנו על חזקתו, דעוף זה בחזקת כשרות לגבי נקבים אלו עומד עכ"ל הרשב"א בתשובה.

ואם אין עליו ק"ד כו' — אבל אם יש עליו ק"ד מבחוץ אפי' תימא שבא דרך פנים, ע"כ ניקב לחוץ, דאם אין שם מכה כו' (ש"ד). והיכא דהודח ונמלח דינו כניקב מצד א' כדלעיל (ש"ד).

ויש מחמירין — הטעם דמאחר שהמחט אינה ניכרת מבפנים כמו שאינה ניכרת מבחוץ, איכא למתלי ולמימר שמבחוץ באתה וניקבה הושט או הדקין, וכן כל כיוצא בזה (ארי"ה). ומשמע הא כל שיש שם היכר מבפנים, כגון שיש ק"ד מבפנים ולא מבחוץ כשר (ש"ד).

אם לא בהפי"מ — הא דהכריע להקל היינו מטעם דדרך הושט לבלוע, אבל בעלמא בטעמא דחזקת כשרות לחוד, הא כתב לעיל מקום שצריך בדיקה כו' ולא מהני חזקת כשרות. ונ"מ בזה בכל ענין שיש ספק שמא ניקב הקורקבן גם מצד חוץ וא"א למבדק כגון שנאבד אחר שנמצא בו מחט או שנחתך בענין שא"א לבדוק יש לאסור מספק מטעם הנ"ל, כיון שצריך בדיקה וא"א לבדוק, ואפי' כל התערובות אסור אם היא חתיכה הראויה להתכבד, כגון שספק זה אין בו טעם להתיר יותר מלאסור. משא"כ הכא דתלינן להקל דמסתבר טפי שדרך הושט ניכנס (ט"ז וכ"ד הש"ך דקורקבן דינו שוה להמסס וביה"כ לענין דאי לא מבדק אי הי' נקוב לחוץ דמוקמינן לי' בחזקת מינקב כיון דאין לו חזקת כשרות כמש"ל, ואע"פ שקורקבן עורו עב, היינו לענין דלא חיישינן שמא הבריא, אבל שמא ניקב לחוץ חיישינן).

אם נמצא מחט בדופן ביה"כ באורך (פי' על ארכו של מחט — רש"ל) שאינם יכולים להבין באיזה צד פונה הקופה טריפה, כיון דחללו רחב, דאי דרך הושט עייל על הפרש איבעי לי' לאשתכוחי, אלא ודאי ניקב ואתי (הג"ה ש"ד וארי"ה). ואין להקל אפי' במצד א' ומבפנים (רש"ל). ולפי"ז אין היתר במצד

שֵׁחָן סִימָן מַח עֶרֶךְ

בעובי בשרו ונשאר כחצי אצבע מצד הכים גם מצד החוץ שלא היתה המחט אוכלת ולא היה ניכר שום נקב לא לצד פנים ולא לצד חוץ תולין להקל: הגה והמחט צל מנפנים והוי כניקב מצד אחד ולס אין עליו קורט דס מנחון כשר (רש"ט) ויש מחמירין ולוסרין אפי' נכי הלי גונל (הנהות ש"ד נסס מהר"ס ול"ו הארוך) (*) ויש לחוש לדנריהס אס לא נהפסד מרונה: יב אקמן שמצא מחט תחוב בכרס יש להחמיר ולאסור על פיו אם הוא חריף לידע ולכוין בדברים אלו:

ב א ר ה ג ו ל ה

[*כתב מהרש"ל הטעם דלוסר נכה"ג נקורקנן משוס שהנשר שזנחון רלוי להתרפלות שעורו יותר רך מעור הפנימי שהול קלת קשה ומלחר שליט ניכר מנפנים נולתי נל מנחון]. אהרש"ל נתשונה סי' ר"ד:

פ ס ק י ד י נ י מ

א' אלא כשהמחט מונח בחלל ביה"כ דווקא כדרך המאכל לא תחוב באורך הדופן (ט"ז ס"ק ט"ו).

סעי' י"ב. לאסור על פיו — דכל שנמצא המחט רגלים לדבר וכעין גילוי מילתא בעלמא הוא, ואפי' להוציא ממון האמינוהו בגילוי מילתא, כדתנן ואלו נאמנין להעיד בגודלן (רשב"א בתשו').

ואין העכו"ם נאמן בזה, דקטן עדיף מעכו"ם (ט"ז). כתב מהר"ם לובלין בתשו' סי' ס"ו עכו"ם שהי' מתעסק בהוצאת הפרש מן הבהמה ואמר להישראל ראה מצאתי מסמר של ברזל, והראה המקום בכרס שהי' תחוב בו בענין דאין הבהמה נטרפת בכך, דאין לסמוך אעכו"ם להתיר אלא לאיסור. ודייק דאם בא הישראל קודם שהוציא העכו"ם המחט הי' צריך בדיקה אם ניקב לחוץ, ועתה א"א לבדוק אסורה מספק עכ"ד. והט"ז חולק ע"ז דאם אין אתה מאמין לו במקום תחיבת המסמר, אף אתה לא תאמין לו במציאתה של המחט לגמרי דהפה שאסר הוא הפה שהתיר. (ובתשו' הג"ל כתב תירוץ לזה, דבניד הואיל ובא הישראל בעוד שהי' העכו"ם מתעסק בהוצאת הפרש ומצא ביד העכו"ם המסמר והוי כעין רגלים לדבר, ודברי העכו"ם אינם אלא כעין גילוי מילתא בעלמא. אבל כשכבר פסק מלהתעסק בהוצאת הפרש, ובא אצל היהודי בזה המסמר שמצא תחוב דליכא רגלים לדבר, בזה אין אנו צריכים להאמין לו ואין לאסור, ע"כ בנה"כ). ואי מהימן לו העכו"ם שמצא תחוב בדופן הכרס ובפנים, שאפשר שהי' הנקב מעבר לעבר אלא שלא דקדק העכו"ם אחר זה, יש לאסור מספק אם הוא מסל"ת. אבל אם העכו"ם אומר שמצא אורך המסמר תחוב בתוך הקמטים של המסס שקורין הוי"ב שהוא כמו חדרים קטנים באופן שאין חוד של מסמר מול עובי הדופן, אין לאסור, אפי' מהימן לו העכו"ם ואפי' אם ישראל מצא כן ונאבדה הכרס, דדווקא בניקב מצד א' הוא דאסרינן

שלחן סימן מט ערוך

מט. דיני טריפות בקורקבן. ובו ה' סעיפים:

א הקורקבן יש לו ב' עורות אניקב זה בלא זה כשרה עד שינקבו שניהם זה כנגד זה אבל אם נקבו זה שלא כנגד זה כשרה: ב גניקב ושומן שעליו סותמו כשר: הגה וכו"ש אם לא ניקבו כל שני העורות אע"פ שלא נשאר רק מעט מעור החיצון שלא ניקב שכשר (תה"ד ס"ס קס"ה): ג דאם נמצא מחט תחוב בו מבפנים דינו כדין מחט שנמצא בהמסס ובית הכוסות: הגה אם המחט נמלא צעוני הנשר ולא ניכר מצפנים ולא מנחון ע"ל סי' מ"ח:

ב א ר ה ג ו ל ה

אמימרח דרז נחמן חולין מ"ג. בשם וכרז אשי וכמר זוטרא משמיה דרז פפא. גתוס' גס מ"ט והר"ש וסמ"ג. דטור מהתוספות גס דף מ"ח וז"ל.

פסקי דינים

לעיל בלא בדיקה דנתחב קצתו בעובי הדופן, משא"כ במונחת בחדרים ר"ל בפנים (ט"ז).

סימן מט

סעי' א'. שני עורות — הכיס שלו הקליפה הפנימיות הוא עור א', וכל הבשר כולו הוא עור הב' (ט"ז).

זה שלא כ"ז — דכיון דמינח ניח כדקאי ולא דמי לושט (גמ'). וה"ה בביה"כ שניקבו שני עורות שלו זשכ"ז דכשירה (ש"ך).

סעי' ב'. שומן שעליו סותמו — דחלב טהור דעוף מדבק שפיר. עיין לעיל סי' מ"ו.

מעט מעור החיצון — ולא נראה בו ריעותא לא חישינן שמא הבריא בדבר שדופנו עב, אפי' לרש"י דס"ל בהמסס טריפה (עי' לעיל סי' מ"ח סעי' ח') תה"ד סי' קל"א וקמ"ה.

סעי' ג'. תחוב בו בפנים — ולא ניקב כולו, אבל אם ניקב כולו לא בעינן ק"ד כמו בהמסס וביה"כ שעורן רך ודק אפי' דלאחר שחיטה ניקב דבר מועט כזו. אבל קורקבן שהוא עב אין אומרים שמא ניקב בשעה מועט כזו, ולא אמרינן דכל הבשר ניקב מחיים חוץ ממיעות ואותו מיעות ניקב אחר שחיטה, דהואיל וע"כ צ"ל דהרוב ניקב מחיים תלינן גם המיעוט אחר הרוב (ד"מ). וכן נוהגין בכל יום להטריף ניקב מב' צדדים אע"ג דליכא ק"ד כלל (ט"ז סי' מ"ח ס"ק י"ז). והש"ך כתב שבהג"מ ובהגהת מנהגים וסמ"ק וש"פ מבואר להדיא דדין קורקבן שוה להמסס וביה"כ בדין ק"ד, אלא משום דגם בהמסס וביה"כ

שלחן סימן מט-נ ערוך

ד' הוה שהכשרנו בניקב עור חיצון לבדו דוקא בניקב טעצמו מחמת חולי דאי מחמת קוץ או מחמת טריפה דחיישינן שמא ניקב א' מהאיברים הפנימיים שנקובתן במשהו ואם לא היה מכיר אם הנקב מחמת קוץ או אם הוא מחמת חולי תולין להקל: ה' ואם תולעים יוצאים מהקורקבן כשרה דלאחרי שחיטה פריש:

ג. דינים כללים בנקיבת האיברים. ובו ג' סעיפים:

א' כל אלו הנקבים אם יש במה לתלות כמו אכטבה או בכזאב שנמלן תולין בהם ואם אין דבר לתלות בו וספק אם ניקב מחיים אם לאו

ב א ר ה ג ו ל ה

הה"ר"ן ס"ס. והנ"ל ס"ס.

אמסקת הגמרא כרז אלז נר נתן תולין ד' מ"ט. בכדפסט רז הונל ס"ס ד' ט'.

פסקי דינים

אנו מטריפים האידנא כשניקב מב' צדדיו אף בלא ק"ד כלל שא"א בקיאים לפיכך השמיט הרב כאן דבריו שבד"מ הנ"ל.

דינן כדין מחט כו' — שיש לעיין אם יש עליו ק"ד מבחוץ דטריפה. וה"ה אם רק מונחת בו, כמ"ש בסי' מ"ח בהמסס וביה"כ, אלא שאו א"צ לבדוק מבחוץ אם יש ק"ד כיון שאין ריעותא לפנינו, משא"כ בנתחב מבפנים (ט"ז).

סעי' ד'. טריפה דחיישינן כו' — אי דרך חוץ אתא האי קוץ חיישינן שמא כו', ואי דרך פנים אתא א"כ גם פנימי אינקב וקרום עלה בו (ר"ן).

תולין להקל — דהוי ס"ס, שמא ע"י חולי ואת"ל ע"י מחט וקוץ שמא לא ניקבו א' מהאיברים הפנימיים (ב"י בשם אגור). ודווקא כשהספק הוא מחמת שאינו יכול להתברר אם הוא ע"י חולי או ע"י קוץ, אבל כשאפשר להתברר אלא שאין החכם בקי בזה לא מקרי ספק כלל, והוי ספק א' וטריפה (ד"מ). והס"ז הקשה ע"ז דאמאי לא אמרינן האי ס"ס בסי' ל"ג גבי וושט, דבעינן שיהא ידוע שבא ע"י חולי (ובנה"כ תי' ע"ז דל"ד אהדדי ע"ש) וכתב דס"ס זה כיון שאינו מתהפך לא מקרי ס"ס כלל, ודלא כהשו"ע (ובנה"כ כתב דליתא לפי מ"ש הש"ך סי' ק"י ס"ק ס"ב סוף דין ט"ז).

סעי' ו'. אם תולעים יוצאים כו' — עיי' סימן ל"ה.

סימן נ

סעי' א'. בהג"ה, כל מקום שאין יכולין לתלות שנעשה אחר שחיטה — כגון שהי' מים במות, וקודם שידעו הריעותא חתכו הגולגלת לשנים ולא הי' נודע אם הי' המוח מקיפו, אין אומרים נשחטה הותרה הואיל ויש כאן

שלחן

סימן נ

ערוך

גנוקבין נקב אצלו ומדמין זה לזה ואפי' אין דומים דאם משמשו בידים
בנקב הספק ימשמשו גם בנקב שעושין לדמותו בו אם דומים לאחר משמשו
כשרה הואין מדמין אלא בכרם ובדקין אבל לא בלב ומחול וקורקבן:
הגה וע"ל סי' ל"ו כיצד נוהגין. כל מקום שאין יכולין לתלות שנעשה לאחר שחיטה
אע"פ שהוא טריפות שיש לו נדיקה אם לא נדקוהו או שאין יכולין לנדוק הרי הוא
כספק טריפה ואוסרין אותה ולא אמרינן נשחטה הותרה אלא נדנר שכולל לומר
שנעשה הריעותא לאחר שחיטה דלא ילאתה מחזקתה מחיים: **ב** וכל אבר שאמרנו
שאם ניקב במשהו טריפה כך אם ניטל כולו טריפה בין שניטל בחולי או

ב א ר ה ג ו ל ה

גמירא דרז שימי זר חייל שם ל'. דכרז משרשיא זריה דרנא. הטור נשם ר'
יונה ושלזה הסכים לזינו הר"ש וכ"כ הרשנ"ל נשם התוספות וכ"פ ר' ירוסם.
ול' הרמז"ס נפ"ו מה"ש וכ"כ התוס' והר"ש והר"ן אמשנה דריש פ"ג דחולין.

פ פ ק י ד י נ י ם

ריעותא ברורה מחיים. כ"מ בתוס' פ' ד' אחין עכ"ל ד"מ ססי' ל"א. ובתשו'
מהר"ם לובלין שם חלק עליו דבאמת דבמסקנת התוס' שם דאפי' היכא דנעשה
הריעותא מחיים אמרינן נשחטה הותרה, וס' דרוסה שאני דשכית. וכן ישב לה
קוץ בושט (דאמרינן בהו חוששין). וצ"ל דמים שכיח הוא עכ"ל. ודעת הרשב"א
והר"ן פ"ק דחולין והסמ"ק ססי' ר"מ דהיכא דנשמת גף העוף או ס' סרבא או
שאר ס' טריפות שלא נודע אם נעשה קודם שחיטה או לאחר שחיטה, תלינן
לחומרא היכא דליכא למתלי לא להיתר ולא לאיסור ותרואיהו שכיחי או
תרואיהו לא שכיחי. לאפוקי שגרונא דשכיח, ולא אמרינן נשחטה הותרה אלא
היכא דאיכא רגלים לדבר לתלות בו להיתר ואין דבר לתלות בו לאיסור, כגון
בא זאב ונטל בני מעיים והחזירן נקובים, אבל היכא דליכא רגלים לדבר כלל
לא תלינן. ומסתי' וסמ"ג שכתבו דלהכי ל"ד לזאב דיש רגלים לדבר, משא"כ
הכא שהספיקות תלוי בחסרון חכמה, וכ"ה בהגהש"ד מבואר דכל היכא דאיכא
למתלי להיתר ולאיסור תלינן לקולא מטעם דנשחטה הותרה, וכדעת התוס'
פ' ד' אחין. וכדאי הם לסמוך עליהם במקום הפ"מ, אבל שלא במקום הפ"מ
יש לפסוק כהרשב"א והר"ן שהיכא שהאיסור וההיתר שניהם שוין תלינן
לחומרא אפי' היכא דלא אתיליד ריעותא אלא לאחר שחיטה. וכן אפי' היכא
דאתיליד ריעותא מחיים יש לתלות לקולא בהפ"מ היכא דלא שכיח האיסור
טפי מההיתר כדעת התוס' פ' ד' אחין וכמ"ש מהר"ם בתשובה שם. ומ"מ
יש להחמיר כדעת הרב בהג"ה כאן, והיכא דההיתר שכיח טפי אפי' מחיים
תלינן לקולא כההיא דשגרונא (ש"ך, ועיי' תשובת מ"ב סי' נ'). והט"ז כתב
ססי' מ"ט דהג"ה מיירי כאן במידי דשכיח, והשיג עליו בנה"כ, ע"ש).

סעי' ב'. בין שנברא חסר — אבל נברא נקוב אין עליו שם נקב אלא שם חסרון
והוא בכלל ניטל (ט"ז, עסי' מ"ג).

שלחן סימן נ ערוך

ביד בין שנברא חסר וכן אם נברא בשני איברים מאותו אבר מריפה שכל היתר כגמול חשוב (חוץ מטחול שניטל כשר *וניקב בסומכיה טריפה). (טור). וכל שאמרנו בו אם נברא חסר מריפה כל שכן אם ניטל ביד וכל שאמרנו בו אם ניטל מריפה הוא הדין לנברא חסר חויש מכשירין בזה. (ונהפסד מרונה יש לסמוך למכשירין) (ד"ע): ג טבל אבר שנקיבתו או חסרונו או נפילתו פוסל אם נתמסמס פסול: הנה ולכן שאין לנו נקיטין כל שנשקטה מראית הנשר לריעותא הוי כניקב טס. (הנהות מיימוני ומרדכי):

ב א ר ה ג ו ל ה

[לעיל נס' מ"ג]. זטור נשם הרשנ"ל. חסרמנ"ס נפ"ח מה"ש ודייק זה מדמנו החסירה והנטולה נשתיים כשמו י"ח טריפות שנלמרו לתשה מסיני ש"מ שאין דינס שזש תו"ה סי' קע"ז ולו"ה דהכי קי"ל ומניח"ס ד"מ וע"ל סי' כ"ד ס"ק ח' ט'. שהרשנ"ל נת"ה והנ"ל נשם ר"ת וט"פ.

פסקי דינים

ח"ץ מטחול — דשאני טחול שאין נקובתו כשאר הנקובים דניקב בסומכי (רא"ש).

ויש מכשירים בזה — שאם לא תאמר כן, נמצאת החסרה והנטולה א', ולמה מנו אותם בשתיים בי"ח טריפות שנאמר למ"מ (הרמב"ם). והרשב"א שהוא דיעה ראשונה שבשריע ס"ל דודאי א' הם ומה שמנו אותם בשתיים הוא ללמדך שא' ניטל ביד וא' שחסר מן התולדה טריפה, שלא יטעה אדם לומר דווקא חסירה מתולדתה אבל ה' לה וניטל כשירה, או בהיפוך (ביי ססי' מ"א). וכתב הר"ן דלפי"ד הרמב"ם קשה הא דכל יתר כנטול דמי, כלומר כאלו ניטל הא' הר"ל כחסר בידי שמים, שהרי לא ניטל כלל אלא שרואין אותו כאלו ניטל ואמ"ה טריפה, אלמא חסר בידי שמים כחסר בידי אדם עכ"ל (במשנה אלו כשירות בבהמה, ועיי' ביי שם). והרי הכבד א' מהנטילין הוא ומסעם חסרת המרה, אי"כ גם בנבראת חסר הרי היא חסרה המרה (רשב"א שם). וכן שני כבדים כשירה לפי"ד הרמב"ם דכנטול מתחילת ברייתה דמי, וחסר הכבד כשירה, ויש לדחות דדלמא א"א ליבראת חסרת הכבד (ביי שם).

סעי' ג', נתמסמס — שהבשר רע סביביו כמו מוגלא (הג"א).

כל שנשתנה בו' — דאנן לא בקיאין בשיעור בשר שהרופא גוררו, הלכך בכל שהוא שהבשר רע מטריפין לי, אפי' נשתנית מראית הבשר ראוי להחמיר והכל לפי הענין (מרדכי, הג"מ). אבל כשאין רואין שינוי בשר במראיתו רק שנקרע הבשר לא מחזיקינן ריעותא לומר שמא נתמסמס (ט"ז בשם רש"ל).

שלחן סימן נא ערוך

נא. דין מחט או קוץ שנמצא בבהמה וכו' ר' סעיפים:

א. אקוץ או מחט שניקב לחלל הבהמה או העוף חיישינן שמא ניקב אחד מהמקומות שנקובתן במשהו ופריפה בלשיכך כל האיברים

ב א ר ה ג ו ל ה

אמימרל דרנ נחמן חולין דף כ"ג. בל' הרשנ"ל נמשנה.

פסקי דינים

סימן נא

סעי' א'. שמא ניקב א' מהמקומות כו' — ובדיקה א"א שאין נקב דק ניכר בהם (רש"י רא"ש, דלא כבה"ג).

וכ"ש שיש להכשיר בכה"ג — פי' שמספק אם נעשה ע"י קוץ או ע"י חולי, אבל אם בודאי ע"י חולי כשירה אפי' בניקב עד החלל, שאין לחוש שמא ניקב טפי ממה שאנו רואים ששלט החולי, ואם בודאי שבא מחמת מחט ודאי טריפה (ט"ז).

בניקב העור והבשר עד החלל — וכתב רש"ל דאע"ג דניקב הקוץ עד החלל אין לו בדיקה כלל, היינו כשהקוץ תחוב לפנינו, אבל אם לא אשכחן מידי (הוא ספק אם נעשה ע"י מחט או ע"י חולי — ש"ך בנה"כ) צריך בדיקה כנגד הנקב, כיון דאיכא ריעותא לפנינו (ש"ך). והט"ז כתב דבדיקה כנגד הנקב לא מהני, דא"א לשער איהו נקי ריעותא לפנינו, אלא כל שניכר שבא מחמת המחט טריפה אפי' אינו תחוב בו. וכ"כ הב"ח בשם תשובת הרשב"א סי' רע"ז. ואפי' במקום שנראה שאפשר שבא ע"י קוץ אין להקל כלל, מידי דהוי אממסמט קועי' דמא בסי' ל"ג עכ"ד, ועיי' נה"כ.

אם ניקב בקוץ לפנינו כו' — כתב בי' דלא מכשר הרשב"א אלא כשניקב בפנינו וראינו שלא נתחב אלא בלב, וכשנשחטה נמצא ג"כ תחוב בלב, וד"מ כתב דזה פשיטא וכשירה, דודאי אין לחוש שמא ניקב הלב ויצאה לחוץ ונקבה במקום אחר וחזרה במקום הראשון, אלא אין אנו צדיכים שראינו תחילה להיכן נקבה, אלא כל שראינו שנכנסה המחט מבחוץ כנגד הלב ותחובה עתה בלב תלינן דלא נקבה רק נגדה ולא במקום אחר וכשירה, ובמרדכי כתב דאם יש היכר מבחוץ בדופן הצלעות שידוע שבא המחט מבחוץ לפנינו, ויש לעיין אם תקוע עדיין מקצת בדופן ולא ניקב בלב מעבר לעבר כשירה ע"כ, וטעמו דהואיל ומצינו שעדיין תחוב בדופן ולא נפל למקום אחר, לא חיישינן שניקב שום דבר רק הלב, דאמרינן שלא ניקב רק נגד מקום שנכנס שם ולא במקום אחר, ובהא הרשב"א נמי מודה (והב"ח כתב דהרשב"א מודה להמרדכי בהא דתקוע בדופן דלא בעינן ניקב בפנינו, שהרי ע"כ נכנסה כו', עיי' לעיל), ומה שמצריך שתנקב בפנינו ולא די בתקוע עדיין בדופן משום דיש לחוש שמא

שלחן

סימן נא

ערוך

ששנינו בהם שאם ניקב מצד א' כשר כלב ועובי בית הכוסות וקורקבן אם הנקב מצד חוץ דוקא כשניקב מחמת חולי אבל אם הוא מחמת מחט או קוץ מריפה: הגה ואם הוא ספק אם נעשה ע"י חולי או קוץ ומחט כשר (אזהל מועד) ועיין לעיל סי' מ"ט וכל שכן שיש להכשיר כהאי גוונא בניקב העור והגשר עד החלב. גומיהו אם ניקב בקוץ לפנינו ונשחטה הבהמה ונמצא הקוץ תחוב לפנינו מדופן הבהמה לאחד האיברים נראין הדברים שלא ניקב במקום אחד לפיכך אם פגע בלב וכיוצא בו ולא ניקב לבית חללו כשרה: ב והא דמטרפינן [דווקא] בקוץ או מחט שהם דקים (ול"א לזדוק אחר נקב משהו) אבל בקנה וכיוצא בו כשר ע"י כדיקת האיברים שנקובתן במשהו: ג האם הקוץ או המחט לא ניקבו לחלל אפילו כולו טמון בכשר כגון בירך שהיא עבה כשרה ואפילו צד העבה של מחט כלפי פנים: ד והלעיטה דבר שנוקב בני מעיה כגון קורט של חלתית. (פי' הערוך

ב א ר ה ג ו ל ה

גטור נשם הרש"א. דהר"א שם על פי' רש"י אהא דרב נחמן. דהר"א שם אההוא מחטא דאישתכח נתיחובא דכנדא שם מ"ח. ומפני שדרך הנהמה להתחכך נכתלים נקב נלד העז והתק ונכנס. ומימרא דשמואל שם דל"ח וכדמוקי לה שם גמרא:

פסקי דינים

נקבה במקום אחר ואח"כ נתקעה לדופן. לכך בעינן ניקב בפנינו (ד"מ). דע"כ נכנסה מיד מדופן ללב ונתקיימה כך. דאל"כ תמה על עצמך מי מכוונה לחזור וליכנס בדופן למקום שנכנסה בו מתחילה מבחוץ לחלל הגוף (ש"ך בשם הב"ח). וכן עיקר. דהא בש"ד מיקל אפי' בדאיכא ריעותא לחוד בצלעות או שתהא תחובה עדיין בדופן. וכ"ד מהרי"ל ומהרא"י בשערים וא"ה כלל נ"א דיי"ט (ש"ך). ואין חילוק בכ"ז בין קופא לבר או לגאוו בין קלישתא לאליתא (מרדכי שם).

סעי' ג'. אפי' צד העבה לצד פנים — ולא אמרינן וודאי דרך הדקין באתה ודרך חודה נכנסה בירך. שאלו מן החוץ באתה היאך נקבה בקופה כל עובי הירך ועברה עד סמוך לחלל הגוף. לפי שדרך הבהמה להתחכך בכתלים ואפי' נכנסה דרך קופא דוחק ועובר דרך עומק הירך (רא"ש). ובעוף שאין דרכו להתחכך טריפה (ש"ך, ב"ח). והט"ז כתב דגם בעוף לפעמים דרכו להתחכך במקום צר כשתופסים אותו או שאר סיבות. ובנה"כ חולק עליו.

אם נמצא באוור בשומן הסמוך למעיים נוצות ארוכות הרבה כשירה דמתוך שומנם לא הי' כח להוציאם לחוץ וגדלו בפנים. ולא מחזקינן איסורא לומר שמה ניקב ע"י קוץ מבחוץ וע"י כך נכנסו הנוצות לתוכן (ב"ח וט"ז). עיי' מ"ב סי' ל"ה וצ"צ סי' מ"ח וא"ש סי' ג'.

סעי' ד'. קורט של חלתית — אבל השורש אינו נוקב (מבי"ט ח"א סי' קצ"ד

שלחן סימן נא-נג ערוך

אס"ה פיטו"ח זלעז ונלשון ישמעאל חלתית) וכיוצא בו טריפה ואם הוא דבר שספק אם נוקב טריפה מספק:

נג. דין שכר או מכה בבהמה ובעוף. ובו ה' סעיפים:

א. אנשטמו ידי הבהמה מעיקרם או שנשתברו או נחתכו לגמרי או שיש לה ג' ידים כשרה באבל העצם (הגזר) עצמו (עס מעט למעלה מן השזירה) אסור כשנשבר אם אין עור ובשר חופין את רובו: הנה ויש מטריפין גם הבהמה אם נשטמו או נשבר סמוך לגוף ורואין שגזר הדם מעזר ללעות שעזרה המכה תוך הגוף (כן משמע מאיסור והיתר הארוך כלל ל') והכי נהוג אצל חין לחוש לזה כל זמן שאין רואין שגזר הדם ואין לריך נדיקה (כלמד מעוף דסעי' ז'):

ב א ר ה ג ו ל ה

אכאוקימתא דרז הונל נדף כ"ח למשנה דנכורות דף מ'. בעיין לקמן סי' כ"ה נסעיף ה' צמה שזיינתי שס.

פסקי דינים

ע"ש). ואפי' שחטוה מיד אחר שאכלה הקורט של חלתית טריפה כיון דסופו לינקב כנקוב דמי (פ"ח).

סימן נג

סעי' א'. נשטמו ידי הבהמה מעיקרם — אפי' אצל חיבורן בגוף, דבבהמה מתוך עובי הכתף ורחבו ליכא למיחש לנקובת הריאה (מרדכי). ועיי' ת"ח חילוק אחר (ש"ד).

ג' ידים — ובנמצא גף יתר בעוף אף דאסרינן בנשטמו הגף כדלקמן, אין לאסור מטעם כל יתר כנטול דמי עכשיו לפי"ד הרשב"א, דהא טעמא משום נקובת הריאה הוא, וביתר הגף לא נקבה הריאה (ט"ז בשם הכ"ח דלא כהפרישה).

מעט למעלה מן השבירה — דבכל מקום שהאיסור וההיתר מחוברים מקום החתך אסור, וא"א לצמצם, לכן צריך לחתוך מעט ממנו למעלה כו' (עיי' ש"ך סי' נ"ה).

אסור — מדרבנן משום אבר המדולדל, ולנכרי שרי ואין בו משום לפני עור כו', דאפי' לישראל אין בו אלא מצוות פרישה (ר"ן). ועיי' תשובת איש ס"ד.

כשנשבר — ונשטמו, עייל סימן מ"ב ס"ג (ש"ד).

ורואין שנצרר הדם מעבר לצלעות — דאז חיישינן שמא ניקבה הריאה (הג"א). ובש"ד ססי' פ"ו מטריף מטעם דחיישינן שמא איעכול ניבי'. ולפי"ן

שלחן

סימן נג

ערוך

ב. וכן בעוף אם נחתכו או נשברו אנפיו כשרה ואפילו נשברו סמוך לחיבורו לגוף הוהוא ששבר העצם החיצון לא יהא בו עוקץ שאם היה בו עוקץ תבדק הריאה: הגה ויש אוסרין אס נשבר סמוך לגוף ולומרים דדינו כשמוט (הנהות מיימוני) והמנהג הפשוט שנהגו לשער כרוחב אגודל אפי' נלמאס כשר אס לא שרואה שגלרר הדס מעבר לללעות אצל אין חוששין לזה ומכשירין מסתמא

ב א ר ה ג ו ל ה

במשנה שם דף נ"ג. דטור וכ"כ הרשב"א ור"ן ור' ירוחם וכ"כ שהול דעת הרמב"ם בפ"ח מה"ש. הנתשונה שכתב הרשב"א להרא"ש.

פסקי דינים

אפי' לא נצרר הדם מעבר לצלעות טריפה, וכ"כ ב"י בשם הג"מ, וכן משמע בתשב"ץ סימן שני, וכן דעת הבי"ח. ורש"ל מחלק בין נשבר לנשמת, דבנשמת אין להחמיר (ש"ך).

סעי' ב'. אפי' נשברו סמוך לחבורו לגוף — והוא שיהי' מקום חיבורו בגוף שהוא כבוכנא באסיתא קיים, דאליכ הר"ל נשמת דטריפה (ב"י, ש"ך).

ויש אוסרים — ולא מהני נתפא שבר אל שבר יחדיו ידובקו, כיון דטעמא הוא משום דחיישינן לנקיבת הריאה, איכ מה בכך שנתפא שבר אל יחדיו ידובקו, דדוקא היכא דהאיסור משום שיצא לחוץ כגון במקום שעושה אותו טריפה או מהני נקשר ונתפא שאשי"י, שאם הי' יצא לחוץ לא הי' נקשר שאשי"י (ש"ך דמהרי"ק לא מיירי כלל בכה"ג, דלא כהבי"ח ורש"ל), ומ"מ אפשר לצדד ולהקל מאחר שהרבה פוסקים מכשירים בנשבר (שם).

אגודל — דברוחב אגודל אינו מקרי סמוך לגוף.

אפי' בצמצום כשר — כיון דהרבה גאונים מתירים בנשבר לגמרי ולא אמרו אלא בנשמת (תה"ד).

אבל אין חוששין כו' — מאחר דלענין הלכתא כשר לגמרי אפי' נצרר הדם מעבר לצלעות (ד"מ), ומ"מ אם יש עוקץ בשבר עצם החיצון אף דלא נ"מ לדידן להטריף בשביל העוקץ לחוד, כמ"ש רמ"א, מ"מ מהני לענין שאז ראוי וחייב לעיין מעבר לצלעות, כיון שיש ריעותא גדולה לפנינו (ט"ז).

מאחר שרחוק מן הגוף — ולא חיישינן לנקובת הריאה כשיש עוקץ בשבירה אלא בסמוך לגוף, אבל ברחוק אגודל שנהגו להכשיר מפני שזה מקרי רחוק, וברחוק ליכא למיחש לנקובת הריאה אפי' שיש עוקץ (ת"ח), ואם נשבר באלכסון וכשימדוד מאמצעות השבר יש אגודל ומהתחלת השבירה ליכא ריחוק אגודל טריפה, דמהתחלת השבירה צריך למדוד (ט"ז ש"ך, עיי' תשובת מטה יוסף הלי' ה' ו', ונ"ש ס"א ס"ב), ואם נשאר בעצם הנשבר מחובר לגוף כשיעור אגודל

שלחן סימן נג ערוך

(מהרי"ק ות"ס סי' ק"ז) ואין חלוק אם עוקץ בשצירה או לא מאחר שחוק מן הגוף אזל אם אין רוחז אגודל בין מקום השצירה לגוף אז הוא טריפה בכל ענין ולא מהני בדיקת הריאה דאין לנו נקיטין בבדיקה (ש"ד וארוך ואגור) בכל מקום דליכא ריעותא והכי נהוג: ג' ונשמטו אנפיו אפילו אחד מהם מעיקרו חוששין שמא ניקבה הריאה וצריך לנפחה לבדקה אם היא שליטה כשרה ואם לאו טריפה: ד' ונמצא הגף שבור ואינו יודע אם קודם שחיטה נשבר או

ב א ר ה ג ו ל ה

וכשחולל וכו' יוחנן שם כ"ו. זצ"י נשס מהרי"ק נשורש ל"ה.

פסקי דינים

אפי' אין מהעצם שנתחבר עליו אגודל כזה, כיון שהשבירה נעשה רחוק אגודל כשירה, ומשערין אגודל חוץ ממה שתחוב בגוף כבוכנא באסיתא שאינו מצטרף (ש"ד).

סעי' ג'. שמא ניקבה הריאה — לפי שהריאה נחבאת בין הצלעות וקרום הבשר רך ודק בין צלע לצלע, וכששומטת גפה מתנתקת הריאה עם הגף (רש"י ור"ן).

וצריך לנפחה כו' — וכבר נתבאר שאין לנו בקיאים בבדיקה (ש"ד). ובפרט בריאה של עוף שדבוקה בצלעות ואין כולה לפנינו (ט"ז בשם רש"ל).

סעי' ד'. הגף שבור — ויש עוקץ בשבירה, דכתב לעיל סעי' ב' דתבדק הריאה, ומירי שאין הריאה לפנינו, והיש מכשירין, מכשירין אפי' בכה"ג ואפי' נשמט, מטעם ס"ס. ומ"ש הרב יש להכשיר בנשבר דהא יש מכשירין בלא"ה, ר"ל באין עוקץ, דביש עוקץ ליכא מאן דמכשיר, כמש"ל ס"ב (ט"ז, ש"ד).

מכח ס"ס — ואם יש ריעותא בצלעות או בריאה לא סמכין אס"ס, ואפי' בדיקה לא מהני דא"א בקיאים (תשובת מ"ב ס"ס ג' ש"ד).

ויש לסמוך ע"ז כו' — כל מאי דמכשירין מטעם ס"ס היינו היכא דההיתר והאיסור שוין, אבל היכא דאיכא למתלי טפי באיסור תלינן לחומרא, וכמ"ש הר"ן רפ"ק דחולין (ב"ח וע"ל סי' ג').

אבל כשנמצא שמוט כו' — לפי שס"ס זה כיון שהספק השני הוא מחמת חסרון ידיעה, שאין לנו בקיאים בבדיקה, אין זה קרוי ס"ס גמור. ומ"מ יש להקל בנשבר או אפי' בנשמט במקום הפ"מ לחשבו שפיר ס"ס, כמ"ש ססי' ג' דס"ס כי האי אפי' בדיקה אין צריך, א"כ חסרון ידיעה אינו מוזיק (ד"מ, ש"ד). ועיי' תשובת מ"ב סי' מ"א וסי' ג' שהאריך בזה ללא צורך, ושלא במקום הפ"מ אין להקל כלל בנשמט, דהא רש"ל אוסר אפי' בנשבר הגף ספק קודם שחיטה, וכש"כ דגם הס' הראשון דשמא קודם שחיטה הוא מחמת חסרון ידיעה, דאם הי' חכם ובקי הי' יכול להבחין כמ"ש ססי' ג' (ש"ד).

שלחן סימן נג ערוך

אח"כ טריפה: הגה ויש מכשירין מכה ספק ספיקא ספק שמא נשבר אחר שחיטה ולא תמלא לומר קודם שחיטה שמא לא ניקנה הריאה (איסור והיתר הארוך) ויש לסמוך ע"ז להכשיר נשבר דהא יש מכשירין נלא"ה אבל כשמלא שמוט ולא ידעין אי קודם שחיטה או לאחר שחיטה יש להחמיר ולאסור ועיין לקמן סוף סימן ק"י: ה' העוף שהיה לו מכה עמוקה תחת הכנף כנגד הריאה ושמו נוצה על המכה ונפחו דרך הגרגרת בקש דק ולא יצא הרוח ימלא מקום המכה מים וינפח דרך הגרגרת אם יבצבצו המים טריפה:

ב א ר ה ג ו ל ה

השנלי הלפט:

פסקי דינים

יש להחמיר ולאסור — ואם יש איזה דבר לתלות בו אחר שחיטה כגון שדרסו על הגף או פרכס ונלחץ אל הקיר וכיוצא בזה תלינן בו (ט"ז בשם רש"ל). וכמ"ש לענין רגל שנשבר בסי' נ"ה (ש"ך). כתב הב"ח הני אותות שמעמין אנפיהם כשמוליכים אותם להשוחט וקושרים רגליהם או כשהשוחט אוהזו לשחוט מעקמים האגפיים. מצוי הוא שנשבר הגף ע"י כן מחיים בשעת התחלת השחיטה כשהוא מפרכה ותלינן לאיסור. וחלק עליו פרי"ח דסי' הוא, שמא בגמר שחיטה נשבר, ואת"ל בהתחלת השחיטה, שמא לא ניקבה הריאה, וכש"כ שאם יודע בוודאי שהעוף בא לפנינו שלם לשחוט ומרגיש השוחט באצבעותיו שבשעת שחיטה נשבר גפו מחמת הפירכוס, הרי שכיח וכשר, דאין לחוש בו לניקבת הריאה, דהא הרגיש ויודע סיבת השבירה (ד"מ בשם ארי"ה). וכשנשמט הגף מעיקרו אינו מועיל לזה, דבזה וודאי חיישינן שמא באותו רגע שנשמט ניתקה הריאה עמה וניקבה, כדלעיל ס"ג (ט"ז). ועיי' לקמן בסי' ק"י ס"ס בהג"ה דיש להכשיר בנשמט מטעם ס"ס, ושם כתב עיי' סי' נ"ג ר"ל דלמעשה יש להחמיר לאסור בנשמט אבל בהפ"מ יש להתיר (ש"ך וכ"כ הט"ז בשם הב"ח).

סעי' ה'. ימלא מקום המכה כו' — ואין להחמיר כאן לומר דאין אנו בקיאים בבדיקה, כיון דאין כאן טריפות ברור דליכא ריעותא כלל ואין רואין שום חולי אלא דהחששא בריאה הוא חומרא בעלמא, ע"כ נסמוך שפיר על בדיקה זו שהוא להחמיר (ט"ז וכ"כ הש"ך לפי דעת העט"ז, דלא כתי"ח). והטעם כיון דהכנפיים המה מקושרים או שהם ביד השוחט בוודאי לא מנקבא הריאה, דעיקר הטעם הוא כשמנדוד הכנף הנה והנה מינקבא הריאה, וזה לא שייך הכא (ש"י בארי"ה ס"ק י"ב).

אם נשבר הגף סמוך למקום חיבורו בגוף לפנינו — ישבר הגף לגמרי כי היכא דלא לנקב הריאה, אבל בשמיטה ליכא תקנתא אלא כשהיית י"ב חודש או בלידה כמ"ש בסי' נ"ז. (פרי"ח שם).

שלחן סימן נד ערוך

נד. דיני טרפות בצלעותיה. וכו' ה' סעיפים:

א. אהבהמה יש לה כ"ב צלעות גדולות בשיש בהן מוח י"א מכאן וי"א

ב א ר ה ג ו ל ה

אנרייתא חולין כ"ג. במימרח דרבה נר נר חנה ל"ר יוחנן טס אמתני' דנשנרו רוב הצלעות וכו' דף כ"ג.

פסקי דינים

סימן נד

סעי' א'. י"א מכאן — הם אותן של צד הצואר מלבד אותן ב' צלעות קטנות הנחתכות עם החזה שנק' חזה ולא צלעות (ראב"ן. ש"ך).

יש עוד צלעות קטנות — שלשה וחוליותיהן הן י"ח (תה"ד שם).

גשברו רובן של כ"ב כו' — אבל נשברו מיעוט צלעותיו כשירה. בין שנשבר כלפי פנים לחלל הבהמה בין כלפי חוץ. ולא חיישינן שמא ניקבו ראשי שברי' את הדקין או א' משאר איברים שנקובתן במשהו כמו דחיישינן בקוץ שניקב לחלל, שלא אמרו אלא בקוץ דווקא שניקב בכח מכתוץ ונכנס בדוחק, ומשו"ה חוששין שמא עם כניסתה בדוחק ניקב א' מהאיברים שנקובתן במשהו. אבל בצלעות (דמונח גיחוי במקום א') לא מחזיקנן בה ריעותא לומר שנכנס השבר למקום אחר, ולא דמי לנשבר הגף סמוך לגוף דמחמירנן לאסור לעיל סי' נ"ג, דכיון דהעוף מנדנד אותו והנה אפשר שיעיז נכנס לפנים, משא"כ בצלעות. ואפי' נשבר צלע א' בעוף כנגד הריאה במקום שנחבא שם לא חיישינן לנקובת הריאה מטעם הג"ל (ט"ז סי' נ"ג וכאן בפ"י הר"ן). ומדברי הרשב"א בתשובות (הובא בב"י ססי' נ"ג) שכתב שנשברו מיעוט צלעותיו דכשירה ולא חיישינן לנקובת א' מהאיברי' הפנימיים, מכ"ש יש להכשיר נשבר הגף סמוך לגוף ע"ש, משמע דגרע נשתברו מיעוט צלעותיו מנשבר הגף סמוך לגוף, ולמאי דמחמירין בנשבר הגף ראוי להחמיר ג"כ בנשבר צלע א' בעוף כנגד הריאה, וזהו בבהמה. מיהו כשאין עוקץ בצלע הנשבר כשירה ואף דמחמירין בנשבר הגף אפי' בדליכא עוקץ, תומרא בעלמא הוא, מה גם כי בלא"ה יש לחלק דגף גרע מצלע כו'. ואפי' חזרו ונתקשרו השברים אם רואין שהי' שם עוקץ טריפה, אבל אם ס' אם הי' שם עוקץ הר"ל ס"ס וכשירה (עיי' ט"ז, ב"ח, ש"ך). עוף שנשבר או שנתעקם הגף שלו שקורין בייליק דהיינו החזה כשירה, שזה דרכו בילדותו כשממששין אותו יותר מדאי, ולא מטרפינן מחמת הריאה שנחבא שם (עיי' דמשק אליעזר סי' קל"ב ובאו"ה).

כלפי שדרה — לפי ששם חיותה, ולא מחציין ולצד החזה (רש"י).

כאלו נשתברו — וצריך רוב, ובה"ג מטריף בנקרע הצלע א' אע"פ שכל החוליא קיימת. ויש לחוש לדבריו שלא במקום הפ"מ (ש"ך). ופ"ח כתב שאף בהפסד מועט אין להחמיר, ע"ש.

שלחן

סימן נד

ערוך

מכאן וכל אחת תקועה בחוליא שלה ולמטה מהן יש עוד צלעות קטנות שאין בהם מוח ולאחר שכלו כל הצלעות יש חוליות שאין צלעות תקועות בהן נשברו רובן של כ"ב הגדולות מחציין ולמעלה כלפי השדרה גבין ששה מצד זה וששה מצד זה או י"א מצד זה ואחד מצד השני טריפה הואם נעקרו מהחוליא והחוליא קיימת הוי כאלו נשתברו: ב הנשתברו צלעות הקטנות שאין בהם מוח כשרה: ג ונעקר מהצלעות הגדולות צלע וחצי חוליא עמה טריפה: הנה ודוקא נעקרה אלל אם אירע כך חסירה כשר וה"ה אם יתרה חוליא אחת לפי' עם נ' ללעות כגון שנמלאו י"ג ללעות גדולות שיש בהן מוח כשר (ת"ה סי' קע"ז) וכן אם נמלאו נדל א'

ב א ר ה ג ו ל ה

גכאוקימתא דזעירי סס אנרייתא. דכר' יוחנן סס. הנמימרא דרנה נר נר סנה וכו' סס. ומימרא דרנז וכדמפרש נממרא סס. זטור נשס הרשנ"א וכ"כ רבינו ירוסס.

פסקי דינים

סעי' ב'. נשתברו — וה"ה נעקרו כמ"ש בש"ס (ש"ך).

צלעות הקטנות — אפי' נשתברו צלעות הגדולות ואין בהם רוב הצלעות הקטנות משלימות לרוב כשר (ש"ך, ט"ז שכ"מ בש"ס).

סעי' ג'. וחצי חוליא עמה — והצלע שכנגדה מחוברת יפה בחצי חוליא הקיימת (רש"י). פי' קשר השדרה נקי חוליא, ויש בו בית קיבול שנכנס הצלע בתוכו כבוכנא בתוך אסיתא שהוא המכתשת והיד שלה נקי בוכנא, וכיון שנשבר אותו בית קיבול של הצלע טריפה, אע"פ שגופו של קשר השדרה קיים (ר"ז).

טריפה — וה"ה בצלעות הקטנות טריפה כשנעקרו הצלע וחצי חוליא (ט"ז, ש"ך). אבל אם אירע כך — צלע עם חצי חוליא או חוליא כולה חסירה כשר, כמ"ש הרמב"ם דאבר שנאמר בו אם ניטל טריפה, חסר כשר, כמ"ש לעיל סי' נ' ס"ב, וקיריל כותתי בהפ"מ כמ"ש בהג"ה. אבל שלא במקום הפ"מ יש להחמיר (ש"ך).

וה"ה אם יתירה כו' — ואע"ג דכל יתר כנטול דמי והו"ל כאלו נוטל ב' צלעות עם חוליא א' וטריפה לפי"ד הרשב"א דלעיל סי' נ' ס"ב, הכא יש עוד טעם אחר להכשיר כמ"ש הרשב"א כאן, שהוא מפרש כל יתר כנטול דמי אותו היתר בלבד, ואע"ג דלא קי"ל כפי' הרשב"א כמש"ל סי' נ"א, הא קי"ל כהרמב"ם בהפ"מ דחסר כשר, ויתר כחסר הוא, ואיכ הכא לכ"ע שרי בכל ענין (ד"מ, ש"ך, ט"ז). וכן הגידו הטבחים בקיאים שנמצא לפעמים בבהמות כן ואין פוצה פה ומצפצף, רק קצת נמנעים מלאכול צלע יתירה מפני שקרובה לחלב הכליות (תה"ד ש"ך, וכ"כ ט"ז בשם ה"ר שכנא דאם נמצאו י"ג י"ד ט"ו צלעות מכל צד כולן כשירות לבד העליונה שמונחים לצד האחוריים).

שלחן סימן נד-נה ערוך

ט"ו נלעות ונלד ח' כתיקונו (רשנ"ל שז"ו) ד' הנעקרה חוליא אחת כולה אפילו מאותן שאין בהם צלעות פריפה: הנה ולפי' הוא למטה נמוקס שאין פסיקה חוט השדרה פוסל שס. (טור): ה' טאם נשברה השדרה ולא נפסק חוט השדרה כשרה:

נה. דיני מרפות ברגל ובפרקיו. ובו י"ג סעיפים:

א' אשלשה פרקים יש ברגל התחתון והוא מה שחותכין עם הפרסות כשמפשיטין הבהמה ונקראת ארכובה הנמכרת עם הראש ולמעלה ממנו פרק שני הוא הנקרא שוק וצומת הגידים בתחתיתו סמוך לארכובה

ב א ר ה ג ו ל ה

חתימרא דר"י אמר שמואל וכדמפרש בגמרא שס. שמשנה שם דף נ"ד ונ"י נזס רש"י: אל' הטור חתימרא דאמוראי אמתני' דנהמה שכתבו רגליה וכו' שם מ"ו.

פסקי דינים

סימן נה

טע"א. בעצם האמצעי כו' — איכא תרי לישנא בגמ', ללישנא קמא בכ"מ שיחתך בעצם האמצעי טריפה, וללישנא ב' נחתך למעלה מצומת הגידין בשירה, ולדעת הרי"ף והרמב"ם וע"פ כל"ב, ורש"י ורוב הפוסקים פסקו כל"ק לחומרא, ופריך בגמ' לל"ב מי איכא מידי דאילו מדלי פסיק לוי' וחי', מתתי פסיק לוי' ומתה, ומשני טריפות קא מדמית להדדי, אין אומרים בטריפות זו דומה לזו, שהרי חותכה מכאן ומתה וחותכה מכאן וחי'. והקשה הרמב"ן אם נחתך במקום צומת הגידין יחתך למעלה מצויה ותחזור להכשירה, ותיריך דוודאי אם שחטה אחר שנחתך בצויה טריפה שהרי יש בה מכה שאינה חי' בה, ואע"פ שאם חי' חותך כל הרגל למעלה מצומת הגידין הייתה חי' בה, השתא מיהא באותו ענין שהטריפות בא בה אינה חי' אפי' בבידור סממנים, אבל אין הי"ג אם חתך למעלה מצויה קודם שחיטה לאו נטולת הגידין הוא אלא חתוכת הרגליים מארכובה ולמטה וכשירה, ואע"פ שהתחילה מכה זו להכניס בה מיתה, מסוכנת היא ולא טריפה, וכשירה, ומצינו טריפות נכשרות, ריאה שניקבה ואחי"כ סריך בבשרא, ודעת רחוקה היא זו שטריפה תחזור להכשירה בידי אדם, אלא מיד כשנחתכה בצויה מתה היא, ואלו חתכה מתחילה למעלה מצויה הייתה חי', אבל אחר שנחתכה בצויה שוב אין לה תקנה שכבר נכנס בה חולי הטריפות ואין לה תקנה בתוס' ברוב, ול"ד לריאה שמעצמה עומדת ומתחיל להסתבך עכ"ל הרא"ש, וכ"כ הר"ן דהחתך בצויה וניקב הטחול בטומכי' והלקותא בכלי'א מכאיב בבהמה יותר מנטילתן עד שהיא נטרפת בהם, ושוב אינם חוזרים להכשירן אם נטלו אח"כ, דכיון שגולדו בה סימני טריפה שוב אין לה היתר, ובהדיא אמרינן בטריפה מה טריפה כיון שנטרפה שוב כו' (וראי' מבר טבי' דבי' ר"ג שלא חתכו רגליו למעלה מצויה קודם שחיטה כו').

שלחן סימן נה ערוך

הנמכרת עם הראש ולמעלה ממנו פרק שלישי והוא מחובר לגוף ונקרא קולית בכפרק התחתון בכל מקום שיחתך בה כשרה. עצם המחובר לגוף הנקרא קולית בכל מקום שיחתך טריפה גבעצם האמצעי אם נחתך שלא במקום צומת הגידים כשרה ואם נחתך במקום צומת הגידים טריפה ולא נאסרה מפני שהיא חתוכת הרגל ממקום זה ואלא מפני שנחתכו הגידים לפיכך אם נשבר העצם במקום צומת הגידים ויצא לחוץ ואין עור ובשר חופין את רובו ובדק בצומת הגידים ונמצאו קיימים כשרה.

ב א ר ה ג ו ל ה

בשם נמשנה וכדמפר' רנ יהודה אמר רנ וכו' גס. גכלישנא נתר' דמתני רנ פפא משמי' דרנ וכו' טור נשס הרי"ף והרמב"ם נפ"ח מה"ש. דלע"פ דכשנחתכו למעלה מנמוות הגידין כשירה לין מדמין נטרופות זו לזו שהרי חותכה מכלן ומתה חותכה מכלן ומיה.

פסקי דינים

בסוף הערקום כו' — בין הערקום ובין השוק, אבל בערקום גופא כשירה. וכן דעת הרב בהג"ה, כמ"ש בי"ד ודי"מ בשם מהר"י בן חביב. ומדברי הרא"ש משמע דבערקום גופא טריפה, וכ"כ בתשו' שעצם התחתון אינו נק' ארכובה אלא עצמות קטנים יש בין עצם התחתון ולאמצעי והם נקראים ארכובה, ובארכובה זו עצמה טריפה לר' יהודה כלמעלה מן הארכובה עכ"ל. ואפי' צויה קיימין שם טריפה, כיון שהטעם דהוי כאלו נחתך למעלה מהארכובה. ורש"ל חולק על הרא"ש, ואין דבריו נראים. מיהו בש"ד סי' פ"ו מטריף בערקום גופא מטעם שחיישינן לפסיקת הגידין ואפי' לא יצא לחוץ, ולפי"ז אפי' נתפא שאשי"י, כיון דטעמא משום חשש צויה עכ"ל הש"ך. והט"ז כתב דבהך ארכוב' שדן עליו הרא"ש לאסור יש ב' פירושים, הא' כמ"ש באו"ה שהוא העצם הקטן שעומד בין הפרקים ומחבר עצם התחתון להאמצעי והוא אותן שמשחקין בו התינוקות שקורין טשי"ך, ואם נחתך בטשי"ך עצמה או אפי' בסיום הטשי"ך ובין התחלת עצם שלמטה טריפה לדעת הרא"ש. ופי' ב' דהמקום המפסיק בין הפרקים הנק' גלי"ד הוא הנק' ארכובה ולא הטשי"ך, ולפי"ז בטשי"ך עצמה וכ"ש למטה ממנה כשר, אלא על הגלי"ד דהיינו מקום המפסיק בין עצם האמצעי להטשי"ך עליו דן הרא"ש לאסור (מספיקא דקשו דיוקי אהדדי). ובהמרדכי משמע דקרי להארכובה טשי"ך ואפי"ה מתיר בטשי"ך עצמה מטעם שאין שם חשש צויה (והש"ך כתב דס"ל כהרמב"ם דבכל השוק כשר ולכן מכשיר בערקום שאין שם צויה). ובש"ד סימן פ"ז כתב דיש לחוש בארכובה עצמה שמא נפסקו אחד מהגידין, כי שם הם צויה. נראה דס"ל כפי' הב', דאי כפי' הא' הא אין שם צויה (ולא כב"ח דמפרש דאע"ג דאין שם גידין החמיר הש"ד לפי שאין אנו בקיאים להבחין שפיר שמא נפסק א' מהגידין למעלה כו' — עיי' סי' נ"ז ס"ד שכ"ד הש"ך). ורש"ל חולק על הרא"ש וטעמו שהרי אפי' צויה שבארכובה עצמה אין נטרפים אם נחתכו שם ולמה נטריף אם נחתך העצם שם, אלא דינו כלמטה מהארכובה (ואותו עצם קטן שמא בימיהם הי'

שלחן סימן נה ערוך

הויש אוסרים בנחתך עצם האמצעי בכל מקום אפי' שלא במקום צומת הגידים ולדעתם אם נשבר העצם במקום צומת הגידים ויצא לחוץ ואין עור ובשר חופין את רובו אע"פ שבדק בצומת הגידים ונמצאו קיימים טריפה. וכן אם נחתך בתוך הפרק שבין ארכובה הנמכרת עם הראש לשוק בסוף הערקום בין הערקום ובין השוק טריפה לדעת זה (נשם מהרי"ן חנינ) וזאם נחתך בתוך הפרק במקום שמחובר עצם הקולית עם השוק טריפה: הנה ונהגו נכלל אשכנז ולרפת כסנרל האחרונה (הרא"ש וטור ורני' ירוס) ואין לשנות לכן נכ"מ שחתך מן הערקום ולמעלה טריפה אע"פ שזומת הגידין קיימין: ב' זעצם הקולית שניתק ממקומו

ב א ר ה ג ו ל ה

השם נשם רש"י ולאניו הרא"ש נשם ס' התרומה ושכן מנהג אשכנז ולרפת וכה"ס הרש"א והר"ר יונה וש"פ וכלישנא קמל דרב יהודה אמר רב. והרא"ש שם ונשם רש"י. זמסקנת הגמרא שם נ"ד.

פסקי דינים

נמכר עם הראש). והביא המרדכי דלעיל, גם ב"י וד"מ בשם מהר"י בן חביב ס"ל כן, עכ"ד הט"ז.

סעי' ב'. בוקא דאטמא — קולית הירך עגול ראשו ותחוב בחור עצם האלי' שקורין הנקיא כעלי זה התחוב בחור המכתשת (רש"י ר"פ אלו טריפות).

דשף מדוכתי' — שקפץ ממקומו חור שבעצם האלי' שתחוב שם (שם). וכתב הר"ן דאם גטלה הירך טריפה אע"ג דלא איעכול ניבי', דלא מכשרינן בלא איעכל אלא משום דהדרא בריא, והכא לא אפשר כיון שניטלה (וכ"כ התוס' גבי שמוטת ירך ע"ש).

ניבי' — גיד שבראשו שהוא מחובר בחור והוא קטן מאוד, אבל לא איעכל ניבי' הדרא בריא (ר"ן).

שלא מחמת איעכל — וכן אם קיימין עדיין רק שנתעכלו כשירה, דלא מטרפא אלא עד שנפסקו מחמת עיכול (ב"י לגרסת הרא"ש ורשב"א, וכן משמע ברמב"ם). ולגירסת הרי"ף והגאונים בגמ' משמע בנתעכלו לחוד טריפה, וכ"ש נפסקו בלא עיכול (ט"ז).

דאין אנו בקיאים — ואפי' לא נפסקו טריפה, וכ"כ הב"ח. ורש"ל כתב דמ"מ בעינן שנפסקו ניבי', הא לא"ה לא מחמרינן (ש"ך).

חזר ונקשר — אפי' שאשי"י, מאחר שאין הטריפות מצד שבירת העצם אלא מטעם שמא איעכל ניבי', ודמי לנשבר במקום צרה (אריה). ובנשבר ולא יצא לחוץ מיירי, דאלו יצא לחוץ טריפה בכל עצם הקוליא כמו בנחתך (ט"ז).

שלחן

סימן נה

ערוך

במקום חיבורו בגוף והיינו *בוקא דאממא דשף מדוכתיה טריפה בין בבהמה הבין בעוף והוא דאיעכול (פי' שנהקנו) ניביה והם היתרות שבעצם הכף שיוצאות על העצם הזכר ואוחזות אותו אבל נפסקו שלא מחמת עיכול כשרה: הגה וכן אם לא נתעכלו רק מעוטן ורובן קיים כשר מדינא (רשנ"א נמשכות ונחידושו) אך י"א דאין לנו נקיטין נאיעכול ניביה לכן יש לאסור כל שמוטת ירך שמה איעכול ניביה וכן אם נשבר סמוך לגוף אף על פי שחזר ונקשר היטב טריפה שמה איעכול ניביה ומשערין נאצנע אצנעות ננסה ושנים נדקה ונעוף הגדול לפי גלו והקטן לפי קטנו (הכל נאסור והיתר הארוך) ועוד להחמיר במקום שאין הפסד מרובה אם לא נשמת הירך ואיעכול ניביה כשר (מרדכי):

ג' טראש עצם הקולית המחובר לשוק שניתק ממקומו כשרה אפילו אם איעכול ניביה (וי"א דוקא כשעור ונשר חופין את רובו) (תשו' הרא"ש כלל כ' ס"י):

ב א ר ה ג ו ל ה

[פי' ראש הקולית התמונה נחור עגס האליה שקורין הנק"א רש"י].
 חטור נשם אנו הר"ש וכ"כ מדברי הרמב"ם נפ"י מה"ש. טטור נשם הרשנ"א והר"ן שיש מתירין זה ושכן דעתו נוטה וכ' הטעם נת"ה דמימרא דרב יהודה אמר רב דשמוטת ירך טריפה דנ"ז היינו נוקא דאטמא דשף מדוכתא ואין לנו להוסיף נטריפות.

פ ס ק י ד י נ י ם

וטוב להחמיר — ונראה דאם נפסקו ולא בקי בנתעכלו יש להחמיר אפי' בהפ"מ, אבל בנשבר סמוך לגוף יש להקל בהפ"מ (ש"ך). כתב המרדכי אם מצאו שמוטה לאחר שחיטה ואינו יודע אם קודם שחיטה נשמת או לאחר שחיטה, אם בשעה שהובאה לשחוט ידע שלא הייתה שמוטה כשירה, דודאי בשעה מועטת כזו לא איעכל ניבי' עכ"ל. ואפי' אי פסק ניבי' כשירה מה"ט. אבל אם ספק הוא אם הייתה שמוטה קודם שהובאה לשחוט טריפה, ולא מכשרינן מטעם ס"ס, ס' לאחר שחיטה נשמת ואת"ל קודם שחיטה שמה לא איעכל ניבי', כיון דהס' הוא מחמת חסרון ידיעה לא הוי ס"ס, כמש"ל סי' צ"ח. אבל אין לאסור מטעם דכל ס"ס שאינו מתהפך לא הוי ס"ס, וכאן א"א להפכו כו' (עיי' בס"י ק"י בדיני ס"ס), דכיון דנתעכל בלא נשמת אינו טריפה, י"ל את"ל נתעכלו שמה לאחר שחיטה נשמת (ש"ך).

סעי' ג'. כשעור ובשר חופין את רובו — ובתשובת הרשב"א סי' פ"ט מבואר דדוקא בנשבר מחלקינן בין עור ובשר חופין את רובו או לא, אבל בנשמת אין חילוק, ואפי' בנשמת עצם הקולית ממקום חיבורו לגוף לא בעינן שיהי' עור ובשר חופין את רובו וכ"ש הכא, דלא כמ"ש בת"ח בשם תשובת הרשב"א סי' קס"ו, דשם מיירי בנשבר דדוקא, וכן תשובת הרא"ש דהכא מיירי בנשבר דדוקא ע"ש (ש"ך).

שלחן סימן נה ערוך

ד יאם יש לה ג' רגלים טריפה דכל יתר כנטול דמי וכאלו חסר רגל א' הוא והוא שיהיה זה היתר מראש עצם התחתון ולמעלה: הגה וזקלא שזה היתרת יש לה תואר רגל ועומדת צוקוס הרגלים אזל זלאו הכי אינו מקרי יתרת ולא הוי רק לדול וכשר (נ"י נשם מרדכי ונשערים סי' פ"ט) ולס נרלאת חסר רגל א' טריפה (גמרא פא"ט): ה כל מקום שאם יחתוך שם הרגל

ב א ר ה ג ו ל ה

ינתזאר נמה שזיינתי נסי' מ"ח.

פסקי דינים

סעי' ד'. דכל יתר כנטול דמי — בתה"א משמע דלרש"י פוסל יתרת בכבד אפי' דבוקים שלא במקום מרה, וכן ברגל למטה מצויה פוסל ג"כ יתרת. ולהרמב"ן כשירה בהנך תרתי. ושני טחולים דבוקים בסומכיהו לרש"י כשירה, ולהרמב"ן טריפה. ומ"ש בש"ע מראש עצם התחתון, היינו כרמב"ן, וכ"כ ב"י בשם כל האחרונים ואין לזוז מזה. וא"כ יש להכשיר גם יתרת בכבד כשהם דבוקים שלא במקום מרה כהרמב"ן, דחד טעמא הוא, וא"כ הי' ראוי לפסוק ג"כ בב' כבדים תלויים ואינם נוגעים זה בזה, דלרש"י טריפה ולהרמב"ן כשירה, כהרמב"ן, אלא דמסתפינא להקל, שהרי אנו אוסרים יתרת כשיש לו צורת רגל כיוצא בעומד וה"ה בכבד. ורש"ל כתב שיש להחמיר ולחוש לכל הפירושים לאסור שני טחולים דבוקים בסומכ"י כהרמב"ן, ובב' כבדים ויתר רגל יש לאסור כפירש"י, זולת אם ימצא למטה מן הארכובה, וכן בב' כבדים דבוקים למטה מאותו כוית דכשירה לכ"ע עכ"ל. וקשה דא"כ רש"י והרמב"ן לא פליגי אלא בב' כבדים תלויים וז"א וד"ק (ט"ז).

ראש עצם התחתון כו' — וכן בערקום טריפה לפי מ"ש בסק"א (ש"ך).

תואר רגל — במרדכי מעשה שהי' למעלה מצויה בירך אצבע א' יתר והי' בו עצם וצפורן, והשיב ר"י להיתר, דלא אמרו כל יתר כנטול דמי אלא ביתר שהוא כיוצא בעומד, אבל לא יתרת דבר אחר שאינו רגל, כגון אם עלתה שם יבלת ובה עצם, וכן יתרת אצבע לא מטרפה בהכי עכ"ל.

ועומדת במקום הרגליים — לשון ראב"ן אי איכא לאותו יתר היכרא כגון שהוא עומד שלא במקומו, כגון אם רגל שלישי יוצא לצד הזנב ואינו דבוק כלל לא' מרגליים כשירה, דלאו תורת רגל עלי', ואם אינו מגיע לארץ ואינו הולך עלי' אינו אלא תלתולי בשר וכשירה. ולמטה מצויה אפי' יוצאים רגליים שמגיעים לארץ כשירה ע"כ במרדכי.

סעי' ה'. ויצא לחוץ — כל יציאת עצם המזכר בסי' זה אינו ר"ל דדווקא שיצא לחוץ ממש אלא גילוי לחוץ מקרי יצא לחוץ (פ"ח).

רוב עוביו — שלא יצא אותו השבירה לחוץ, אלא מיעוט חלל העצם נגלה ורובו נכסה (רש"י).

פסקי דינים

רוב הקיפו — אם רוב היקף הבשר שסביב השבירה קיים, אפי' נהפך חלל העצם ויצא לחוץ דרך נקב קטן כשר. ואם רוב ההיקף מגולה, אפי' כיוונה בליטת ראש השבירה לצד בשר הקיים, והרי כל חלל העצם נכסה אפי' טריפה. ואנו בעינן רוב עוביו שלא יצא רוב החלל דרך הנקב הבשר ושיהא ג"כ רוב מהיקף הבשר שסביב השבירה קיים כן פרש"י. ולפי דבריו אין הדבר תלוי ברוב בשר כלל, כי לפעמים יצא רוב העצם הנשבר דרך נקב קטן ועוד אין אדם יכול לעמוד על טריפות זו, כי העצם לפי משמושו יצא ויחזור. הלכך נראה שאין הדבר תלוי ביציאת העצם אלא ברוב בשר לבד ומשכחת לה רוב עוביו בלא רוב הקיפו, דלפעמים אין עיגול העצם בהשוואה אחת אלא מתקצר והולך ויוצא כמו עוקץ בזוית א', וכל כמה שמתארך זה העוקץ כן מתרבה ההיקף, והשתא אם החיפוי הוא לאותו צד של העוקץ אף אם החיפוי הוא הרבה יותר מרוב הקיפו מ"מ רוב עובי העצם נשאר מגולה וטריפה עד שיחפה גם רוב עוביו, ואם החיפוי הוא לצד עוביו ת"ל מחופה רוב עוביו ולא רוב הקיפו, שהרי רוב היקף ישנו לצד העוקץ וטריפה, עד שיחפה ג"כ רוב הקיפו (פר"ח בפי' דברי הר"ן והתוס' והרא"ש, וכ"ד ב"י והעט"ז). ולפי"ז אין אנו חוששין אם יצא העצם דרך הנקב, וכתב בכלבו כיצד בודקין ימתח האבר כמו שהי' ויקרב שבר אל שבר ויראה אם עוד ובשר חופין את רובו מעלה ארוכה וכשירה אפי' האבר עצמו (ש"ך, ד"מ דלא כש"ד).

אם יש עוד ובשר לחפות כו' — כיון דעור ובשר חופין את רובו מעלה ארוכה אף אם נחסר העצם, דמה לי אית' ומה לי נפל (פי' הרא"ש).

אסור מדרבנן — משום מצות פרוש בלבד, ואין בו איסור לאו של אבר מ"ה, ואם יש בו ספיקא אזלינן לקולא, ואסור להושיטו לבני נח מדרבנן (סמ"ק). והרשב"א והר"ן כתבו דכיון דלישראל אין בו אלא מצות פרישה בלבד, שרי לעכרים אפי' לכתחילה ואין בו משום לפני עור כו' (ש"ך).

גם מעט מהמותר — דקיי"ל בכל איסור והיתר המחוברין מקום חתך אסור חוץ מזרוע בשלה (רש"י, רשב"א, ר"ן), ומחמת שא"א לצמצם צריך לחתוך גם מעט כו', ועיי' ש"ך.

קודם שימלחנו עם הבהמה — בהגש"ד מיקל במליחה, ובנתבשל מספקא ליי, אע"ג דשאר איסורים מדרבנן צריך ס' לבטלם, מ"מ איסור זה מדנתנו לו שם פרוש בעלמא ולא אמרו סתם אסור מדרבנן, קיל הוא משאר איסורי דרבנן. והא דמספקא ליי להגש"ד היינו דזוקא כשוודאי יצא לחוץ, אבל אם ספק אם יצא לחוץ פשיטא דאזלינן לקולא אפי' בנתבשל, ובמליחה שרי אפי' ודאי יצא לחוץ, ואפי' ודאי יצא לחוץ ובכישול יש להקל בספיקא דהגש"ד בהפ"מ או לכבוד שבת, מאחר דספיקא דרבנן הוא (ט"ז), והש"ך כתב דבדואי יצא לחוץ צריך ס' בתבשיל כנגדו, אלא דאין להתמיר בו לומר חני"ג באיסור דבוק, כיון שאין בו אלא מצות פרישה בלבד, אבל אי ליכא ס' נגדו אמרינן חני"ג וצריך ס' נגד כל התבשיל, דזוקא להחשיבו איסור דבוק אין להתמיר בו, דהוי כתרי חומרי דסתרי אהרדי, כיון דרבנן אחשבוהו להאי אבר כאלו

שלחן סימן נה ערוך

היא טריפה אפילו לא נחתך אלא כנשבר ויצא לחוץ אם אין עור ובשר חופין רוב לעביו ורוב היקיפו טריפה ואם עור ובשר חופין רוב עביו ורוב היקיפו כשרה מאם נפל קצת מהעצם אם יש בעור ובשר לחפות השכר אף אם לא נפל העצם כשרה אבל אם אין בו כדי לחפותו אילו לא נפל אע"פ שיש בו כדי לחפותו עתה טריפה וואם נשבר עצם במקום שאינו נטרף אם נחתך אם אין עור ובשר חופין את רובו הבהמה מותרת ומהאבר אסור מדרבנן עוצריך לחתוך גם מעט מהמותר כשחותך האבר האסור: הגה ונריך לחתכו קודם שימלטנו עם הנהמה או העוף (מרדכי) ויש

ב א ר ה ג ו ל ה

כמשנה שם דע"ו וכדמפרש רב שם. לכתרתי לישיכי דכי אתא רב דימי וכו' לחומרת כרב פפל שם. ממההוא ענדל דאתא קמיה דרבא נריה דרב יוסף וכו' וכפי' הרא"ש שם וכ"כ הרשנ"א נת"ה והרמז"ס נפרק ח' מה"ש. גמחל דרב שם דף ע"ו. פ"ס נמרחל ופי' הרשנ"א ופ"פ גזירה משום אנר מן החי וכתבו דכ"מ דלס יש ספיקא אזלינן לקולא. עהג"א מהל דרבינא חולין דף ז"ט.

פ פ ק י ד י נ י ם

נחתך, דמן התורה מותר כל שמחובר מעט ודו"ק. ובס' אם יצא לחוץ אין לאסור בנתבשל אפי' ליכא ס', דספיקא דרבנן אזלינן לקולא. וכ"כ הב"ח. דלא כמ"ש ס"י מ'. וכ"ש הוא דאין ריעותא בעור ובשר וחזר ונקשר אלא שלא נקשר שאשיי דמותר התבשיל.

להטריף כל שבירה כו' — אפי' עור ובשר מקיפין מכל צדדיו, דאין לחוש שמא יצא העצם דרך נקב קטן כיון שהעור שלם מכל צדדיו, ואין להחזיק ריעותא שמא הי' שם נקב, מ"מ נהגו להטריף כדי שלא יבואו להכשיר כשמקצת השבירה מגולה, א"נ שאין אנו בקיאים בבשר החופה עכ"ל ד"מ. וצ"ע דמה צריך כאן חיפוי בשר, כיון שהעור שלם מכל צדדיו הרי לא יצא לחוץ, ואפי' להרשב"א דמצריך רוב בשר קיים אפי' היכא דלא יצא לחוץ, אבל חיפוי א"צ (ט"ז). וכ"כ הש"ך דדין זה חומרא גדולה ולא נמצא בשום פוסק, ואפי' לפי טעם האגור דלהרמב"ם יש לחוש שמא בכל עצם האמצעי יש לחוש לצומת הגידין (הרי רמ"א מקיל לקמן שעד אגודל לבד חוששין בעוף לצויה — ט"ז), אבל שלא במקום צויה כשר אפי' לדידן, ולכן אם נקשר אפי' לא נקשר שאשיי אם אין ריעותא בעור ובשר כלל יש להכשיר אפי' שלא במקום הפ"מ. ומהרי"ק דאסר לקמן עד שיקשר שאשיי היינו דווקא כשיש ריעותא בעור ובשר, וכן במקום שאינו עושה אותה טריפה, דאסור מדרבנן משום מצות פרישה, אין להחמיר כלל כשיקשר אעפ"י שלא נקשר שאשיי אם אין ניכר ריעותא כלל בעור ובשר עכ"ד.

אם לא כו' — הא דכתב כאן, הלא מבוואר לקמן, אלא דקמ"ל דכאן א"צ שיקשר שאשיי כמש"ל (ש"ך).

שלחן

סימן נה

ערוך

מחמירין ולאסרין אף אם עור ובשר חופין את רגלו אם השזירה יאלה פ"א מחיים דרך נקב קטן (לפי פי' רש"י) ומהו נחפזט המנהג נאלו המדינות להטריף כל שזירה נעלם במקום שאלו נחתך טריפה ואף אם עור ובשר מקיפין אותו מכל גודיו ואין שם נקב כלל מכל מקום המנהג להטריף כי תלוקים רגלים הם גדין תיפוי נצר ואין רגלים נקילין ואין לשנות אם לא במקום הפסד מרובה לפי ראות עיני המורה שיש להקל להורות כהלכה (ד"ע) והוקף אם לא חזר ונקשר אלל אם חזר ונקשר נוהגין להכשיר וכמו שיתנאר: **ו** פנשבר עצם הקולית ונימל ממנו קורט מראשו העליון המחובר בשדרה ונתעכלו מיעוט ניביו אם עור ובשר חפין את רובו כשרה: **ז** זהא דמכשרינן בעור ובשר חופין את רובו דוקא כשרוב החיפוי מן הבשר ואז המיעוט של עור מצטרף עמו אבל אם החצי מן העור וחצי מן הבשר לא וח"מ בכהמה קאבל בעוף כיון שעורו רך מצטרף עם הבשר ובמחצה בשר ומחצה עור כשר: **ח** ריש מי שכתב שיש מקום שעור לבדו מציל אפי' בכהמה והוא במקום הסמוך ממש לארכובה לפי שאין שם לעולם בשר אלא עור לבד דבוק עם העצם ובשאר מקומות שדרך להיות שם בשר אם לא היה שם בשר אלא עור בלבד והיו רירין בין העור והעצם שי"א שמציל: **ט** תגידין שסופן להקשות אינם מצילים (וכל

ב א ר ה ג ו ל ה

פ"הרש"א נחשונה שאלה סיתן רכ"ו. צלישנא נחרא דר' יוחנן ס. קסס נגמרא תידושי הרש"א ור"ן פל"ט גזי נשתנרו אנפי העוף ורגיו ירוחם. רטור נשס הרש"א. ששס נשס י"א וכ"כ התוספות נשס ר"ה ור"א דגרסי דמשכי רירא ס ע"ו. תמסקת הגמרא ס.

פסקי דינים

סעי' ו. קורט מראשו העליון כו' — ולא נשמט ממקום חיבורו (תשובת הרשב"א). דבנשמט אין חילוק בין עור ובשר חופין את רובו, כמש"ל בשם הש"ך, דלא כת"ח.

מיעוט ניביו — דע"י השאר שלא נתעכלו הדרא בריא (שם).

סעי' ז. ובמחצה בשר כו' — אבל עור לבדו ואפי' רוב עור ומיעוט בשר אינו מציל אפי' בעוף (רשב"א). והיינו דווקא כשיצא לחוץ, אבל היכא דלא יצא לחוץ אפי' עור לבדו מציל אם הוא שלם מכל צדדיו ואין שם נקב כלל. דלא כהרשב"א וכה"ר יונה דמצריך רוב בשר קיים אפי' היכא דלא יצא לחוץ (ריב"ש וכ"ד רש"י והרא"ש והרמב"ם בפי' המשנה — פרי"ח).

סעי' ח. עור לבדו — דבוק יפה בעצם ומחזיקו (רש"י).

רירין — ליחה שלו שאז מדבק בו העור ומעלה בו ארוכה (תוס').

שלחן סימן נה ערוך

הנידון מקרי סופן להקשות (ז"י): 'אלא היה הבשר החופה את רובו במקום א' אלא מתלקט מעט כאן ומעט כאן סביבות העצם או שהוא במקום אחד אלא שהוא מרודד או נקלף מעל העצם או שניטל שלישיתו התחתון או ניקב או נסדק אינם מצילין בוכן אם נתמסמם בשר החופה ונעשה כעין בשר שהרופא גוררו אינו מציל: הנה ולן אין לנו נקיטין נזר שהרופא גוררו ולכן כל מקום שנשתנה מראית הנזר אינו מליל (הנהות מיימוני): יא גנדר הבשר בסכין מעל השבר כעין טבעת בעיגול ורוב היקיפו מכוסה כשרה והוא שיהיה הבשר דבוק בעצם סביב הקדירה: יב זנשבר העצם במקום שעושה אותה טריפה וחזר ונקשר ואין

ב א ר ה ג ו ל ה

אנעיות שם ולא נפשטו ולחומר'. [פי' שהנקב נלח חסרון]. בלשון הטור מהל דנתמסמסה הריאה ד' מ"ה. גנעיל שם ונפשטה. דטור נשם הגלונים וכ"כ ש"פ נשם ר"ת ונשם סה"ת וסמ"ג וסמ"ק.

פסקי דינים

סעי' י'. ואנן אין בקיטין כו' — צ"ל שמשום הפ"מ נקט לה, דהא אנן נוהגין להטריף כל שבירה אפי' עור ובשר מקיפים מכל צדדיו, ולפי מש"ל דאם חזר ונקשר כשר כל דליכא ריעותא בבשר כלל, קמ"ל הכא דאם נשתנית מראה הבשר הוי ריעותא ואין מציל בכל ענין ודו"ק (ש"ך).

סעי' י"ב. במקום שעושה אותה טריפה — וכ"ש באבר המדולדל מהני חזר ונקשר, וכ"כ ד"מ סי' ס"ב דלא כאו"ה (ש"ך).

כשירה — שאלו מתחילה יצא רובו לחוץ לא הי' נרפא ונקשר (ר"ן סמ"ק בשם ר"ת). וצ"ע במה מיירי כאן, דאם עור ובשר חופין את רובו, למה לי נקשר הא לא חיישינן ליציאת העצם מחיים לפי' התוס' והרא"ש כמש"ל. ואפשר דמיירי אפי' בעור ובשר חופין את רובו ואפי' בעינן נקשר דאפי' לפי'ד הרא"ש בעינן דידעינן שתמיד הי' עור ובשר חופין את רובו, אז אין לחוש ליציאת העצם מחיים דרך נקב קטן, ולכך אין להכשיר אלא בנקשר. וכ"כ הא"ו (ד"מ וכ"כ הש"ך בשם הת"ח).

אבל לא חזר למקומו הראשון — אעפ"י שנתחברו שני העצמות הנשברים וקרם עליהם עור ובשר אסור, דאין זה מוציאנו מידי ספק שמא יצא לחוץ עכ"ד מהרי"ק, ומיירי דווקא כשיש ריעותא בעור ובשר כמש"ל בשם הש"ך.

שוכבים זה על זה — אבל אם הם דבוקים כראוי, רק שלא נתכוונו ממש כגון אם השבירה בשיפוע כקולמס וחזרו ונתדבקו השברים באותו שיפוע, רק שלא נתחברו ממש כמו שהי' רק עוקץ זה נמשך קצת למטה ועוקץ

שלחן סימן נה ערוך

ידוע אם יצא רובו אם לאו כשרה והוא שחזר למקומו הראשון ונתחבר
שבר עם שבר יחדו ידובקו: הגה ולפי' אם הוא עדיין ענ נמקום השנר וניכר
עדיין שנשנה כשר (ל"ו הארוך) אבל אם לא חזר למקומו הראשון אלא
שני שבתי העצם שוכבים זה על זה זה נמשך למעלה וזה נמשך למטה
פריפה: הגה וכל זה מיידי שלא נמקום נומת הנידין אבל נמקום נומת הנידין עיין
לקמן סימן נ"ו: י"ג ונמצא שבוך ואינו יודע אם נעשה מחיים או לאחר
מיתה אם מקום המכה שחזר בידוע שנעשה מחיים וואם אין יכולים
לעמוד עליו אם יש במה לתלות כמו שדרסה או שרצצה וכיוצא בו
תולין להקל ואם לאו אסורה * מספק:

ב א ר ה ג ו ל ה

המהרי"ק נשורש ל"ח דקק מלשון הפוסקים. וטור וכ"כ המרדכי נשס סה"ת וש"פ.
זשס וכ"כ הרשב"א נת"ה וש"פ. [יולין להחיר מטעם נחטה נחזקת היתר עומדת
עד שידוע לך נמה נטרפה אלא היכא דליתא למתלי נדנר אחר כדלעיל נס' ל"ו סעי'
ח' וכמו שזיינתי שס]:

פ ס ק י ד י נ י ם

זה קצת למעלה כשירה, כי הבו דלא להוסיף עלה דחומרא דמהרי"ק, כי מהרא"י
בתה"ד סי' קס"ד לא חילק בזה ויש לסמוך עליו בהפ"מ, וכן אם נשבר במקום
שאר עושה אותו טריפה בזה שפיר נסמוך על מהרא"י דמהני חזר ונקשר יפה
אע"פ שלא חזר למקומו (ט"ז).

סעי' י"ג. בידוע שנעשה מחיים — וסימן זה להחמיר ולא להקל, דכשהורשח
המכה או ודאי מחיים נעשה, ואם לא הושחר אכתי ספיקא הוא אם
מחיים ואם לאחר מיתה (ב"י).

שדרסה — או פרכס ונלחץ אל הקיר, ואיכא אומדנא דאפשר שנשמטה גפו
מחמת כך תלינן לקולא דהא תלינן בזאב, אבל כל היכא דאתיליד ריעותא
וליכא למתלי להיתרא טפי מלאיסורא אזלינן לחומרא לבד שגרונא דשכיח,
אבל אי תרווייהו שכיחי או תרווייהו לא שכיחי אזלינן לחומרא (ר"ן רפ"ק
דחולין). ואפי' לפי"ד התוס' פ' ד' אחין וסמ"ק דכל ספק טריפות דאתיא
מיד אחר שחיטה תלינן לקולא, הכא אסור כמ"ש בהגש"ד דלא אמרינן הכא
בשחטה הותרה כמו בזאב, כיון שהספק תלוי בחסרון ידיעה, ואם הי' בקי הי'
יכול להכחין, וזו כיון שיש ריעותא אסרינן מספק עכ"ד. אינ כיון דאין במה
ליתלות איכ צינינו ראות דלא נעשה לאחר שחיטה והר"ל מסתבר יותר לאיסור
מלהיתר דלכ"ע אסור, כמ"ש לעיל סימן נ' בהג"ה (ש"ד).

שלחן סימן נו ערוך

נו. דיני טריפות בצומת הגידים. וכו' י' סעיפים:

א אניטלו צומת הגידין (פי' מקום שהגידין נקשרים יחד לשון מנעד למתך) או בשנפסקו טרפה גאע"פ שכל העצם קיים: ב וצומת הגידין הם בבהמה בעצם האמצעי כלפי חוץ שהזנב נופל עליו הוי'ש מי שאומר שהם כלפי מנים לצד חלל הבהמה: הגה ויש להחמיר כשתי הסברות (נ"י נשם ריב"ן חנינ) אבל הסברא ראשונה היא עיקר (והיא סברת תוס' ורש"י והרא"ש וגדולי ארפת ואשכנז): ג והתחלתם למעלה מהערקום והוא עצם קפון

ב א ר ה ג ו ל ה

אמנה חולין ד' ע"ו. בשם צנמרא. גרש"י שם צמנה. דכרנ יהודה שם והיינו דרנא נריה דרנה נר רב הונא רש"י והרי"ף וכ"מ מדברי הרמנ"ס צפ"ח מה"ש והתוס' והרא"ש והטור וש"פ. הטור נשם הראנ"ד וכ"כ הרשנ"א וכה"ס הר"ן נשמו כרנה נ"ר הונא שם דקאי שמואל כותייהו וכה"ס ר' ירוחם וכ"פ חכמי פרונינייה ומהר"י בן חנינ. וכרנ יהודה שם וכפירש"י.

פסקי דינים

סימן נו

סעי' א'. נטלו צו"ה — אעפ"י שלא נחתך העצם (רש"י). ודעת הראב"ד בהשגות דאפי' לא נטלו לגמרי רק שנעקרו מן הארכוב' ונקפלו מעל העצם עד למעלה אעפ"י שעדיין יונקים מן הגוף טריפה. מדקאמר נטלו צו"ה ולא קאמר נחתכו ש"מ דאית בהן דין נטולה ודין פסוקה. דין נטולה בין ניטל לגמרי בין ניטל ממקומו לבד כנטולת הכבד ממקום תלייתה. ודין פסוקה כדאמרי' בגמ' אפסק חד כו' (ט"ז וכ"כ הבי"ח ושי"ך, דלא כהב"י).

או שנפסקו — פי' באמצע החוט (ט"ז).

סעי' ב'. ויש מי שאומר שהם כלפי פנים — הוא דעת הראב"ד שפי' דבתא פליגי רבה ורבא בגמ' מ"ד דאגרמא לבר ס"ל שצו"ה הם כלפי חוץ ומ"ד דאגרמא לגאו ס"ל שהם כלפי פנים ופסק כותי', דשמואל קיימי כותי' דקאמר מקום שהגידים צומתים והם הפנימים שהם ג' מחוברים זע"ז, אבל החיצונים אין שלשתן מצומתין ומחברים זע"ז, גם לא תמצא בהם שיהא א' גדול מן השנים און אפי' כשניים מהם. וכ"ד הרשב"א ור"ן ורי"ן ומהרי"ן חביב, אבל הרא"ש כתב בשם חכמי הצרפת שקבלה בידם שהחיצונים הם צו"ה שחכ הבהמה וחזקתה וחיותה תלוי בגידים שבחוץ, וע"ז לא נסתפק שם איסורא והם לא דברו רק בהתחלתן וסיומן, ואלו הי' גם הראב"ד מקובל מרביותו היינו אומרים זו קבלה חו קבלה, אבל הוא מסברת לבו פי' ולמראה עינים ישפוט, אי"כ אין לסמוך עליו ולעקור קבלת חכמי הש"ס עכ"ל. הוא עיקר, אבל לענין דינא יש להחמיר ככל הסברות (שי"ך שכ"ד הבי"ח ורש"ל דהכי נהגינן דלא כעט"ז).

סעי' ג'. התחלתם — כח חיות הגידין למעלה מהערקום ששם העצם ערום

שלחן סימן נו ערוך

שמחבר השוק לארכובה הנמכרת עם הראש וועצם זה הוא שמשחקים בו התינוקות שקורין קוגי"ל חולמעה ממנו מתחברים וצומתים גידים אלו ועולים ומתפשטים בשוק עד שמתרכבים וחוזרים כעין בשר: ד' סנפסקו או ניטלו כנגד הערקום כשרה למעלה מהערקום והוא המקום שהטבחים תולין בו טריפה: ה' ישיעור ארכן ממקום שמתחילין להיות צומתים

ב א ר ה ג ו ל ה

זרני' ירוסם. חסס צנת' נשמי' דשמואל וכפירש"י סס. טסס צנמול מהל דרנ יסודס. ימירל דלניי סס ל' צטדי.

פסקי דינים

בלא בשר כב' וג' אצבעות והגידין אדוקין שם, וכ"ז שהם צמותים וקשורים יחד קרוי צומת עד מקום שמפשיטין ומתפצלין זה מזה כשנכנסים לבשר. והאי שיעורא דעילויא ערקומא נפיש הוא משעורא דאגרמא לבר או לגאו שהוא למטה מסוף עצם האמצעי, ואם נחתך בין עצם האמצעי לאותו ערקום טריפה (רש"י).

קוגיל — ובל"א טשי"ך.

סעי' ד'. כנגד הערקום — אעפ"י שמתפשטין עד סוף העקב, כבר התחילו להתקשות בעצם, ואין טריפות צו"ה אלא ברכוך ועומדים לעצמם כגידין ולא קשים כעצם אלא כבשר, וזהו שחלקו בהם בגמ' בין אדומים ללבנים (רשב"א בתשו', ש"ך, ט"ז).

כשירה — מיירי בענין דליכא חששא בצו"ה למעלה כגון דנחתך לפנינו רק הערקום, אבל אם נשבר העצם בערקום עצמו אפי' לא יצא לחוץ טריפה, דחיישינן שמא נפסק א' מהגידין למעלה מהערקום וא"א בקיאתן להבחין (ש"ך בשם הבי"ח בפ"י הש"ד סימן פ"ו, וכ"ד מהרי"ל, וכן משמע ברש"י גבי צנא דאנקורי דאם נשבר בערקום צריך בדיקה בצו"ה, וכיון דאין אנו בקיאים טריפה, ועמש"ל סימן נ"ה בשם הט"ו).

תולין בו — ורש"י פ"י בלשון ראשון כשמפשיטין בהמה משם מתחילין לפתוח ולהפשיט העור של הרגלים האחרונים (רש"י).

סעי' ה'. צמותים — קשורים ומחברים ונראים כגיד א' (רש"י).

י"ן אצבעות — כדעת הרמב"ם דמפרש בטדא ד' אצבעות ובגמ' ד' בטדא דתורא, ורש"י מפרש בטדא אצבע, וכתב הרשב"א בתשו' דשיעור י"ן אצבעות אעפ"י שגראה כשיעור ארוך אינו מוכחש כ"כ כשיעור ד"א, שהרי נראה לעין שהם מתפשטין אפי' בדקה יותר מד"א, וקבלת הגאונים תכריע כהרמב"ם עכ"ד, ובש"ד פסק כרש"י (ד"מ).

מתחילים להתרכך — לאחר שנכנסין תוך הבשר נעשו רכין (רש"י), ובגמ' אמרינן בליטי הוי צו"ה (קודם שנבלעו בבשר) בליעי לא הוי צו"ה.

שלחן

סימן נו

ערוך

עד שמתפשטים בבשר בבהמה גסה י"ו לאצבעות ויש למי שאומר שהוא שיעור ד' אצבעות ובבהמה דקה לא נתנו חכמים שיעור מאלא במראיתן ובמישוש שכל זמן שהם לבנים קשים ועבים יש להם דין צומת הגידין אבל כשהם מתחילים להתרכך או שהם קטנים ודקים אין להם דין צומת הגידים גובמקום שאין לבנים כל כך אלא לבנים קצת ומזהירים כעין זכוכית לא הוי צומת הגידים: ו' טיש גידים אחרים שנבלעים באלו זכורות בנקבות ואותם אינם בכלל צומת הגידים: ו' עצומת הגידים בבהמה ג' אחד עב ושנים דקים נחתך העב לבדו מותרת שהרי נשארו שנים נחתכו השנים הדקים מותרת שהרי העב גדול משניהם והרי לא ניפל כל הצומת אלא מיעומו. נחתך רוכו של כל אחד מהם

ב א ר ה ג ו ל ה

כפירוש הרי"ף והרמב"ם צפ"ח מהלכות שחיטה והרש"א והתוספות שהנזל הוא ד' אצבעות וכן כתב ר"ת. לרש"י נפירושו שם דנזל הוא מלא אצבע. ממימרא' דלניי ס. גטור נשם הרי"ף והרש"א ודלא כמר נר רנ אשי שם וכמ"ש החוס' שם נשם ר"ת ור"ת דקיי"ל כוותיה נכל דוכתין נר מניפך שנזעה ותיורא וסי' כולו הפך לנן. סטור מדנרי הרש"א ד. עשם כמר נר רנ אשי דמתני לקולא.

פסקי דינים

סעי' ו'. זכורות בנקבות — הם ב' גידין לבנים קטנים ונבלעים בהאלים הגדול כהשנים, ועליהם אמר אביי בליעי לא הוי צויה, כי אינם מן החשבון ואין הבהמה נטרפת בהם (הראב"ד לפי שיטתו).

סעי' ז'. שהרי נשארו שנים — דקיי"ל כמר בר רב אשי דאמר איפסיק אלימא הא איכא רוב מנין איפסיק קטינא הא איכא רוב בנין, ואמרינן תרי לישני אליבא דרב לקמן צויה שאמרו ברובו, מאי רובו רוב א' מהן כמו בעוף, ולשון ב' מאי רובו רוב כל א' וא' לפי שלא נשתייר לא רוב מנין ולא רוב בנין, וה"ה דאי אפסיק אלינא וחד מן קטינא לגמרי ג"כ טריפה מה"ט. אבל אי אשתייר בהם מ"ש בעלמא ואזיל להו רוב בנין ורוב מנין, כיון דחד מינייהו רוב או כולו קיים לא מטרפא בפסיקת רוב דאינך כשלימין חשבינן להו. אע"ג דבעלמא משהו לא חשיב לן דרובו ככולו, הכא חשיב דהא שמואל בנפסק שלשתן נמי מכשיר אע"ג דלא אשתייר בכל חד אלא כחוט הסרבן עכ"ל הר"ן. והרא"ש כתב דלמר בר רב אשי צריך ליישב לישנא ב' דרב דה"פ רוב כל אחד ואחד מן החוטין שהיא נטרפת בהן, כגון שנפסק אלימא ורובן של קטיני וכן נפסקו קטיני ורוב אלימא טריפה, אבל נפסק אלימא ונשתיירו רובן של קטיני וכן נפסקו הקטיני ונשתיר רובו של אלימא כשר עכ"ד (עיי' בפ"י דבריו בט"ז באורך). וסמ"ג וסמ"ק וסה"ת ורש"י פסקו כלישנא קמא דרב לחומרא, דבבהמה נמי טריפה בנפסק רוב א' מהן, וראוי להחמיר באיסור דאורייתא (ש"ך שכ"ד מהרי"ק והגש"ד והג"מ וא"ה וב"ח).

שלחן סימן נו ערוך

טריפה: הגה הגיד העז הוא אותו שפרידין כשתולין הנהמה והוא מונח על השנים והם דנוקיס נגזר ונעלם: **ח** פבעוף הם בעצם האמצעי כמו בבהמה והם י"ו ואם נפסק רובו של אחד מהם טריפה: **ט** צסימן מקום שכלים צומות הגידים בעוף כסימנם בבהמה דקה: הגה ומי שנקי לשער יוכל לשער בכל עוף לפי גדלו ולפי קטנו כל זמן שהם קשים הוי צומת הגידים ונמקוס שמתרככים לא הוי צומת הגידים (פסקי מהרא"י סימן קמ"ח) ומי שאינו נקי לשער ישער צומת אלנע בעוף ונמקוס שמתחילין (שם נשם מהרי"ל) ולעולם אין צומת הגידין

ב א ר ה ג ז ל ה

פ"ש נגמרל. צהרשנ"א.

פסקי דינים

סעי' ח'. רוב של א' מהם — אע"ג דכתב לעיל דמשהו אע"ג דבעלמא לא חשיב מ"מ הכא חשיב. מ"מ בעוף כיון דמחמרינן ולא מכשרינן ברוב בנין ורוב מנין אלא אפי' בחד מטריפינן הדרינן לכללא דרובו ככולו (ר"ן שם דלא כהרמב"ן).

ולבודקן אם הם י"ו — ובודק ע"י מחט ובו חוט ונטל החוט וכורך סביב כל א' (מרדכי). ואם לא ימצא המנין ויראה א' מהם גס יותר מחבירו. ינפצנו אולי הם שניים (גמ' רי"ן). ויראה שלא יפרוד א' לשניים (רוקח).

סעי' ט'. כסימנם בבהמה דקה — שלא נתן בדקה קצבה לשיעורין אלא נתן סימנים בגופן בעבין ובמראיתן והן הן הסימנים בעוף ג"כ (רשב"א). **אצבע** — אגודל (כ"פ במהרי"ל).

ולעולם אין צו"ה למעלה מחצי עצם כו' — וא"כ מי שאינו בקי טפי עדיף שישער בחצי עצם ולא ברוחב אצבע. וכ"ד הרוקח סימן ת"ד. וכ"ה בת"ת. וכתב שם דעל שיעור זה יוכל כל אדם לסמוך בין בעוף ובין בבהמה (ש"ן). ורש"ל כתב דלהרמב"ם דבהמה הם י"ו אצבעות לא יספיק אצבע בעוף אלא שני אצבעות (ט"ז).

וא"א בקי אין בבדיקת צו"ה של עוף — שהם דקים ואדומים והן הרבה י"ו. אבל בבהמה שגידיו גדולים ואינם רק ג' וניכרים לבדוק, יבדוק מי שבקי בבדיקה (ד"מ, ת"ח, ש"ך, דלא כעט"ז).

נפוח ונצרר הדם — אכן הכל לפי הנפוח, וצריך המורה קודם שיטריף לחתוך תוך הנפוח ויעיין בו. שאם נראה מתוך הנפוח שיש בו רקבון ונפוח ויש לחוש שנפסק א' מן החוטין או יש להטריף (רש"ל). דווקא בנפוח אבל בשינוי מראה לחוד כמו בלצו און ברויין או גע"ל וכה"ג שאין שם לקותא ולא נפוח מכשיריין לגמרי וא"צ לחתוך ולעיין, ומ"מ טוב להחמיר ולעיין (ב"ח). וכיוצא בו כתב העט"ז וז"ל דווקא נצרר הדם הרבה עד שכמעט אין הגידים

שלחן סימן נרנז ערוך

למעלה מחזי עלם האמצעי ולנו אין נקילין נדיקת צומת הגידין של עוף משום דקשה לנזוק ונקל הוא נטרף ולכן נכל מקום דליכא מכה מקום צומת הגידין אפי' אינו רק נפוח ונלרר הדם מאחר שהיה צריך נדיקה ואין לנו נקילין צעוף הוא טריפה (מרדכי פרק צהמה המקשה ול"ו הארוך ואגודה ואחרונים): ' נשבר העצם במקום צומת הגידים ונקשר ונתרפא יפה קיש מתירין אם לא נשתנה מראית בשר שעל השבר וויש אוסרין עד שיבדק צומת הגידין (וכן עיקר לדין דאין לנו נקילין נדיקת העוף טריפה) (נ"י וש"ד):

נז. דין בהמה דרוסה מחיה הדורסת. ובו כ"א סעיפים:

א אדרוסה (פי' הדריסה היא הכלאה שהכה החיה או העוף נלפרניס) טריפה

ב א ר ה ג ו ל ה

קטור נשם רני שחולל מחינרל נשם הרשנ"ל. רשם נשם י"ל ושלזה הסכים אנו הר"ל"ע: אמטנה חולין ד' מ"ב.

פסקי דינים

ניכרים מפני הדם, אבל צרורת דם מועט למה נטרף כשאין רואים שום ריעותא בגידין, שאם נבא להטריף כל הבאות לפנינו נפוחות וצרורות דם אפי' מעט, היינו צריכים להטריף רובא ורובא דרובא, וזה אין נ"ל אלא צריך שאלת חכם ירא עכ"ל. דלא ככתוב בס' מגדל דוד (ש"ך).

סעי' יר"ד. יש מתירין — בלא בדיקה, כיון דנתרפא השבר יפה מוכן דאין כאן ריעותא, וטעם האוסרים דאלו הובא העוף לפנינו קודם שנשבר העצם היינו צריכים לבדוק בשיתסר חוטי, ואיכ אעפ"י שנקשר העצם מ"מ צריך בדיקה עדיין, ומי שאינו בקי לבדוק צריך להטריפו עכ"ל הרא"ש. ולדין דאין אנו בקיאים בבדיקת העוף טריפה כמ"ש בהג"ה, וליד לדלעיל סי' נ"ה סעי' י"ב שאם נקשר שאשי"י דכשר, דהתם הוא שלא במקום צריה והטריפות תלוי במציאה יציאת עצם חוץ לאויר העולם, וכיון שנתרפא ונקשר אם איתא שיצא לאויר העולם לא הי' חוזר להתרפאות, משא"כ הכא דאיכא למיחש לפסיקת א' מהגידין (ד"מ בשם תה"ד, ש"ך).

בבדיקת העוף — אבל בהמה בקיין אפי' בריעותא ונשבר, דכיון דהגידים גדולים ואינם אלא ג' כמש"ל בשם הת"ת, דלא כאר"ה, ועוד דבלא"ה יש פוסקים מתירים אפי' בלא בדיקה, מיהו היינו דוחקא בנשבר ונקשר, אבל אם עדיין שבור כיון דיש ריעותא גדולה כ"כ וגם צריך בדיקה לדוב הפוסקי' יש לאסור גם בבהמה (ש"ך).

סימן נז

סעי' א'. דרוסה — שמכה בצפרניו ומטיל בה ארס ושורפה (רש"י).

שלחן סימן נו ערוך

ולא כל חיה ועוף שוים בדריסתן אלא מעלות מעלות יש בכיצד הארי יש לו דריסה אפי' בשור הגדול וכנסה שבחיות הזאב אין לו דריסה בבהמה גסה גואפילו בקטנה שכהן כגון בעגלים אבל יש לו דריסה בדקה

ב א ר ה ג ו ל ה

בכר' יהודה שם נמשנה ללא נא אללא לפרש דברי חכמים כר' בנימין בר יפת וכו' וכתירוולא נתרל שם דף כ"ג הרי"ף וזה"ל נשם ר"י וכ"כ הרמז"ס נפ"ה מה"ש והר"ש והרשב"א והר"ן וכ"כ הטור. גטור וכ"כ הרשב"א והר"ן.

פסקי דינים

בשור הגדול — ממנו.

בבהמה גסה — לא אלים זיהר"י למקלי' לגסה (רש"י). ובמשנה דרוסת הזאב ר"י אומר דרוסת הזאב בדקה ולא בגסה. ואיכא תרי לישנא בגמ' אליבא דרב. ללישנא קמא אליבא דרב ר"י לחלק בא ולא ולפרש כת"ק דזאב בגסה נמי דרסי. וללישנא בתרא ס"ל לרב כר' בנימין ב"י דר"י לא בא אלא לפרש דברי חכמים. ופסקו הרי"ף והרמב"ם ורשב"א ור"ן כלישנא בתרא. ותוס' ורש"י וסמ"ג וסמ"ק וסה"ת וראב"ן פסקו כלישנא קמא לחומרא בדאורייתא. והסומך על פסק השו"ע לקולא לא הפסיד (ט"ז שכ"ד רש"ל). והש"ך כתב דהיכא דאפשר למוכרו לעכו"ם בלא הפסד יש למוכרו ואסור לשוחטו.

בעגלים — הרכים. מאחר ששנינו דרוסת הזאב בדקה דווקא מכלל דבגסה כלל וכלל לא דריס אפי' בעגלים (ר"ן). ורש"ל וב"ח אוסרים בעגלים. ויש להחמיר שלא במקום הפ"מ כיון דיש הרבה פוסקים אוסרים בזאב אפי' בגסה. אבל מותר למוכרו לעכו"ם. והיכי דליכא הפסד כ"כ במכירתו לעכו"ם אעפ"י שיזולו קצת בדמי'. חייב למוכרו כמ"ש תה"ד ובהג"ה סימן קכ"ז ס"ב לענין יי"ג (ש"ך).

חתול ונמ"י ושועל — דכולהו למטה מן הזאב נינהו. ודרוסת הזאב בדקה תנן. אבל בגדיים וטלאים שהן דקים למאוד יש להם דריסה (ר"ן ורא"ש).

ואם ניקב בצפרניו עד החלל — אפי' נץ בשור הגדול, שמא ניקב א' מהאיברים הפנימים ואין להם בדיקה כמ"ש סי' נ"א (ר"ן).

אפי' היא גסה כזאב — דלהכי נקט במתניתין דרוסת הזאב למעוטי שאר ח"י דמותי' דזאב. אבל למעלה ממנו דינו כזאב. וכן לענין ארי (ט"ז לדעת הרשב"א). והרא"ש ס"ל דאין דריסה אלא לזאב וארי. והדוב אע"פ שהוא שכול אינו דורס וגם אין לו צפרנים לדרוס. וגם הנמר אע"פ שהוא עו שמא אינו דורס. שהרי שועל שנשיכתו קשה מספקא ל"י. ועוד שמא למטה מן הזאב הוא דח"י קטנה היא עכ"ל. ויש מחמירין עוד טפי מהרשב"א דס"ל דמתניתין ה"ק דרוסת הזאב בדקה ולא בגסה. אבל למעלה מן הזאב אפי' בגסה נמי דרסי כארי (ב"י).

שלחן סימן נו ערוך

ואפי' בגדולה שבדקות כגון כבשים גדולים דחתול ונמיה הושועל אין להם דריסה כבבשים גדולים אבל יש להם דריסה בגדיים ומלאים וכל שכן בכל העופות וחולדה אין לה דריסה כבהמה כלל ואפילו בגדיים ומלאים אבל יש לה דריסה בכל העופות ואפילו בגסה שבהם הכלב אין לו דריסה כלל אפי' בעופות ואם ניקב עד החלל דינו כקוץ שניקב לחלל שאר חיות טמאות כל שאינה גסה מהזאב אין לה דריסה בגדולה שבדקה כבבשים ועזים אפילו היא גסה כזאב אבל יש לה דריסה בגדיים ומלאים וכל שכן בעופות ואם היתה גסה מהזאב דינה כזאב ויש לה דריסה בדקה אבל לא בגסה ואפי' היא גדולה כארי. היתה גסה יותר מארי הרי היא כארי ויש לה דריסה בכל: הגה ויש מחמירים עוד דכל שהיא מזאב ולמעלה יש לה דריסה אפי' ננמה גסה ויש לחוש לחומרל (ת"ה ס' קע"ח גסס א"ז): ב יכל העופות אין להם דריסה בבהמה אפילו

ב א ר ה ג ו ל ה

דמימרא דרנ עמרס וכו' שס וכנ"י הרי"ף והרמז"ס ונה"ג ורש"י. הכליטנל נחרל דרנ כהנל אמר רנ חסדל ולחומרל הרי"ף וכמ"ש הר"ש שס דף כ"ג. ושס נעיל ונפשטה. זלשון הרשנ"ל. חמימרא דרנ יוסף שס. [יונתנאר נס"י כ"א]. טטור גסס הרשנ"ל ושכ"כ מדנרי הרמז"ס שס וכ"כ הר"ן וכן הסכים ר' ירוחס. יטור מדלל הזכרו נגמ' לאיסור.

פ פ ק י ד י נ י ם

מזאב ולמעלה — כגון דובים ונמרים הוי למעלה מן הזאב. ובאשר"י כתב דנמר למטה מן הזאב היא, אבל הא מודה דהדוב הוא למעלה מן הזאב, וכ"כ הראב"ן דדוב דינו כארי. הלכך יש להחמיר כא"ז דדוב ונמר דדרסי בבהמה גסה, ולמוכרו לעכו"ם שרי, אבל בדקה אסור למוכרו לעכו"ם דלא גרע מזאב.

ויש לחוש לחומרל — ר"ל דלפעמים יש חומרל אי פסלי משום נקובת קוץ דלית לי' בדיקה, אבל משום דרוסה אם ניקב לחלל והאדים מבפנים טריפה, ואם לאו כשירה. מיהו לדידן אין נ"מ דאין אנו סומכין בבדיקה אפי' בדרוסה (ל"ח). וליתא דבדרוסת דוב ונמר נחזי אנן אי צפרנגם חד דינו כקוץ ולית להו בדיקה, אבל אם צפרנגם דמיא לקנה דינו כקנה ויש לו בדיקה (ועיי' לעיל בשם ה"ט"ז) ודו"ק. ממ"ש הרשב"א לקמן דדרוסת הנץ עד לחלל ודאי ס"ל דציפורן נץ אינו חד כקוץ ומחט, אלא מ"ש לחומרל ר"ל אבל לא לקולא כגון לענין כיסוי הדם דפטור בטריפה, אי נמי לענין מתנות כ"י (ש"ך).

סע"י ב'. מהנץ — וכ"ש הגס (ש"ך).

בצפרנו לבית החלל — פי' דחומר מכלב דאין לו דריסה כלל אלא כנקיבת קוץ בלבד, אבל יש לו דריסה אלא שארס שלו אינו שורף אלא כשהוא

שלחן

סימן נו

ערוך

בגדיים ומלאים חוץ כמהנץ שיש לו דריסה בגדיים ומלאים והוא שיקוב בצפרנו לבית החלל שאז ממיל ארס: ג להנץ יש לו דריסה מאפי' בעוף גדול ממנו ובלבד שיהא מן הדק כתורים ובני יונים נאכל לא בתרנגולת ושלמעלה ממנה (ודוקא נגזוליס אנל נקטיס יש להס דריסה) (רש"א וטור) ושאז עופות הדורסים יש להם דריסה בעוף שכמותם אבל לא בעוף שהוא גדול מהם. (חוץ מן הגס שקורין פלקין שיש לו דריסה בכל העופות) (טור): ד עכל אלו שאמרנו שיש להם דריסה בין אם באים

ב א ר ה ג ו ל ה

כננריי' שס דף כ"ג וכיון דלא פליג עליה דרנ' חסדא ננץ נהדי' נקטינ' כנרייתא ורי"ף ורמז"ס ור"א"ש וטור. למשנה שס דף מ"ג. מכלישנא נתרף שס דף כ"ג ולחומרף הרי"ף והרמז"ס שס ו"פ. גטור וכ"כ הרש"א. שס נגמר'. עכלישנ' נתרף נהייל נריי' כר' הייל ורנ' חסדא ס"ל כרננ' ולחומרף טור נסס הרי"ף ור"א"ש והוא דעת רונ' הפוסקים ושכן יש להחמיר.

פסקי דינים

מטיל הארס בפנים דווקא. וכהרשב"א דלמ"ד דנקיבת קוף לית לי' בדיקה ג"מ בזה בדריסת הנץ דמהני בדיקה לבדוק מבפנים אם ניקב לחללו והאדים הבשר בפנים דטריפה, ואם לאו כשירה, ואצ"ג דלא האדים גמי טריפה משום נקובת קוף, י"ל דכל שלא האדים הרי יש הוכחה לפנינו שלא נגע באיברים הפנימים, דאי נגע בוודאי הי' אודם באותו מקום דכל שהוא נוגע וודאי מטיל ארס ומאדים, וא"כ ליכא חששא דנקיבת קוף ג"כ, וקיל הכא בדרוסה משאר נקיבת קוף ודו"ק (ט"ז).

שאז מטיל ארס — והארס שורף בכולו, כדאמרינן זיהרי' מקלי קלי ואזיל, ואפי' באיברים שאין הנקב פוסל בהן דרוסה פוסל בהן כמש"ל סעי' ט"ז (ש"ך דלא כעט"ז). דטעמא דדרוסה לאו משום נקובה הוא, אלא משום שהארס שורף וסופו למות (תוס').

סעי' ג'. הנץ יש לו דריסה — פי' אפי' לא הגיע לחלל, וכן בכל הסימן מיירי אפי' לא הגיע לחלל ופשוט (ש"ך).

ושאר עופות — דעת המחבר כהרשב"א דאותו שלמטה מן הנץ יש להם דריסה בדכוותיהו, דלא כהרא"ש דס"ל דאין להם דריסה כלל. ודווקא בעוף הדק דלא עדיף מנץ. ואותו שלמע' מהנץ דינן כנץ ממש דדרסי אפי' בעוף הגדול מהן, מיהו דווקא במין עוף הדק דומיא דנץ (ש"ך שכ"ד הר"ן והרשב"א בחידושו וכו"ד רש"ל, דלא כהב"ח).

הגס שקורין פלקין — או אסטור, וכש"כ אותן שלמעלה ממנו. ונשר דינו כגס (רשב"א ורא"ה, ש"ך).

סעי' ד'. בין אם אין באים להצילו — דבגמ' שקלינן וטרינן בכל הני דינ

שלחן סימן נו ערוך

להציל הנדרס ממנו בין אם אין באים להצילו: ה' מי"א שעכשיו נזהגין היתר בחתולים הנכנסים כלול של תרנגולים ואע"פ שהיה ראוי לחוש בדבר צסומכין על שחתולים שלנו הם בני תרבות וכל שלא הכהו אין חוששין: ו' קאין דריסה אלא ביד ובצפורן אבל דרסה ברגלה ונשכה בשיניה לא הוה אלא בקוף בעלמא: ז' ואין דריסה אלא מדעת הדורס אבל שלא מדעתו כגון שנפל עליו דרך מקרה ונתחב בו צפרנו שלא הוי דריסה: ח' תאין דריסה אלא מחיים של דורס ונדרס כיצד

ב א ר ה ג ו ל ה

פה"ן וטור נ"ס רש"ל וע' ס"ק י"ח. צמימרא דלניי דף כ"ג. קנ"ז ס"ס. ריה"ה א"כ היה י"ן והכ"ה הנכמה שלל מדעת ס"ג. שג"ז חומרל דלניי ס"ס. ת"ס נגמרה.

פסקי רינים

להם דריסה אם הוא דווקא כשיש מצילין להנדרס מיד הדורס שמתוך כך הדורס כועס וארס שלו חזק ביותר, או אפי' אין מצילין יש להם דריסה, ומסקינן כלישנא בתרא לחומרא דאפי' אין מצילין יש להם דריסה (ר"ן). וכן באותן שאין להם דריסה אין חילוק בין יש מצילין או לא (ש"ך). ומשמע בגמ' דאם הנדרס בורח מפני הדורס כיש מצילין דמי, דהצלת היא עצמה כהצלת אחרים דמי.

סעי' ו'. אלא ביד — לאפוקי רגלים האחרונים של חי'. אבל בעוף דאין לו אלא ב' רגלים לא שייך לאפלוגי בי' ודורס בב' רגליו כמו חי' בידים (ב"י לפי"ד הרשב"א). ונשכה בשיניה — דאין ארס לחי' בשיני' (רש"י).

סעי' ז'. דרך מקרה — דכיון דשלא מדעת נפל אע"פ שנתקעה ציפרנו בגבה אין משליך בה ארס (רש"י). וה"ה אם הי' ישן והכה הבהמה שלא מדעת הוי שלא מדעת (סמ"ג וסה"ת).

סעי' ח'. או נשחט הנדרס ה"ו כשר — שהארס עם נטילת צפרניו הוא זורקו, וכיון שאינו לדריסה אלא בסוף וההיא שעתא כבר נשחטה, ואפי' האדים הבשר כנגד בני מעיים לא חיישינן, כי היכא דלא חיישינן בעלמא היכא דלא מספקא לן בדרוסה כלל (ר"ן).

מתחילה ועד סוף — דידיעין דמכי מחיי' לא שקלא לסחופי' דכל כי האי גזנא ודאי אכתי לא שדי זיהרי', אבל באותן עופות שמכין ונשמטין וחזרין ומכין אע"פ שעכשיו לא סלק ידיו חוששין שמא בתחילה כשהוא מכה חוזר ומכה מטיל בה ארס (ר"ן שם). ואחרים מחמירים עוד לומר שאם הי' מצילין אותה דלמא ההיא שעתא שדי' לי' זיהרא שאז הוא כועס ביותר וזורק מרה (ר"ן שם).

שלחן סימן נו ערוך

הרי שנעץ צפרנו בנדרם ועד שלא הוציא צפרנו הומת הדורס אאו התכנו ידו או בנשחט הנדרם הרי זה כשר במה דברים אמורים כשראינו מתחלה ועד סוף גאכל אם בא לפנינו וצפורן תחובה בו חוששין שמא דרם וחזר ודרם דלפיכך אלו הצדים בעופות הדורסים אפילו שחמו הנדרם קודם שהסיר צפרנו אסור שכן דרך שמכה בו כמה פעמים עד שיצודנו הואפילו ראינו שלא דרם אותו קודם לכן חיישינן ליה לפי שפעמים כשהנץ רודף אחר העוף הוא מכתו בצפרנו דרך פריחתו: טו וחוששין לספק דרוסה כגון אם ראו ארי שנכנס בין השוורים למקום צר שאינם יכולים לברוח מפניו כגון שנכנס לדיר שלהם וכן עוף דורס שנכנס לכלוב מלא עוף (או ללול של תרנגולים) חוששין שמא דרם במה דברים אמורים

ב א ר ה ג ו ל ה

אטור וכ"כ הר"ן (ולו"ה כלל כ"ז). בשם וכ"כ הרשנ"ח נת"ה. גשם וכ"כ הרשנ"ח נת"ה. דשם וכ"כ התו' שם והרא"ש והר"ן שס. הנ"י ממשמעות דברי הרא"ש שס. וכשמולל וכדמוקי מני שם נגמ' ואיתא שס נגמרא דלף רב הדר ניה לנגיה דשמולל.

פסקי דינים

סעי' טו. למקום צר — ומשמע מדברי סמ"ג וסה"ת דכ"מ שאינו צר ביותר אלא שיכולים לברוח קצת מפניו חשיב מקום רחב. ומלשון הרשב"א בת"ה שכתב במקום שהבהמות רועות במרחב, משמע דווקא בקעה וכיוצא בזה שאינה מוקפת מחיצה, אבל בית וחצר גדולים המוקפין מחיצה חוששין. אבל בעופות שנשמטין מן הדורס אנה ואנה בחצר רחב לא חיישינן להם אלא בכלוב שהוא להם מקום צר. וטעם דין זה משום דכל שאפשר לברוח מן הדורס הו"ל ספק נכנס ספק לא נכנס דמותר, אלא א"כ שאין להם להמלט בשום צד (ב"ח, ט"ז). מיהו מותר למוכרן לעכרם אף בבהמה בחצר רחב המוקף, כיון דיש אחרונים מקילין בזה הו"ל ספיקא דדינא (ש"ך).

שנכנס לדיר שלהם — אבל ארי שנכנס למקום שהבהמות רועות שם אפי' שמענו צועקת והוא שותק אין חוששין שאנו אומרים ברחו מפניו ולא השיגם (רשב"א). ואפי' נמצא א' מהם דרוסה, לא חיישינן לאינך ואמרינן לא השיגם (רש"ל, ש"ך).

אם הוא שותק והם שותקים — אמרינן דלמא שלמא עביד עמהם, כדרך כמה חיות שנעשית תרבות וגדלות עם בני אדם ובהמה ואינן מזיקות (רש"י). דאלו הזיקן היו צוחזין (רשב"א).

הוא והם מקררקים — דאמרינן בעותי מבעת אהודי, כלומר כשם שהם נבעתין ממנו כך הוא נבעת מהן ואין לחוש (רש"י). ולא חיישינן שמא

שלחן סימן נו ערוך

כשהוא שותק והם מקרקרים (פי' מתרעדים וזועקים) אבל זאם הוא שותק והם שותקים או שהוא והם מקרקרים אין חוששין ואם חתך ראשו של אחד מהם אין חוששין לאחרים אפילו הוא שותק והם מקרקרים דאמרינן כבר נח רוגזיה טודוקא כשהרגו אבל אם פצע אחד מהם חוששין לכלם דכל שכן שחמתו בערה בו כשהציל עצמו ולא הרגו: הנה ואפי' הרג אחד מהן דווקא שלא ראינו שדרס עוד לאחרים אצל אס דרס אחרים הרי ראינו שלא נח רוגזיה וכל מה שנדיר אסור (א"י הארוך כלל כ"ו): י' יבמה דברים אמורים שאם חתך ראשו של א' מהם אין חוששין לאחרים דוקא כשנכנס לתוכו ועמד עמהם אבל כגון אלו החתולים שעולים על כלוב מלא עוף ומכניסים ידיהם מבפנים ודורסים אע"ג דקמפיה לרישיה דחד מנייהו לא נח רוגזיה משום הכי דמתוך שהם בורחים אף הוא כועס עליהם: י"א כבד"א שאם הוא שותק והם שותקים מותר ה"מ דלא חזינן דנגע בהו אבל היכא דחזינן דקפץ

ב א ר ה ג ו ל ה

זאם דלימור שלמא ענדי זינייהו ופי' רש"י כדרך כמה חיות שנעשו בני תרבות ונדילו' עם בני אדם ונהמה וליכנס מזיקין. חללימור נעותי הוא דמנעתי להדדי. טור דאם הרשע"ת. יהר"ן אס והרש"ה צ"ה דף מ"ה ע"א. כתה"ד סי' קע"ח.

פסקי דינים

מתחילה דרס את האחרים ואח"כ הרגו לזה, דכיון שהם עומדים במקום שיכול לדרוס איזה שירצה אני אומר זה דרס ראשונה והרגו (ר"ן).

אם פצע — וה"ה דרס אפי' לא פצע (תה"א שם). ואפי' הוא והם שותקים כולם אסורים בכה"ג, כמ"ש בסעי' י"ד (ש"ך).

אבל אם דרס אחרים — משמע דבנמצאים קצתן נדרסים אפי' לא ידעינן שדרסן אחר שהרג א' מהן כולם אסורים, ואם הרג יותר מאחד כתב בד"מ בשם אריה דג"כ כולם אסורים. ובמ"ב כתב דתלינן לומר קמא קמא דמטי לידי קטל עד דנח רוגזי, וליתא (ש"ך). ודעת הט"ז כדעת המ"ב דדוקא דרס או פצע אחרים דחזינן דלא נח רוגזי מהריגת הא' דגם הריגת עוד א' חמתו בערה בו מאחר שלא הרג האחרת שפצע, אבל לא פצע אחרת רק הרג ב' או ג' ויותר אמרינן דנח רוגזי בהריגתם (וכן משמע בר"ן דלעיל).

סעי' יו"ד, ועומד עמהם — דכיון שהוא יכול לדרוס כרצונו אמרינן דכי קטע רישי' דחד נח רוגזי, משא"כ בכלוב (ט"ז).

סעי' י"א, אע"פ שהוא בן תרבות — לא תלינן דדרך שחוק ותרבות עשה מדשתק השור, דאדרבה אמרינן מרוב ביעתותא שתק (תה"ד סי' קע"ח). והתם מיירי בדוב שקפץ על השור, ואותו הדוב הי' בן תרבות עם בני אדם

שלחן סימן נו ערוך

עלייתו כדרך הדורסים אע"פ שהוא בן תרבות אסור: יב' ליש מי שאומר דהיכא דלא ידעינן אי שתיק ואי צווח ואי מקרקרים אינהו ואי שתקי לא חיישינן לה (ויש אוסרין זכה"ג (ר"ן פא"ט) ויש לחוש לדבר ואסור):

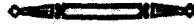
ב א ר ה ג ו ל ה

להרשנ"ל נחידושיו:

פסקי דינים

שהי' קשור בשלשלת ושוחקים בו, ולא הוזכר שם שהי' בן תרבות עם בהמות, ועיי' לעיל ס"ה (ט"ז).

סעי' י"ב. לא חיישינן לה — דלא אמרינן חוששינן לספק דרוסה אלא היכא דאיכא ריעותא, הא לאי' לא, דרוב חיות בחזקת שאינם דורסים.

מגט פטורין העבר, הי' נכתב נפתלי צבי, ומחמת הספק שיש בשמו הנ"ל, השיב רוכ"ת בזה שצריך ליתן עוד ג"פ בשם נפתלי, כמבואר שם בר"ן. הוספתי מזה מדעתי שמוכרח הבעל הנ"ל ליתן מיד ג"פ הנ"ל, אף אם לא ירצה ברצונו, והראיתי מקום לזה בסימן קנ"ד בסופו בהג"ת. ואף ששם נכתב בזה"ל: אך יש קצת לעז על הגט מותר לכופו, וכ"ז הוא ספק גמור. אך לפי דעתי הקלושה זיל בתר טעמא, והטעם לפי דעתי מבואר מקודם בסמוך לזה, מחמת שלא יכול לקיים העונה מיד מחמת גט האחד הנעשה ברצונו הטוב, אף לא בקדושין מחדש, וזה כמו המניעה מחמתו נעשה, וכ"ז הוא ג"כ כנ"ל, וכמבואר בתשובת ד"ק בזה, שגם גט הראשון הוא ג"כ מן הנצרך הי', אף שיש חילוק בזה, לזה צרפתי עוד טעם כעיקר אצלי, כי זה סיבת התחלת ג"פ הלז וכו', מחמת שאין להבעל גבורות האנשים והבעל וגם האשה גדולים בקומה ובמראה ובשנים הרבה, והבעל בעצמו לפני ח"ז כ"ז. אך אעפ"כ לבי נוקפי קצת שכתבתי מדעתי, וירדתי לדין גט מעושה בלי שאלת חכם, ואולי שגיתי בזה ובבא, אם נכונים דברי כל הנ"ל. בכן בקשתי שטוחה למחול ולהודיעני הדין בזה.

יחזקאל מרודניא

תשובת אדמו"ר שליט"א

ואודות הג"ם ששוט הדבר מאוד שאין זה דומה כלל וכלל להגרמ"א, דהרי שם אמר שהגט הי' כשר ממש, רק שיש קצת לעז כו', משא"כ כשיש חשש פסול מדינא על הגט, מה יושיענו גט המעושה * אם העישוי שלא כד"ן, דהוא פסול טפי יותר מגט הראשון, ומ"ש מעל' דעכשיו העישוי כד"ן, שהרי לא יכול עוד לקיים העונה מיד, הוא תימא שיכול לישאנה ויקיים. וכן מבואר להדיא בב"י סי' קנ"ד ד"ה כתב מהר"ק, וז"ל: משמע מדבריו כו' כל שהיא אסורה להנשא לו מחמתו, בין לו בין לאחר כופין אותו להוציא כו' עכ"ל. הרי דווקא כל שהיא אסורה לו להנשא לו ג"כ, משא"כ בנידון דידן שהיא יכולה להנשא לו, הנה אע"פ שגרשה כיון שיש חשש על הגט אין כופין אותו, וכן מבואר להדיא בגמ' דיבמות פ"א דף ק"ו ע"א, השתא מינך אפסלא לך חלוץ לה חליצה מעלייתא כו', כה"ג הוא דכופין אותה, כיון שכבר שם פסול' עליו, משמע להדיא אלו לא נפלה עליו והי' יכול להחזירה אין כופין אותה אעפ"י שהי' איזה חליצה פסולה. ומינה בניד אעפ"י שנתן לה גט, כיון שיכול להחזירה אין כופין ליתן גט שני, הלכך אם כפוהו ה"ל גט המעושה שלא כד"ן וכמאן דליתא כלל בגט זה השני. ואף דינו של רמ"א תמה בס' מכתב מאל"י ש"ז סימן כ"ג, איך יוסר הלעז בגט האחרון שהוא מעושה שלא כד"ן, ופי' דהרמ"א מיירי כשכבר נשאה האשה לאחר, ור"ל דאז א"א לו להחזירה, ואיך שיהי' הפי' בדברי רמ"א, עכ"פ הרמ"א מיירי בגט שהי' כשר גמור דווקא ואין שום תועלת בגט השני רק להסיר קצת הלעז, ולהמכתב מאל"י הנ"ל גם מידי לעז אינו מוציא כו', אא"כ נשאת, ודבריו מוכרחים לכאורה, משא"כ בנידון דידן שהגט הראשון יש בו חשש מדינא אין שום תועלת

בגט השני אם הי' ע"י כפי' אא"כ דין הבעל שהוא מאותן הכופין להוציא וכדמסיים מעל' שאין לו גבורת אנשים כו'. והנה הש"ך מסיק בסוף ספרו גבורת אנשים כל מקום שאמרו יוציא ויתן כתובה (ובכלל זה הוא שאין לו גבורת אנשים כמבואר זה בהדיא), כופין אותו בשוטים ובנידוי על הכתובה אבל על הגט אין כופין כלל, שלא יהי' גט מעושה ובני' מאחר ממזרים, ואפי' הוא מודה שאין לו גבורת אנשים אין כופין על הגט, אלא כל מקום שאמרו יוציא מבקשין על הגט ואומרים לו חכמים חייבוך להוציא, ואם לא תוציא מותר לקרותך עברייך וכו', וכן אם באה מחמת טענה כגון שאין לה בן ממנו ולא מאיש אחר ואומרת בעינא חוטרא לידי ומרא לקבורה כופין אותו בשוטים להוציא בגט, עכ"ל. הנה אין כופין אלא א"כ טענה בפירוש בעינא חוטרא כו', ואף גם בזה אין דעתי נוחה להקל כי עדיין י"ל פי' אין לו גבורת אנשים, באיזה גדר הוא, וגם אולי הוא מחמת חולשת כוחו כו', ודבר זה צריך עיון היטיב בפוסקים ולשמוע פרטי הטור' שעברו ביניהם וכמה זמן הי' זה, ואם טענה כן בפניו ובפני ב"ד וכיוצא בזה, א"כ אין אני רוצה להכניס א"ע כעת בדין זה, רק על מה שסמך רומע"ל על הגרמ"א הנני משיב שאין בזה שום סמיכה כלל, ומזה ילמוד רומע"ל שאין לסמוך על הקיצורים, אם לא לעיין במקור ושורש הדין, ובאמת כשעיינתי אמש בהגרמ"א, והוא גוף הדין של הגה"ה תמוה אצלי מה יושיעני הגט וכו' כמו שתמה ע"ז המכתב אלי', וחפשתי בבי"י ולא מצאתי גילוי לדין זה, ובמכת"א ג"כ כתב שלא מצא לו סמיכה רק מהג"מ דגיטין סי' תמ"ח, ופי' דהתם כבר נשאת, וכן משמע ממש"כ שם מן הסעודה כו'.

(*) בענין גט מעושה — עיין ג"כ שו"ת הצמח צדק חלק אבן העזר סל"ו.

תיאור קצר מכתב יד הפסקי דינים

כתב יד — מעתיק. נמצא תח"י רק חלקו — 48 עמוד (אינם מסומנים). גודלו 18X22 סנטימטר. כל עמוד מחזיק 25-26 שורות. כולו כתיב מעתיק אחד.

בראש הכתיב: „ביאור דברי השר"ע יר"ד מסימן ל"ב עד ס"ג נ"ח. מאדמר"ר האמצעי, מהר"ב נבג"מ ז"ע, והועתק מגוף כתיב"ק“.

באמצע עמוד מז: „ע"כ מצאנו בגוף הכתב כתיבת יד קודש אדמר"ר האמצעי ז"ע אמר“.

לאחרי זה באה שורת „מאדמר"ר שליט"א — שכנראה הכונה לאדמר"ר הצמח צדק. ומהו יש לקבוע זמן כתיבת הכתיב — ימי נשיאות הצי"צ (תק"ץ—תרכ"ו).

השורה לא מצאתי לע"ע במק"א והננו מחפסים אותה כאן *).

* לעיל ע' מח. בסיום ע' מח (של הכתיב) מובאה התחלת ע' שלאחריו: שאלה על דבר ס"ת.